Κατὰ Μαθθαῖον

Βίβλος[1] γενέσεως[2] Ἰησοῦ χριστοῦ, υἱοῦ Δαυίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. 1

Ἀβραὰμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ· Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ· Ἰακὼβ 2
δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ· Ἰούδας δὲ 3
ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς[3] καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ· Φαρὲς[3] δὲ
ἐγέννησεν τὸν Ἑσρώμ· Ἑσρὼμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ·[4] Ἀρὰμ[4] δὲ 4
ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ· Ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών·[5]
Ναασσὼν[5] δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών· Σαλμὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν 5
Βοὸζ[6] ἐκ τῆς Ῥαχάβ· Βοὸζ[6] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὠβὴδ[7] ἐκ τῆς Ῥούθ·[8]
Ὠβὴδ[7] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί· Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυὶδ τὸν 6
βασιλέα.

Δαυὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα[9] ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου·[10] 7
Σολομὼν[9] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ·[11] Ῥοβοὰμ[11] δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἀβιά· Ἀβιὰ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσά· Ἀσὰ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ· 8
Ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ·[12] Ἰωρὰμ[12] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζίαν·
Ὀζίας[13] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ·[14] Ἰωάθαμ[14] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἄχαζ· 9
Ἄχαζ[15] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑζεκίαν·[16] Ἑζεκίας[16] δὲ ἐγέννησεν τὸν 10
Μανασσῆ·[17] Μανασσῆς[17] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμών·[18] Ἀμὼν[18] δὲ

[1] βίβλος, ου, ἡ, book, scroll. [2] γένεσις, εως, ἡ, origin, birth. [3] Φαρές, ὁ, Perez. [4] Ἀράμ, ὁ, Aram, Ram. [5] Ναασσών, ὁ, Nahshon. [6] Βοόζ, ὁ, Boaz. [7] Ὠβήδ, ὁ, Obed. [8] Ῥούθ, ἡ, Ruth. [9] Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. [10] Οὐρίας, ου, ὁ, Uriah. [11] Ῥοβοάμ, ὁ, Rehoboam. [12] Ἰωράμ, ὁ, Joram, Jehoram. [13] Ὀζίας, ου, ὁ, Uzziah. [14] Ἰωαθάμ, ὁ, Jotham. [15] Ἀχάζ, ὁ, Ahaz. [16] Ἑζεκίας, Hezekiah. [17] Μανασσῆς, ὁ, Manasseh. [18] Ἀμών, ὁ, Amon.

ἐγέννησεν τὸν Ἰωσίαν·[1] Ἰωσίας[1] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν[2] καὶ τοὺς 11
ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας[3] Βαβυλῶνος.[4]

Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν[3] Βαβυλῶνος,[4] Ἰεχονίας[2] ἐγέννησεν τὸν 12
Σαλαθιήλ·[5] Σαλαθιὴλ[5] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ· Ζοροβάβελ δὲ 13
ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ· Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακείμ·[6]
Ἐλιακεὶμ[6] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ·[7] Ἀζὼρ[7] δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ· 14
Σαδὼκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχείμ· Ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιούδ· 15
Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ· Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ματθάν·[8] Ματθὰν[8] δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ· Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησεν 16
τὸν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος
χριστός.

Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαυὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες·[9] καὶ 17
ἀπὸ Δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας[3] Βαβυλῶνος,[4] γενεαὶ δεκατέσσαρες·[9]
καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας[3] Βαβυλῶνος[4] ἕως τοῦ χριστοῦ, γενεαὶ
δεκατέσσαρες.[9]

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γέννησις[10] οὕτως ἦν. Μνηστευθείσης[11] γὰρ τῆς 18
μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν[12] ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη
ἐν γαστρὶ[13] ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, 19
δίκαιος ὤν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι,[14] ἐβουλήθη λάθρᾳ

[1] Ἰωσίας, ου, ὁ, Josiah. [2] Ἰεχονίας, ου, ὁ, Jechoniah. [3] μετοικεσία, ας, ἡ, change of abode, deportation. [4] Βαβυλών, Babylon. [5] Σαλαθιήλ, ὁ, Shealtiel, Salathiel. [6] Ἐλιακείμ, ὁ, Eliakim. [7] Ἀζώρ, ὁ, Azor. [8] Ματθάν, ὁ, Matthan. [9] δεκατέσσαρες, fourteen, 14. [10] γέννησις, εως, ἡ, nativity, birth. [11] μνηστεύω, ask in marriage. [12] πρίν, before, formerly. [13] γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. [14] παραδειγματίζω, expose, make an example of. [15] λάθρᾳ, secretly.

ἀπολῦσαι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος,[1] ἰδού, ἄγγελος 20
κυρίου κατ’ ὄναρ[2] ἐφάνη αὐτῷ, λέγων, Ἰωσήφ, υἱὸς Δαυίδ, μὴ
φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου: τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ
γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. Τέξεται[3] δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ 21
ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν: αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν
ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ 22
τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος, Ἰδού, ἡ παρθένος[4] ἐν 23
γαστρὶ[5] ἕξει καὶ τέξεται[3] υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ
Ἐμμανουήλ,[6] ὅ ἐστιν μεθερμηνευόμενον,[7] Μεθ’ ἡμῶν ὁ θεός. 24
Διεγερθεὶς[8] δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου,[9] ἐποίησεν ὡς προσέταξεν[10]
αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου: καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ 25
ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν[3] τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον:[11]
καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ[12] τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις **2**
Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδού, μάγοι[13] ἀπὸ ἀνατολῶν[14] παρεγένοντο
εἰς Ἱεροσόλυμα, λέγοντες, Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς[3] βασιλεὺς τῶν 2
Ἰουδαίων; Εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα[15] ἐν τῇ ἀνατολῇ,[14] καὶ
ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. Ἀκούσας δὲ Ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς 3
ἐταράχθη,[16] καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ’ αὐτοῦ: καὶ συναγαγὼν 4
πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο[17] παρ’

[1] ἐνθυμέομαι, ponder, consider. [2] ὄναρ, τό, dream. [3] τίκτω, give birth to, bear. [4] παρθένος, ου, ἡ, virgin. [5] γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. [6] Ἐμμανουήλ, ὁ, Emmanuel. [7] μεθερμηνεύω, translate, interpret. [8] διεγείρω, arouse completely, stir up. [9] ὕπνος, ου, ὁ, sleep. [10] προστάσσω, command, order. [11] πρωτότοκος, first-born. [12] Βηθλεέμ, ἡ, Bethlehem. [13] μάγος, ου, ὁ, magician, sorcerer. [14] ἀνατολή, ῆς, ἡ, east, dawn. [15] ἀστήρ, ος, ὁ, star. [16] ταράσσω, trouble, agitate. [17] πυνθάνομαι, inquire, ask.

αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Ἐν Βηθλεὲμ[1] τῆς 5
Ἰουδαίας: οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου, Καὶ σὺ Βηθλεέμ,[1] 6
γῆ Ἰούδα,[2] οὐδαμῶς[3] ἐλαχίστη[4] εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν[5] Ἰούδα:[2] ἐκ σοῦ
γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος,[6] ὅστις ποιμανεῖ[7] τὸν λαόν μου τὸν
Ἰσραήλ. Τότε Ἡρῴδης, λάθρᾳ[8] καλέσας τοὺς μάγους,[9] ἠκρίβωσεν[10] 7
παρ’ αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.[11] Καὶ πέμψας 8
αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ[1] εἶπεν, Πορευθέντες ἀκριβῶς[12] ἐξετάσατε[13] περὶ
τοῦ παιδίου: ἐπὰν[14] δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν
προσκυνήσω αὐτῷ. Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν: 9
καὶ ἰδού, ὁ ἀστήρ,[11] ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ,[15] προῆγεν[16] αὐτούς, ἕως
ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω[17] οὗ[18] ἦν τὸ παιδίον. Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα,[11] 10
ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα.[19] Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, 11
εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες
προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς[20] αὐτῶν
προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα,[21] χρυσὸν[22] καὶ λίβανον[23] καὶ σμύρναν.[24] 12
Καὶ χρηματισθέντες[25] κατ’ ὄναρ[26] μὴ ἀνακάμψαι[27] πρὸς Ἡρῴδην, δι’
ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν[28] εἰς τὴν χώραν[29] αὐτῶν.

[1] Βηθλεέμ, ἡ, Bethlehem. [2] Ἰούδα, ὁ, Judah, Judas. [3] οὐδαμῶς, by no means. [4] ἐλάχιστος, least, smallest. [5] ἡγεμών, όνος, ὁ, governor, leader. [6] ἡγέομαι, lead, be chief. [7] ποιμαίνω, shepherd, rule. [8] λάθρᾳ, secretly. [9] μάγος, ου, ὁ, magician, sorcerer. [10] ἀκριβόω, ascertain precisely. [11] ἀστήρ, ος, ὁ, star. [12] ἀκριβῶς, carefully, accurately. [13] ἐξετάζω, scrutinize, examine. [14] ἐπάν, when, as soon as. [15] ἀνατολή, ῆς, ἡ, east, dawn. [16] προάγω, lead forth, go before. [17] ἐπάνω, above, over (gen). [18] οὗ, where, when. [19] σφόδρα, exceedingly, greatly. [20] θησαυρός, οῦ, ὁ, storehouse, treasure. [21] δῶρον, ου, τό, gift, present. [22] χρυσός, οῦ, ὁ, gold, anything made of gold. [23] λίβανος, ου, ὁ, (the) Lebanon, incense. [24] σμύρνα, ης, ἡ, myrrh (a costly perfume), Smyrna. [25] χρηματίζω, instruct, reveal. [26] ὄναρ, τό, dream. [27] ἀνακάμπτω, turn back, return. [28] ἀναχωρέω, depart, withdraw. [29] χώρα, ας, ἡ, land, region.

Ἀναχωρησάντων[1] δὲ αὐτῶν, ἰδού, ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατʼ ὄναρ[2] 13
τῷ Ἰωσήφ, λέγων, Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα
αὐτοῦ, καὶ φεῦγε[3] εἰς Αἴγυπτον,[4] καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοί:
μέλλει γὰρ Ἡρῴδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. Ὁ δὲ 14
ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτός, καὶ
ἀνεχώρησεν[1] εἰς Αἴγυπτον,[4] καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς[5] Ἡρῴδου: 15
ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος,
Ἐξ Αἰγύπτου[4] ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. Τότε Ἡρῴδης, ἰδὼν ὅτι 16
ἐνεπαίχθη[6] ὑπὸ τῶν μάγων,[7] ἐθυμώθη[8] λίαν,[9] καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλεν
πάντας τοὺς παῖδας[11] τοὺς ἐν Βηθλεὲμ[12] καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ὁρίοις[13]
αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς[14] καὶ κατωτέρω,[15] κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν
παρὰ τῶν μάγων.[7] Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἱερεμίου[17] τοῦ 17
προφήτου, λέγοντος, Φωνὴ ἐν Ῥαμᾶ[18] ἠκούσθη, θρῆνος[19] καὶ 18
κλαυθμὸς[20] καὶ ὀδυρμὸς[21] πολύς, Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς,
καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν. Τελευτήσαντος[22] δὲ τοῦ 19
Ἡρῴδου, ἰδού, ἄγγελος κυρίου κατʼ ὄναρ[2] φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ ἐν
Αἰγύπτῳ,[4] λέγων, Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα 20
αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραήλ: τεθνήκασιν[23] γὰρ οἱ ζητοῦντες
τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν 21
μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ. Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος[24] 22

[1] ἀναχωρέω, depart, withdraw. [2] ὄναρ, τό, dream. [3] φεύγω, flee, escape. [4] Αἴγυπτος, ου, ἡ, Egypt. [5] τελευτή, ῆς, ἡ, end, death. [6] ἐμπαίζω, mock. [7] μάγος, ου, ὁ, magician, sorcerer. [8] θυμόω, provoke to anger. [9] λίαν, greatly, very. [10] ἀναιρέω, take up, kill. [11] παῖς, ὁ, male or female child, servant. [12] Βηθλεέμ, ἡ, Bethlehem. [13] ὅριον, ου, τό, boundary, region. [14] διετής, two years old. [15] κάτω, down, below. [16] ἀκριβόω, ascertain precisely. [17] Ἱερεμίας, ου, ὁ, Jeremiah. [18] Ῥαμά, ἡ, Rama. [19] θρῆνος, ου, ὁ, wailing, lamentation. [20] κλαυθμός, οῦ, ὁ, weeping, lamentation. [21] ὀδυρμός, οῦ, ὁ, lamentation, mourning. [22] τελευτάω, die, end. [23] θνήσκω, die, am dying. [24] Ἀρχέλαος, ου, ὁ, Archelaus.

βασιλεύει[1] ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ[2] Ἡρῴδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς[3] δὲ κατ' ὄναρ,[4] ἀνεχώρησεν[5] εἰς
τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην 23
Ναζαρέτ·[6] ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι
Ναζωραῖος[7] κληθήσεται.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστής,[8] **3**
κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας, καὶ λέγων, Μετανοεῖτε· 2
ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ 3
Ἠσαΐου[9] τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνὴ βοῶντος[10] ἐν τῇ ἐρήμῳ,
Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου· εὐθείας[11] ποιεῖτε τὰς τρίβους[12] αὐτοῦ. 4
Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα[13] αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν[14] καμήλου,[15]
καὶ ζώνην[16] δερματίνην[17] περὶ τὴν ὀσφὺν[18] αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ[19] αὐτοῦ
ἦν ἀκρίδες[20] καὶ μέλι[21] ἄγριον.[22] Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν 5
Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος[23] τοῦ
Ἰορδάνου·[24] καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ[24] ὑπ' αὐτοῦ, 6
ἐξομολογούμενοι[25] τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν 7
Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων[26] ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα[27] αὐτοῦ,
εἶπεν αὐτοῖς, Γεννήματα[28] ἐχιδνῶν,[29] τίς ὑπέδειξεν[30] ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ
τῆς μελλούσης ὀργῆς; Ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας·[31] 8

[1] βασιλεύω, reign, rule. [2] ἀντί, instead of, in place of. [3] χρηματίζω, instruct, reveal. [4] ὄναρ, τό, dream. [5] ἀναχωρέω, depart, withdraw. [6] Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. [7] Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. [8] βαπτιστής, οῦ, ὁ, baptist, baptizer. [9] Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. [10] βοάω, cry aloud, shout. [11] εὐθύς, immediately, at once. [12] τρίβος, ου, ἡ, beaten track, path. [13] ἔνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). [14] θρίξ, τριχός, ἡ, hair. [15] κάμηλος, ου, ὁ, camel. [16] ζώνη, ης, ἡ, belt, girdle. [17] δερμάτινος, leather, made of skin. [18] ὀσφύς, ύος, ἡ, waist, hip. [19] τροφή, ῆς, ἡ, food, nourishment. [20] ἀκρίς, ίδος, ἡ, locust. [21] μέλι, ιτος, τό, honey. [22] ἄγριος, wild, savage. [23] περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. [24] Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. [25] ἐξομολογέω, confess, profess. [26] Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. [27] βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. [28] γέννημα, τος, τό, offspring, child. [29] ἔχιδνα, ης, ἡ, viper, serpent. [30] ὑποδείκνυμι, show, indicate. [31] μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind.

καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ: λέγω
γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ
Ἀβραάμ. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη[1] πρὸς τὴν ῥίζαν[2] τῶν δένδρων[3] κεῖται:[4] 10
πᾶν οὖν δένδρον[3] μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται[5] καὶ εἰς πῦρ
βάλλεται. Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν:[6] ὁ δὲ 11
ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός[7] μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ
ὑποδήματα[8] βαστάσαι:[9] αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Οὗ 12
τὸ πτύον[10] ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ[11] τὴν ἅλωνα[12] αὐτοῦ,
καὶ συνάξει τὸν σῖτον[13] αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην,[14] τὸ δὲ ἄχυρον[15]
κατακαύσει[16] πυρὶ ἀσβέστῳ.[17]

Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην[18] πρὸς 13
τὸν Ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν[19] 14
αὐτόν, λέγων, Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ
πρός με; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, Ἄφες ἄρτι: οὕτως 15
γὰρ πρέπον[20] ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε
ἀφίησιν αὐτόν. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ 16
ὕδατος: καὶ ἰδού, ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα
τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ[21] περιστερὰν[22] καὶ ἐρχόμενον ἐπ᾽ αὐτόν. 17
Καὶ ἰδού, φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ

[1] ἀξίνη, ης, ἡ, axe. [2] ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. [3] δένδρον, ου, τό, tree. [4] κεῖμαι, lie, be laid. [5] ἐκκόπτω, cut out, cut off. [6] μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. [7] ἰσχυρός, strong, mighty. [8] ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. [9] βαστάζω, bear, carry. [10] πτύον, ου, τό, winnowing fork. [11] διακαθαρίζω, clean out, cleanse thoroughly. [12] ἅλων, ος, ἡ, threshing floor. [13] σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. [14] ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. [15] ἄχυρον, ου, τό, chaff. [16] κατακαίω, burn up, consume entirely. [17] ἄσβεστος, unquenchable, inextinguishable. [18] Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. [19] διακωλύω, prevent, obstinately prevent. [20] πρέπω, be clearly seen, be fitting. [21] ὡσεί, like, about. [22] περιστερά, ᾶς, ἡ, dove.

ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.[1]

Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη[2] εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, **4**
πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ νηστεύσας[3] ἡμέρας 2
τεσσαράκοντα[4] καὶ νύκτας τεσσαράκοντα,[4] ὕστερον[5] ἐπείνασεν.[6] Καὶ 3
προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων εἶπεν, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ
λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Γέγραπται, Οὐκ 4
ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ῥήματι
ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ. Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ 5
διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον[7]
τοῦ ἱεροῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω:[8] 6
γέγραπται γὰρ ὅτι Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται[9] περὶ σοῦ: καί,
Ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μήποτε[10] προσκόψῃς[11] πρὸς λίθον τὸν πόδα
σοῦ. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πάλιν γέγραπται, Οὐκ ἐκπειράσεις[12] 7
κύριον τὸν θεόν σου. Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς 8
ὄρος ὑψηλὸν[13] λίαν,[14] καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ
κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτῷ, Ταῦτα πάντα σοι 9
δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 10
Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ: γέγραπται γάρ, Κύριον τὸν θεόν σου
προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.[15] Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ 11
διάβολος: καὶ ἰδού, ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

[1] εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. [2] ἀνάγω, lead up, restore. [3] νηστεύω, fast. [4] τεσσαράκοντα, forty, 40. [5] ὕστερον, lastly, afterward. [6] πεινάω, hunger, am hungry. [7] πτερύγιον, ου, τό, highest point, pinnacle. [8] κάτω, down, below. [9] ἐντέλλομαι, command, give orders. [10] μήποτε, never, lest perchance. [11] προσκόπτω, strike against, stumble. [12] ἐκπειράζω, test thoroughly, tempt. [13] ὑψηλός, high, lofty. [14] λίαν, greatly, very. [15] λατρεύω, serve, worship.

Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν[1] εἰς τὴν 12
Γαλιλαίαν: καὶ καταλιπὼν[2] τὴν Ναζαρέτ,[3] ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς 13
Καπερναοὺμ[4] τὴν παραθαλασσίαν,[5] ἐν ὁρίοις[6] Ζαβουλὼν[7] καὶ
Νεφθαλείμ:[8] ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἠσαΐου[9] τοῦ προφήτου, 14
λέγοντος, Γῆ Ζαβουλὼν[7] καὶ γῆ Νεφθαλείμ,[8] ὁδὸν θαλάσσης, πέραν 15
τοῦ Ἰορδάνου,[11] Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει 16
εἶδεν φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ[12] καὶ σκιᾷ[13] θανάτου,
φῶς ἀνέτειλεν[14] αὐτοῖς.

Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν, Μετανοεῖτε: ἤγγικεν 17
γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς, 18
Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν[15] τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
βάλλοντας ἀμφίβληστρον[16] εἰς τὴν θάλασσαν: ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.[17] 19
Καὶ λέγει αὐτοῖς, Δεῦτε[18] ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς[17]
ἀνθρώπων. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα[19] ἠκολούθησαν αὐτῷ. 20
Καὶ προβὰς[20] ἐκεῖθεν,[21] εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ
Ζεβεδαίου[22] καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ
Ζεβεδαίου[22] τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας[23] τὰ δίκτυα[19] αὐτῶν:

[1] ἀναχωρέω, depart, withdraw. [2] καταλείπω, leave, leave behind. [3] Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. [4] Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. [5] παραθαλάσσιος, by the sea. [6] ὅριον, ου, τό, boundary, region. [7] Ζαβουλών, ὁ, Zebulun, Zebulon. [8] Νεφθαλείμ, ὁ, Naphtali. [9] Ἠσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. [10] πέραν, on the other side of, beyond (gen). [11] Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. [12] χώρα, ας, ἡ, land, region. [13] σκιά, ᾶς, ἡ, shadow, thick darkness. [14] ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. [15] Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. [16] ἀμφίβληστρον, ου, τό, fishing net, net used for capturing. [17] ἁλιεύς, ὁ, fisherman. [18] δεῦτε, come!. [19] δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. [20] προβαίνω, go forward, advance. [21] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [22] Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. [23] καταρτίζω, mend, fit.

καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν 22
πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Καὶ περιῆγεν[1] ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς 23
συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ
θεραπεύων πᾶσαν νόσον[2] καὶ πᾶσαν μαλακίαν[3] ἐν τῷ λαῷ. Καὶ 24
ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ[4] αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν·[5] καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ
πάντας τοὺς κακῶς[6] ἔχοντας, ποικίλαις[7] νόσοις[2] καὶ βασάνοις[8]
συνεχομένους,[9] καὶ δαιμονιζομένους,[10] καὶ σεληνιαζομένους,[11] καὶ
παραλυτικούς·[12] καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ 25
ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως[13] καὶ Ἱεροσολύμων
καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν[14] τοῦ Ἰορδάνου.[15]

Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, **5**
προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, 2
ἐδίδασκεν αὐτούς, λέγων,

Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι· ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν 3
οὐρανῶν.

[1] περιάγω, lead around, go about. [2] νόσος, ου, ἡ, disease, malady. [3] μαλακία, ας, ἡ, sickness, weakness. [4] ἀκοή, ῆς, ἡ, hearing, report. [5] Συρία, ας, ἡ, Syria. [6] κακῶς, badly, evilly. [7] ποικίλος, varied, manifold. [8] βάσανος, ου, ἡ, torture, torment. [9] συνέχω, hold fast, oppress. [10] δαιμονίζομαι, am demon possessed. [11] σεληνιάζομαι, be an epileptic, am a lunatic. [12] παραλυτικός, οῦ, ὁ, paralytic, afflicted with paralysis. [13] Δεκάπολις, εως, ἡ, Decapolis. [14] πέραν, on the other side of, beyond (gen). [15] Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan.

Μακάριοι οἱ πενθοῦντες:[1] ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. 4

Μακάριοι οἱ πρᾳεῖς:[2] ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν[3] τὴν γῆν. 5

Μακάριοι οἱ πεινῶντες[4] καὶ διψῶντες[5] τὴν δικαιοσύνην: ὅτι αὐτοὶ 6
χορτασθήσονται.[6]

Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες:[7] ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.[8] 7

Μακάριοι οἱ καθαροὶ[9] τῇ καρδίᾳ: ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. 8

Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί:[10] ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. 9

Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν[11] δικαιοσύνης: ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ 10
βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν[12] ὑμᾶς καὶ διώξωσιν, καὶ εἴπωσιν πᾶν 11
πονηρὸν ῥῆμα καθ’ ὑμῶν ψευδόμενοι,[13] ἕνεκεν[11] ἐμοῦ. Χαίρετε καὶ 12
ἀγαλλιᾶσθε,[14] ὅτι ὁ μισθὸς[15] ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς: οὕτως γὰρ
ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

[1] πενθέω, mourn, lament. [2] πραῢς, gentle, mild. [3] κληρονομέω, inherit, obtain. [4] πεινάω, hunger, am hungry. [5] διψάω, thirst, thirst for. [6] χορτάζω, eat until full, be filled. [7] ἐλεήμων, merciful, sympathetic. [8] ἐλεέω, have mercy, pity. [9] καθαρός, clean, pure. [10] εἰρηνοποιός, ου, ὁ, making peace, pacific. [11] ἕνεκεν, for the sake of, on account of. [12] ὀνειδίζω, reproach, revile. [13] ψεύδομαι, lie. [14] ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. [15] μισθός, οῦ, ὁ, wages, reward.

Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας[1] τῆς γῆς: ἐὰν δὲ τὸ ἅλας[1] μωρανθῇ,[2] ἐν τίνι 13
ἁλισθήσεται;[3] Εἰς οὐδὲν ἰσχύει[4] ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ
καταπατεῖσθαι[5] ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου: 14
οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι[6] ἐπάνω[7] ὄρους κειμένη:[8] οὐδὲ καίουσιν[9] 15
λύχνον[10] καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον,[11] ἀλλ’ ἐπὶ τὴν λυχνίαν,[12]
καὶ λάμπει[13] πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτως[14] λαμψάτω[13] τὸ φῶς 16
ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα,
καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Μὴ νομίσητε[15] ὅτι ἦλθον καταλῦσαι[16] τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας: οὐκ 17
ἦλθον καταλῦσαι[16] ἀλλὰ πληρῶσαι. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν 18
παρέλθῃ[17] ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα[18] ἓν ἢ μία κεραία[19] οὐ μὴ παρέλθῃ
ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν 19
ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων,[20] καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους,
ἐλάχιστος[20] κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν: ὃς δ’ ἂν
ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
οὐρανῶν. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν 20
πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

[1] ἅλας, ατος, τό, salt. [2] μωραίνω, make foolish, make tasteless. [3] ἁλίζω, salt, sprinkle with salt. [4] ἰσχύω, be strong, able. [5] καταπατέω, trample under foot. [6] κρύπτω, conceal, hide. [7] ἐπάνω, above, over (gen). [8] κεῖμαι, lie, be laid. [9] καίω, burn, ignite. [10] λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. [11] μόδιος, ου, ὁ, dry measure. [12] λυχνία, ας, ἡ, lampstand. [13] λάμπω, shine. [14] οὕτως, thus, so. [15] νομίζω, suppose, think. [16] καταλύω, destroy, lodge. [17] παρέρχομαι, pass by, go by. [18] ἰῶτα, τό, iota (the tenth Hebrew letter, yodh). [19] κεραία, ας, ἡ, projection, hook. [20] ἐλάχιστος, least, smallest.

Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις,[1] Οὐ φονεύσεις:[2] ὃς δ᾽ ἂν φονεύσῃ,[2] 21
ἔνοχος[3] ἔσται τῇ κρίσει: ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος[4] τῷ 22
ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ[5] ἔνοχος[3] ἔσται τῇ κρίσει: ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ
αὐτοῦ, Ῥακά,[6] ἔνοχος[3] ἔσται τῷ συνεδρίῳ:[7] ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ, Μωρέ,[8]
ἔνοχος[3] ἔσται εἰς τὴν γέενναν[9] τοῦ πυρός. Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ 23
δῶρόν[10] σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον,[11] καὶ ἐκεῖ μνησθῇς[12] ὅτι ὁ ἀδελφός
σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν[10] σου ἔμπροσθεν τοῦ 24
θυσιαστηρίου,[11] καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι[13] τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ
τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν[10] σου. Ἴσθι εὐνοῶν[14] τῷ ἀντιδίκῳ[15] 25
σου ταχύ,[16] ἕως ὅτου[17] εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ᾽ αὐτοῦ, μήποτέ[18] σε παραδῷ ὁ
ἀντίδικος[15] τῷ κριτῇ,[19] καὶ ὁ κριτής[19] σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ,[20] καὶ εἰς
φυλακὴν βληθήσῃ. Ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν,[21] ἕως ἂν 26
ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.[22]

Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, Οὐ μοιχεύσεις:[23] ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ 27
βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι[24] αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσεν[23] αὐτὴν
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει[25] σε, 29
ἔξελε[26] αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ: συμφέρει[27] γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν
τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.[9] Καὶ εἰ 30
ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει[25] σε, ἔκκοψον[28] αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ:

[1] ἀρχαῖος, old, ancient. [2] φονεύω, kill, murder. [3] ἔνοχος, involved in, liable. [4] ὀργίζω, irritate, provoke. [5] εἰκῇ, without cause or reason, vainly. [6] ῥακά, empty-headed fool, empty. [7] συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. [8] μωρός, foolish, stupid. [9] γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. [10] δῶρον, ου, τό, gift, present. [11] θυσιαστήριον, ου, τό, altar. [12] μιμνήσκομαι, remember, recall. [13] διαλλάσσομαι, become reconciled to. [14] εὐνοέω, think kindly of, make friends. [15] ἀντίδικος, ου, ὁ, opponent, adversary. [16] ταχύ, quickly, speedily. [17] ὅτου, until. [18] μήποτε, never, lest perchance. [19] κριτής, ου, ὁ, judge. [20] ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. [21] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [22] κοδράντης, ου, ὁ, quadrans (penny). [23] μοιχεύω, commit adultery. [24] ἐπιθυμέω, desire, long for. [25] σκανδαλίζω, cause to stumble. [26] ἐξαιρέω, take out, deliver. [27] συμφέρω, bring together, it is profitable. [28] ἐκκόπτω, cut out, cut off.

συμφέρει[1] γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ
σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.[2] Ἐρρέθη δὲ ὅτι Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν 31
γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον:[3] ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν 32
ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς[4] λόγου πορνείας,[5] ποιεῖ
αὐτὴν μοιχᾶσθαι:[6] καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ[7] μοιχᾶται.[6]

Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις,[8] Οὐκ ἐπιορκήσεις,[9] 33
ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους[10] σου: ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ 34
ὀμόσαι[11] ὅλως:[12] μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ θεοῦ: μήτε 35
ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν[13] ἐστιν τῶν ποδῶν αὐτοῦ: μήτε εἰς
Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου βασιλέως: μήτε ἐν τῇ 36
κεφαλῇ σου ὀμόσῃς,[11] ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα[14] λευκὴν[15] ἢ
μέλαιναν[16] ποιῆσαι. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ ναί, οὒ οὔ: τὸ δὲ 37
περισσὸν[17] τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.

Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, Ὀφθαλμὸν ἀντὶ[18] ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα[19] ἀντὶ[18] 38
ὀδόντος:[19] ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι[20] τῷ πονηρῷ: ἀλλ᾽ ὅστις 39
σε ῥαπίσει[21] ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα,[22] στρέψον[23] αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην: 40
καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά[24] σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ
καὶ τὸ ἱμάτιον: καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει[25] μίλιον[26] ἕν, ὕπαγε μετ᾽ 41

[1] συμφέρω, bring together, it is profitable. [2] γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. [3] ἀποστάσιον, ου, τό, certificate of divorce, repudiation. [4] παρεκτός, except for, apart from. [5] πορνεία, ας, ἡ, fornication, idolatry. [6] μοιχάομαι, commit adultery with, commit adultery. [7] γαμέω, marry. [8] ἀρχαῖος, old, ancient. [9] ἐπιορκέω, swear falsely, make a false vow. [10] ὅρκος, ου, ὁ, oath. [11] ὀμνύω, swear, take an oath. [12] ὅλως, altogether, completely. [13] ὑποπόδιον, ου, τό, footstool. [14] θρίξ, τριχός, ἡ, hair. [15] λευκός, white, bright. [16] μέλας, black, ink. [17] περισσός, excessive, abundant. [18] ἀντί, instead of, in place of. [19] ὀδούς, ὁ, tooth. [20] ἀνθίστημι, resist, oppose. [21] ῥαπίζω, slap, strike. [22] σιαγών, όνος, ἡ, cheek, jawbone. [23] στρέφω, turn, am converted. [24] χιτών, ῶνος, ὁ, tunic, garment. [25] ἀγγαρεύω, compel, press into service. [26] μίλιον, ου, τό, mile, Roman mile.

αὐτοῦ δύο. Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ 42
δανείσασθαι[1] μὴ ἀποστραφῇς.[2]

Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον[3] σου, καὶ μισήσεις τὸν 43
ἐχθρόν σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, 44
εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους[4] ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν
ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων[5] ὑμᾶς, καὶ
διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς 45
οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει[6] ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς,
καὶ βρέχει[7] ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.[8] Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς 46
ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν[9] ἔχετε; Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι[10] τὸ αὐτὸ
ποιοῦσιν; Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς φίλους[11] ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν 47
ποιεῖτε; Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι[10] οὕτως ποιοῦσιν; Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς 48
τέλειοι,[13] ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός[13] ἐστιν.

Προσέχετε[14] τὴν ἐλεημοσύνην[15] ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν **6**
ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι[16] αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε,[17] μισθὸν[9] οὐκ ἔχετε
παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

[1] δανείζω, lend, borrow. [2] ἀποστρέφω, turn away, turn back. [3] πλησίον, near, neighbor (as a noun). [4] καταράομαι, curse. [5] ἐπηρεάζω, mistreat, revile. [6] ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. [7] βρέχω, send rain, rain. [8] ἄδικος, unjust, unrighteous. [9] μισθός, οῦ, ὁ, wages, reward. [10] τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. [11] φίλος, ου, ὁ, loving, friend. [12] περισσός, excessive, abundant. [13] τέλειος, complete, perfect. [14] προσέχω, take head of, attend to. [15] ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. [16] θεάομαι, look at, behold. [17] μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε).

Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην,[1] μὴ σαλπίσῃς[2] ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ 2
ὑποκριταὶ[3] ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις,[4] ὅπως
δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων: ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν[5] τὸν
μισθὸν[6] αὐτῶν. Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην,[1] μὴ γνώτω ἡ 3
ἀριστερά[7] σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη[1] ἐν τῷ 4
κρυπτῷ:[8] καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ[8] αὐτὸς ἀποδώσει
σοι ἐν τῷ φανερῷ.[9]

Καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί,[3] ὅτι φιλοῦσιν[10] ἐν ταῖς 5
συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις[11] τῶν πλατειῶν[12] ἑστῶτες
προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις: ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
ἀπέχουσιν[5] τὸν μισθὸν[6] αὐτῶν. Σὺ δέ, ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ 6
ταμιεῖόν[13] σου, καὶ κλείσας[14] τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου
τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ:[8] καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ[8]
ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.[9] Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε,[15] 7
ὥσπερ οἱ ἐθνικοί:[16] δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ[17] αὐτῶν
εἰσακουσθήσονται.[18] Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε[19] αὐτοῖς: οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ 8
ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Οὕτως οὖν 9
προσεύχεσθε ὑμεῖς: Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω[20] τὸ
ὄνομά σου. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν 10

[1] ἐλεημοσύνη, ης, ἡ, alms, alms-giving. [2] σαλπίζω, sound a trumpet. [3] ὑποκριτής, οῦ, ὁ, hypocrite, pretender. [4] ῥύμη, ης, ἡ, narrow street, lane. [5] ἀπέχω, received, obtain. [6] μισθός, οῦ, ὁ, wages, reward. [7] ἀριστερός, left, on the left. [8] κρυπτός, hidden, secret. [9] φανερός, manifest, apparent. [10] φιλέω, love, kiss. [11] γωνία, ας, ἡ, angle, corner. [12] πλατεῖα, ας, ἡ, street. [13] ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. [14] κλείω, shut, shut up. [15] βαττολογέω, chatter, utter empty words. [16] ἐθνικός, Gentile, pagan. [17] πολυλογία, ας, ἡ, much speaking, wordiness. [18] εἰσακούω, listen, hear. [19] ὁμοιόω, make like, liken. [20] ἁγιάζω, make holy, consecrate.

οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον[1] δὸς ἡμῖν 11
σήμερον. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα[2] ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν 12
τοῖς ὀφειλέταις[3] ἡμῶν. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς[4] ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,[5] 13
ἀλλὰ ῥῦσαι[6] ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ
δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς 14
ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα[7] αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος:[8] ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα[7] 15
αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα[7] ὑμῶν.

Ὅταν δὲ νηστεύητε,[9] μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ[10] σκυθρωποί:[11] 16
ἀφανίζουσιν[12] γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσιν τοῖς
ἀνθρώποις νηστεύοντες:[9] ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσιν[13] τὸν μισθὸν
αὐτῶν. Σὺ δὲ νηστεύων[9] ἄλειψαί[15] σου τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ 17
πρόσωπόν σου νίψαι,[16] ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων,[9] 18
ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ:[17] καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν
τῷ κρυπτῷ[17] ἀποδώσει σοι.

Μὴ θησαυρίζετε[18] ὑμῖν θησαυροὺς[19] ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς[20] καὶ βρῶσις 19
ἀφανίζει,[12] καὶ ὅπου κλέπται[22] διορύσσουσιν[23] καὶ κλέπτουσιν:[24] 20
θησαυρίζετε[18] δὲ ὑμῖν θησαυροὺς[19] ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς[20] οὔτε

[1] ἐπιούσιος, for today, daily. [2] ὀφείλημα, τος, τό, debt, that which is owed. [3] ὀφειλέτης, ου, ὁ, debtor, sinner. [4] εἰσφέρω, carry inward, bring in. [5] πειρασμός, οῦ, ὁ, temptation, trial. [6] ῥύομαι, rescue, save. [7] παράπτωμα, τος, τό, trespass, falling away. [8] οὐράνιος, heavenly, in heaven. [9] νηστεύω, fast. [10] ὑποκριτής, οῦ, ὁ, hypocrite, pretender. [11] σκυθρωπός, sad, gloomy. [12] ἀφανίζω, destroy, cause to disappear. [13] ἀπέχω, received, obtain. [14] μισθός, οῦ, ὁ, wages, reward. [15] ἀλείφω, anoint. [16] νίπτω, wash. [17] κρυπτός, hidden, secret. [18] θησαυρίζω, lay up, store up. [19] θησαυρός, οῦ, ὁ, storehouse, treasure. [20] σής, σητός, ὁ, moth. [21] βρῶσις, εως, ἡ, eating, food. [22] κλέπτης, ου, ὁ, thief. [23] διορύσσω, break through, break in. [24] κλέπτω, steal.

βρῶσις[1] ἀφανίζει,[2] καὶ ὅπου κλέπται[3] οὐ διορύσσουσιν[4] οὐδὲ
κλέπτουσιν.[5] Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς[6] ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ 21
καρδία ὑμῶν. Ὁ λύχνος[7] τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός: ἐὰν οὖν ὁ 22
ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς[8] ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν[9] ἔσται: ἐὰν δὲ 23
ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν[10] ἔσται. Εἰ
οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον;[11] Οὐδεὶς 24
δύναται δυσὶν κυρίοις δουλεύειν:[12] ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν
ἕτερον ἀγαπήσει: ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται,[13] καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.[14]
Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν[12] καὶ μαμωνᾷ.[15] Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ 25
μεριμνᾶτε[16] τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε καὶ τί πίητε: μηδὲ τῷ σώματι
ὑμῶν, τί ἐνδύσησθε.[17] Οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστιν τῆς τροφῆς,[18] καὶ τὸ
σῶμα τοῦ ἐνδύματος;[19] Ἐμβλέψατε[20] εἰς τὰ πετεινὰ[21] τοῦ οὐρανοῦ, 26
ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν,[22] οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας,[23]
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος[24] τρέφει[25] αὐτά: οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον
διαφέρετε[26] αὐτῶν; Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν[16] δύναται προσθεῖναι[27] 27
ἐπὶ τὴν ἡλικίαν[28] αὐτοῦ πῆχυν[29] ἕνα; Καὶ περὶ ἐνδύματος[19] τί 28
μεριμνᾶτε;[16] Καταμάθετε[30] τὰ κρίνα[31] τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει:[32] οὐ
κοπιᾷ,[33] οὐδὲ νήθει:[34] λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν[35] ἐν πάσῃ τῇ 29
δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο[36] ὡς ἓν τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον[37] τοῦ ἀγροῦ, 30

[1] βρῶσις, εως, ἡ, eating, food. [2] ἀφανίζω, destroy, cause to disappear. [3] κλέπτης, ου, ὁ, thief. [4] διορύσσω, break through, break in. [5] κλέπτω, steal. [6] θησαυρός, οῦ, ὁ, storehouse, treasure. [7] λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. [8] ἁπλοῦς, simple, single. [9] φωτεινός, bright, full of light. [10] σκοτεινός, dark, full of darkness. [11] πόσος, how many? how great? [12] δουλεύω, serve, am a slave. [13] ἀντέχομαι, hold, hold fast. [14] καταφρονέω, think little of, despise. [15] μαμωνᾶς, ᾶ, ὁ, riches, mammon. [16] μεριμνάω, be anxious, distracted. [17] ἐνδύω, put on, clothe. [18] τροφή, ῆς, ἡ, food, nourishment. [19] ἔνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). [20] ἐμβλέπω, look at, look into. [21] πετεινόν, ου, τό, bird. [22] θερίζω, reap, gather. [23] ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. [24] οὐράνιος, heavenly, in heaven. [25] τρέφω, make to grow, nourish. [26] διαφέρω, differ, carry through. [27] προστίθημι, add, add to. [28] ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. [29] πῆχυς, εως, ὁ, cubit. [30] καταμανθάνω, observe (well), learn. [31] κρίνον, ου, τό, lily. [32] αὐξάνω, cause to grow, increase. [33] κοπιάω, toil, labor. [34] νήθω, spin. [35] Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. [36] περιβάλλω, put around, clothe. [37] χόρτος, ου, ὁ, grass, hay.

σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον[1] εἰς κλίβανον[2] βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως[3]
ἀμφιέννυσιν,[4] οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;[5] Μὴ οὖν 31
μεριμνήσητε,[6] λέγοντες, Τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί
περιβαλώμεθα;[7] Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ:[8] οἶδεν γὰρ ὁ 32
πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος[9] ὅτι χρῄζετε[10] τούτων ἁπάντων. Ζητεῖτε δὲ 33
πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ
ταῦτα πάντα προστεθήσεται[11] ὑμῖν. Μὴ οὖν μεριμνήσητε[6] εἰς τὴν 34
αὔριον:[1] ἡ γὰρ αὔριον[1] μεριμνήσει[6] τὰ ἑαυτῆς. Ἀρκετὸν[12] τῇ ἡμέρᾳ ἡ
κακία[13] αὐτῆς.

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε: ἐν ᾧ γὰρ κρίματι[14] κρίνετε, κριθήσεσθε: 7
καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ[15] μετρεῖτε,[16] μετρηθήσεται[16] ὑμῖν. Τί δὲ βλέπεις τὸ 3
κάρφος[17] τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ[18]
ὀφθαλμῷ δοκὸν[19] οὐ κατανοεῖς;[20] Ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, Ἄφες 4
ἐκβάλω τὸ κάρφος[17] ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου: καὶ ἰδού, ἡ δοκὸς[19] ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ σου; Ὑποκριτά,[21] ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν[19] ἐκ τοῦ 5
ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις[22] ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος[17] ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

[1] αὔριον, tomorrow. [2] κλίβανος, ου, ὁ, oven, furnace. [3] οὕτως, thus, so. [4] ἀμφιέννυμι, clothe, dress. [5] ὀλιγόπιστος, of little faith. [6] μεριμνάω, be anxious, distracted. [7] περιβάλλω, put around, clothe. [8] ἐπιζητέω, seek for, seek after. [9] οὐράνιος, heavenly, in heaven. [10] χρῄζω, need, have need of. [11] προστίθημι, add, add to. [12] ἀρκετός, sufficient, enough. [13] κακία, ας, ἡ, malice, evil. [14] κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. [15] μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. [16] μετρέω, measure, estimate. [17] κάρφος, ους, τό, speck, dry stalk. [18] σός, your, yours. [19] δοκός, οῦ, ἡ, beam of timber, log. [20] κατανοέω, observe, understand. [21] ὑποκριτής, οῦ, ὁ, hypocrite, pretender. [22] διαβλέπω, see clearly, look intently.

Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν:[1] μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας[2] ὑμῶν 6
ἔμπροσθεν τῶν χοίρων,[3] μήποτε[4] καταπατήσωσιν[5] αὐτοὺς ἐν τοῖς
ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες[6] ῥήξωσιν[7] ὑμᾶς.

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν: ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε: κρούετε,[8] καὶ 7
ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, 8
καὶ τῷ κρούοντι[8] ἀνοιγήσεται. Ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν 9
ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει[9] αὐτῷ; Καὶ ἐὰν 10
ἰχθὺν[10] αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν[11] ἐπιδώσει[9] αὐτῷ; Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, 11
οἴδατε δόματα[12] ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ[13] μᾶλλον ὁ
πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; 12
Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως[14] καὶ
ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς: οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς[15] πύλης:[16] ὅτι πλατεῖα[17] ἡ πύλη,[16] καὶ 13
εὐρύχωρος[18] ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα[19] εἰς τὴν ἀπώλειαν,[20] καὶ πολλοί εἰσιν
οἱ εἰσερχόμενοι δι᾽ αὐτῆς: τί στενὴ[15] ἡ πύλη,[16] καὶ τεθλιμμένη[21] ἡ 14
ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα[19] εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες
αὐτήν.

[1] κύων, ος, ὁ, dog. [2] μαργαρίτης, ου, ὁ, pearl. [3] χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. [4] μήποτε, never, lest perchance. [5] καταπατέω, trample under foot. [6] στρέφω, turn, am converted. [7] ῥήγνυμι, break apart, throw down. [8] κρούω, knock, strike. [9] ἐπιδίδωμι, give to, hand in. [10] ἰχθύς, ύος, ὁ, fish. [11] ὄφις, εως, ὁ, snake, serpent. [12] δόμα, τος, τό, present, gift. [13] πόσος, how many? how great? [14] οὕτως, thus, so. [15] στενός, narrow. [16] πύλη, ης, ἡ, gate, porch. [17] πλατύς, broad, street. [18] εὐρύχωρος, broad, spacious. [19] ἀπάγω, lead away, lead. [20] ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin. [21] θλίβω, press, oppress.

Προσέχετε[1] δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν,[2] οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς 15
ἐν ἐνδύμασιν[3] προβάτων, ἔσωθεν[4] δέ εἰσιν λύκοι[5] ἅρπαγες.[6] Ἀπὸ τῶν 16
καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς: μήτι[7] συλλέγουσιν[8] ἀπὸ
ἀκανθῶν[9] σταφυλήν,[10] ἢ ἀπὸ τριβόλων[11] σῦκα;[12] Οὕτως πᾶν δένδρον 17
ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ: τὸ δὲ σαπρὸν[14] δένδρον[13] καρποὺς
πονηροὺς ποιεῖ. Οὐ δύναται δένδρον[13] ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς 18
ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον[13] σαπρὸν[14] καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. Πᾶν δένδρον 19
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται[15] καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Ἄρα γε 20
ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, 21
Κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν: ἀλλ᾽ ὁ
ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Πολλοὶ ἐροῦσίν 22
μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ[17] ὀνόματι
προεφητεύσαμεν,[18] καὶ τῷ σῷ[17] ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ
σῷ[17] ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Καὶ τότε ὁμολογήσω[19] 23
αὐτοῖς ὅτι Οὐδέποτε[20] ἔγνων ὑμᾶς: ἀποχωρεῖτε[21] ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ
ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.[22] Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους 24
τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω[23] αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ,[24] ὅστις
ᾠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν:[25] καὶ κατέβη ἡ βροχὴ 25
καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ[27] καὶ ἔπνευσαν[28] οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον[29] τῇ

[1] προσέχω, take head of, attend to. [2] ψευδοπροφήτης, ου, ὁ, false prophet. [3] ἔνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). [4] ἔσωθεν, from within, within. [5] λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. [6] ἅρπαξ, ravenous, rapacious. [7] μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. [8] συλλέγω, collect, gather. [9] ἄκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. [10] σταφυλή, ῆς, ἡ, grape, bunch of grapes. [11] τρίβολος, ου, ὁ, thistle, briar. [12] σῦκον, ου, τό, fig. [13] δένδρον, ου, τό, tree. [14] σαπρός, rotten, worthless. [15] ἐκκόπτω, cut out, cut off. [16] γέ, indeed, at least. [17] σός, your, yours. [18] προφητεύω, prophesy, foretell. [19] ὁμολογέω, confess, profess. [20] οὐδέποτε, never. [21] ἀποχωρέω, go away, depart. [22] ἀνομία, ας, ἡ, lawlessness, iniquity. [23] ὁμοιόω, make like, liken. [24] φρόνιμος, prudent, wise. [25] πέτρα, ας, ἡ, rock. [26] βροχή, ης, ἡ, rain, heavy rain. [27] ποταμός, οῦ, ὁ, river, stream. [28] πνέω, blow. [29] προσπίπτω, fall upon, fall down before.

οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν: τεθεμελίωτο[1] γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.[2] Καὶ 26
πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς,
ὁμοιωθήσεται[3] ἀνδρὶ μωρῷ,[4] ὅστις ᾠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ
τὴν ἄμμον:[5] καὶ κατέβη ἡ βροχὴ[6] καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ[7] καὶ 27
ἔπνευσαν[8] οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν[9] τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν:
καὶ ἦν ἡ πτῶσις[10] αὐτῆς μεγάλη.

Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν[11] ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, 28
ἐξεπλήσσοντο[12] οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ: ἦν γὰρ διδάσκων 29
αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί: **8**
καὶ ἰδού, λεπρὸς[13] ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, Κύριε, ἐὰν θέλῃς,
δύνασαί με καθαρίσαι. Καὶ ἐκτείνας[14] τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ 3
Ἰησοῦς, λέγων, Θέλω, καθαρίσθητι. Καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ
λέπρα.[15] Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅρα μηδενὶ εἴπῃς: ἀλλὰ ὕπαγε, 4
σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον[16] ὃ προσέταξεν[17]
Μωσῆς, εἰς μαρτύριον[18] αὐτοῖς.

[1] θεμελιόω, lay a foundation, found. [2] πέτρα, ας, ἡ, rock. [3] ὁμοιόω, make like, liken. [4] μωρός, foolish, stupid. [5] ἄμμος, ου, ἡ, sand. [6] βροχή, ης, ἡ, rain, heavy rain. [7] ποταμός, οῦ, ὁ, river, stream. [8] πνέω, blow. [9] προσκόπτω, strike against, stumble. [10] πτῶσις, εως, ἡ, fall, falling. [11] συντελέω, complete, accomplish. [12] ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. [13] λεπρός, οῦ, ὁ, scaly, leprous. [14] ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. [15] λέπρα, ας, ἡ, leprosy. [16] δῶρον, ου, τό, gift, present. [17] προστάσσω, command, order. [18] μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness.

Εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς Καπερναούμ,[1] προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος[2] 5
παρακαλῶν αὐτόν, καὶ λέγων, Κύριε, ὁ παῖς[3] μου βέβληται ἐν τῇ 6
οἰκίᾳ παραλυτικός,[4] δεινῶς[5] βασανιζόμενος.[6] Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ 7
Ἰησοῦς, Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 8
ἑκατόνταρχος[2] ἔφη, Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην[7]
εἰσέλθῃς: ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται[8] ὁ παῖς[3] μου. Καὶ γὰρ 9
ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας:[9]
καὶ λέγω τούτῳ, Πορεύθητι, καὶ πορεύεται: καὶ ἄλλῳ, Ἔρχου, καὶ
ἔρχεται: καὶ τῷ δούλῳ μου, Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ 10
Ἰησοῦς ἐθαύμασεν, καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην[10] πίστιν εὗρον. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι 11
πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν[11] καὶ δυσμῶν[12] ἥξουσιν,[13] καὶ ἀνακλιθήσονται[14]
μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν: οἱ 12
δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον:[15]
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς[16] καὶ ὁ βρυγμὸς[17] τῶν ὀδόντων.[18] Καὶ εἶπεν ὁ 13
Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῃ,[2] Ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι.
Καὶ ἰάθη[8] ὁ παῖς[3] αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

[1] Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. [2] ἑκατοντάρχης, centurion. [3] παῖς, ὁ, male or female child, servant. [4] παραλυτικός, οῦ, ὁ, paralytic, afflicted with paralysis. [5] δεινῶς, terribly, vehemently. [6] βασανίζω, torment, torture. [7] στέγη, ης, ἡ, roof, flat roof of a house. [8] ἰάομαι, heal. [9] στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. [10] τοσοῦτος, so great, so much. [11] ἀνατολή, ῆς, ἡ, east, dawn. [12] δυσμή, ῆς, ἡ, the western region. [13] ἥκω, have come, am present. [14] ἀνακλίνω, lay upon, lay down. [15] ἐξώτερος, outer, outside. [16] κλαυθμός, οῦ, ὁ, weeping, lamentation. [17] βρυγμός, οῦ, ὁ, biting, gnashing of teeth. [18] ὀδούς, ὁ, tooth.

Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου, εἶδεν τὴν πενθερὰν[1] αὐτοῦ 14
βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν,[2] καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ 15
ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός:[3] καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ. Ὀψίας[4] δὲ 16
γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους[5] πολλούς: καὶ
ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς[6] ἔχοντας
ἐθεράπευσεν: ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἠσαΐου[7] τοῦ προφήτου, 17
λέγοντος, Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας[8] ἡμῶν ἔλαβεν, καὶ τὰς νόσους[9]
ἐβάστασεν.[10]

Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτόν, ἐκέλευσεν[11] ἀπελθεῖν εἰς 18
τὸ πέραν.[12] Καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ, Διδάσκαλε, 19
ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Αἱ 20
ἀλώπεκες[13] φωλεοὺς[14] ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ[15] τοῦ οὐρανοῦ
κατασκηνώσεις:[16] ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν
κλίνῃ.[17] Ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, 21
ἐπίτρεψόν[18] μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι[19] τὸν πατέρα μου. Ὁ δὲ 22
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι[19]
τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

[1] πενθερά, ᾶς, ἡ, mother-in-law. [2] πυρέσσω, suffer with a fever. [3] πυρετός, οῦ, ὁ, fever. [4] ὄψιος, late. [5] δαιμονίζομαι, am demon possessed. [6] κακῶς, badly, evilly. [7] Ἠσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. [8] ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. [9] νόσος, ου, ἡ, disease, malady. [10] βαστάζω, bear, carry. [11] κελεύω, order, command. [12] πέραν, on the other side of, beyond (gen). [13] ἀλώπηξ, εκος, ἡ, fox. [14] φωλεός, οῦ, ὁ, den, hole. [15] πετεινόν, ου, τό, bird. [16] κατασκήνωσις, εως, ἡ, place to live, nest. [17] κλίνω, cause to bend, bow. [18] ἐπιτρέπω, permit, allow. [19] θάπτω, bury.

Καὶ ἐμβάντι[1] αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 23
Καὶ ἰδού, σεισμὸς[2] μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον 24
καλύπτεσθαι[3] ὑπὸ τῶν κυμάτων:[4] αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν.[5] Καὶ 25
προσελθόντες οἱ μαθηταὶ ἤγειραν αὐτόν, λέγοντες, Κύριε, σῶσον
ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Τί δειλοί[6] ἐστε, ὀλιγόπιστοι;[7] 26
Τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο
γαλήνη[8] μεγάλη. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, Ποταπός[9] 27
ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν[10] αὐτῷ;

Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν[11] εἰς τὴν χώραν[12] τῶν Γεργεσηνῶν,[13] 28
ὑπήντησαν[14] αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι[15] ἐκ τῶν μνημείων
ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ[16] λίαν,[17] ὥστε μὴ ἰσχύειν[18] τινὰ παρελθεῖν[19] διὰ
τῆς ὁδοῦ ἐκείνης: καὶ ἰδού, ἔκραξαν λέγοντες, Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ 29
υἱὲ τοῦ θεοῦ; Ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι[20] ἡμᾶς; Ἦν δὲ 30
μακρὰν[21] ἀπ᾽ αὐτῶν ἀγέλη[22] χοίρων[23] πολλῶν βοσκομένη.[24] Οἱ δὲ 31
δαίμονες[25] παρεκάλουν αὐτόν, λέγοντες, Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς,
ἐπίτρεψον[26] ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην[22] τῶν χοίρων.[23] Καὶ εἶπεν 32
αὐτοῖς, Ὑπάγετε. Οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην[22] τῶν
χοίρων:[23] καὶ ἰδού, ὥρμησεν[27] πᾶσα ἡ ἀγέλη[22] τῶν χοίρων[23] κατὰ τοῦ
κρημνοῦ[28] εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν. Οἱ δὲ 33

[1] ἐμβαίνω, embark. [2] σεισμός, οῦ, ὁ, earthquake, storm. [3] καλύπτω, cover, veil. [4] κῦμα, τος, τό, wave. [5] καθεύδω, sleep. [6] δειλός, cowardly, timid. [7] ὀλιγόπιστος, of little faith. [8] γαλήνη, ης, ἡ, calm. [9] ποταπός, what kind of? what type of? [10] ὑπακούω, obey, listen. [11] πέραν, on the other side of, beyond (gen). [12] χώρα, ας, ἡ, land, region. [13] Γεργεσηνός, from Gerasene. [14] ὑπαντάω, meet, go to meet. [15] δαιμονίζομαι, am demon possessed. [16] χαλεπός, hard, difficult. [17] λίαν, greatly, very. [18] ἰσχύω, be strong, able. [19] παρέρχομαι, pass by, go by. [20] βασανίζω, torment, torture. [21] μακράν, far away. [22] ἀγέλη, ης, ἡ, herd, flock. [23] χοῖρος, ου, ὁ, swine, pig. [24] βόσκω, feed. [25] δαίμων, ονος, ὁ, demon, evil spirit. [26] ἐπιτρέπω, permit, allow. [27] ὁρμάω, hasten on, rush. [28] κρημνός, οῦ, ὁ, steep bank, cliff.

βόσκοντες[1] ἔφυγον,[2] καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα,
καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων.[3] Καὶ ἰδού, πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς 34
συνάντησιν[4] τῷ Ἰησοῦ: καὶ ἰδόντες αὐτόν, παρεκάλεσαν ὅπως
μεταβῇ[5] ἀπὸ τῶν ὁρίων[6] αὐτῶν.

Καὶ ἐμβὰς[7] εἰς τὸ πλοῖον διεπέρασεν[8] καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. Καὶ **9**
ἰδού, προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν[9] ἐπὶ κλίνης[10] βεβλημένον: καὶ
ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ,[9] Θάρσει,[11]
τέκνον: ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Καὶ ἰδού, τινὲς τῶν 3
γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, Οὗτος βλασφημεῖ. Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς 4
τὰς ἐνθυμήσεις[12] αὐτῶν εἶπεν, Ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε[13] πονηρὰ ἐν
ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον,[14] εἰπεῖν, Ἀφέωνταί 5
σου αἱ ἁμαρτίαι: ἢ εἰπεῖν, Ἔγειραι καὶ περιπάτει; Ἵνα δὲ εἰδῆτε, ὅτι 6
ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας –
τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ[9] – Ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὴν κλίνην,[10] καὶ
ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 7
Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν, τὸν δόντα
ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

[1] βόσκω, feed. [2] φεύγω, flee, escape. [3] δαιμονίζομαι, am demon possessed. [4] συνάντησις, εως, ἡ, meeting with. [5] μεταβαίνω, depart, leave. [6] ὅριον, ου, τό, boundary, region. [7] ἐμβαίνω, embark. [8] διαπεράω, cross over, pass through. [9] παραλυτικός, οῦ, ὁ, paralytic, afflicted with paralysis. [10] κλίνη, ης, ἡ, couch, bed. [11] θαρσέω, of good courage, of good cheer. [12] ἐνθύμησις, εως, ἡ, deliberation, thought. [13] ἐνθυμέομαι, ponder, consider. [14] εὐκοπώτερον, easier.

Καὶ παράγων[1] ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν[2] εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ 9
τελώνιον,[3] Ματθαῖον[4] λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι.
Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου[5] ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδού, πολλοὶ τελῶναι[6] 10
καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο[7] τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Διὰ τί 11
μετὰ τῶν τελωνῶν[6] καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; Ὁ δὲ 12
Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες[8]
ἰατροῦ,[9] ἀλλ' οἱ κακῶς[10] ἔχοντες. Πορευθέντες δὲ μάθετε[11] τί ἐστιν, 13
Ἔλεον[12] θέλω, καὶ οὐ θυσίαν·[13] οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ
ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.[14]

Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, λέγοντες, Διὰ τί ἡμεῖς 14
καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν[15] πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ
νηστεύουσιν;[15] Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ 15
νυμφῶνος[16] πενθεῖν,[17] ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος;[18]
Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ[19] ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,[18] καὶ τότε
νηστεύσουσιν.[15] Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει[20] ἐπίβλημα[21] ῥάκους[22] ἀγνάφου 16
ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ·[24] αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα[25] αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου,

[1] παράγω, pass by, depart. [2] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [3] τελώνιον, ου, τό, tax office, tax collector's office. [4] Ματθαῖος, ου, ὁ, Matthew. [5] ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). [6] τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. [7] συνανάκειμαι, recline at table with. [8] ἰσχύω, be strong, able. [9] ἰατρός, οῦ, ὁ, physician. [10] κακῶς, badly, evilly. [11] μανθάνω, learn, ascertain. [12] ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. [13] θυσία, ας, ἡ, sacrifice. [14] μετάνοια, ας, ἡ, repentance, change of mind. [15] νηστεύω, fast. [16] νυμφών, ῶνος, ὁ, bridal chamber, wedding hall. [17] πενθέω, mourn, lament. [18] νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. [19] ἀπαίρω, take away, depart. [20] ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. [21] ἐπίβλημα, τος, τό, patch, patch on a garment. [22] ῥάκος, ους, τό, rag, piece of cloth. [23] ἄγναφος, new, unshrunken. [24] παλαιός, old, ancient. [25] πλήρωμα, τος, τό, fullness, fulfillment.

καὶ χεῖρον[1] σχίσμα[2] γίνεται. Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον[3] εἰς ἀσκοὺς[4] 17
παλαιούς·[5] εἰ δὲ μήγε,[6] ῥήγνυνται[7] οἱ ἀσκοί,[4] καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται,[8]
καὶ οἱ ἀσκοὶ[4] ἀπολοῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον[3] εἰς ἀσκοὺς[4]
καινούς, καὶ ἀμφότεροι[9] συντηροῦνται.[10]

Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδού, ἄρχων εἷς ἐλθὼν προσεκύνει 18
αὐτῷ, λέγων ὅτι Ἡ θυγάτηρ[11] μου ἄρτι ἐτελεύτησεν·[12] ἀλλὰ ἐλθὼν
ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ ζήσεται. Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς 19
ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ ἰδού, γυνὴ 20
αἱμορροοῦσα[13] δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπισθεν,[14] ἥψατο τοῦ
κρασπέδου[15] τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. Ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ, Ἐὰν μόνον 21
ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς 22
καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν, Θάρσει,[16] θύγατερ·[11] ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.
Καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν 23
οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς[17] καὶ τὸν ὄχλον
θορυβούμενον,[18] λέγει αὐτοῖς, Ἀναχωρεῖτε·[19] οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ 24
κοράσιον,[20] ἀλλὰ καθεύδει.[21] Καὶ κατεγέλων[22] αὐτοῦ. Ὅτε δὲ 25
ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη
τὸ κοράσιον.[20] Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη[23] αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. 26

[1] χείρων, worse. [2] σχίσμα, τος, τό, tear, division. [3] νέος, new, young. [4] ἀσκός, οῦ, ὁ, leather bottle, wineskin. [5] παλαιός, old, ancient. [6] μήγε, otherwise (used in the phrase εἰ δὲ μήγε). [7] ῥήγνυμι, break apart, throw down. [8] ἐκχέω, pour out, shed. [9] ἀμφότεροι, both, both of two. [10] συντηρέω, preserve, treasure. [11] θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. [12] τελευτάω, die, end. [13] αἱμορροέω, bleed, suffer with hemorrhage. [14] ὄπισθεν, behind, after. [15] κράσπεδον, ου, τό, border, tassel. [16] θαρσέω, of good courage, of good cheer. [17] αὐλητής, οῦ, ὁ, flute player, pipe player. [18] θορυβέω, make a commotion, agitate. [19] ἀναχωρέω, depart, withdraw. [20] κοράσιον, ου, τό, girl, little girl. [21] καθεύδω, sleep. [22] καταγελάω, deride, ridicule. [23] φήμη, ης, ἡ, report, news.

Καὶ παράγοντι[1] ἐκεῖθεν[2] τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοί, 27
κράζοντες καὶ λέγοντες, Ἐλέησον[3] ἡμᾶς, υἱὲ Δαυίδ. Ἐλθόντι δὲ εἰς 28
τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
Πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; Λέγουσιν αὐτῷ, Ναί, κύριε. 29
Τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν
γενηθήτω ὑμῖν. Καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί: καὶ 30
ἐνεβριμήσατο[4] αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω. 31
Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν[5] αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδού, προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν[6] 32
δαιμονιζόμενον.[7] Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός: 33
καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέγοντες, Οὐδέποτε[8] ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ
Ἰσραήλ. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον, Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων 34
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Καὶ περιῆγεν[9] ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας,[10] διδάσκων ἐν 35
ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας,
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον[11] καὶ πᾶσαν μαλακίαν[12] ἐν τῷ λαῷ. 36
Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη[13] περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν
ἐσκυλμένοι[14] καὶ ἐρριμμένοι[15] ὡσεὶ[16] πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.[17] 37
Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Ὁ μὲν θερισμὸς[18] πολύς, οἱ δὲ

[1] παράγω, pass by, depart. [2] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [3] ἐλεέω, have mercy, pity. [4] ἐμβριμάομαι, be moved with anger, admonish sternly. [5] διαφημίζω, spread abroad, report. [6] κωφός, deaf, dumb. [7] δαιμονίζομαι, am demon possessed. [8] οὐδέποτε, never. [9] περιάγω, lead around, go about. [10] κώμη, ης, ἡ, village. [11] νόσος, ου, ἡ, disease, malady. [12] μαλακία, ας, ἡ, sickness, weakness. [13] σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. [14] σκύλλω, trouble, bother. [15] ῥίπτω, throw, cast. [16] ὡσεί, like, about. [17] ποιμήν, ένος, ὁ, shepherd. [18] θερισμός, οῦ, ὁ, harvest, reaping.

ἐργάται[1] ὀλίγοι: δεήθητε[2] οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,[3] ὅπως 38
ἐκβάλῃ ἐργάτας[1] εἰς τὸν θερισμὸν[3] αὐτοῦ.

Καὶ προσκαλεσάμενος[4] τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς **10**
ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ
θεραπεύειν πᾶσαν νόσον[5] καὶ πᾶσαν μαλακίαν.[6]

Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα: πρῶτος Σίμων ὁ 2
λεγόμενος Πέτρος, καὶ Ἀνδρέας[7] ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ: Ἰάκωβος ὁ τοῦ
Ζεβεδαίου,[8] καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ: Φίλιππος, καὶ 3
Βαρθολομαῖος:[9] Θωμᾶς,[10] καὶ Ματθαῖος[11] ὁ τελώνης:[12] Ἰάκωβος ὁ
τοῦ Ἀλφαίου,[13] καὶ Λεββαῖος[14] ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος:[15] Σίμων ὁ 4
Κανανίτης,[16] καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώτης[17] ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων, 5
Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν[18] μὴ
εἰσέλθητε: πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα 6
οἴκου Ἰσραήλ. Πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε, λέγοντες ὅτι Ἤγγικεν ἡ 7
βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς[19] 8
καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε: δωρεὰν[20] ἐλάβετε, δωρεὰν[20] δότε. 9
Μὴ κτήσησθε[21] χρυσόν,[22] μηδὲ ἄργυρον,[23] μηδὲ χαλκὸν[24] εἰς τὰς

[1] ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. [2] δέομαι, ask, request. [3] θερισμός, οῦ, ὁ, harvest, reaping. [4] προσκαλέω, summon. [5] νόσος, ου, ἡ, disease, malady. [6] μαλακία, ας, ἡ, sickness, weakness. [7] Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. [8] Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. [9] Βαρθολομαῖος, ου, ὁ, Bartholomew. [10] Θωμᾶς, ᾶ, ὁ, Thomas. [11] Ματθαῖος, ου, ὁ, Matthew. [12] τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. [13] Ἀλφαῖος, ου, ὁ, Alphaeus. [14] Λεββαῖος, ου, ὁ, Lebbaeus. [15] Θαδδαῖος, ου, ὁ, Thaddaeus. [16] Κανανίτης, ου, ὁ, Canaanite. [17] Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. [18] Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. [19] λεπρός, οῦ, ὁ, scaly, leprous. [20] δωρεάν, without cost, without cause. [21] κτάομαι, acquire, win. [22] χρυσός, οῦ, ὁ, gold, anything made of gold. [23] ἄργυρος, ου, ὁ, silver, silver as a metal. [24] χαλκός, οῦ, ὁ, money, copper or bronze.

ζώνας[1] ὑμῶν, μὴ πήραν[2] εἰς ὁδόν, μηδὲ δύο χιτῶνας,[3] μηδὲ 10
ὑποδήματα,[4] μηδὲ ῥάβδους·[5] ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης[6] τῆς τροφῆς[7] αὐτοῦ
ἐστιν. Εἰς ἣν δ᾽ ἂν πόλιν ἢ κώμην[8] εἰσέλθητε, ἐξετάσατε[9] τίς ἐν αὐτῇ 11
ἄξιός ἐστιν· κἀκεῖ[10] μείνατε, ἕως ἂν ἐξέλθητε. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν 12
οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ 13
εἰρήνη ὑμῶν ἐπ᾽ αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς
ἐπιστραφήτω. Καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους 14
ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε[11] τὸν
κονιορτὸν[12] τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον[13] ἔσται 15
γῇ Σοδόμων[14] καὶ Γομόρρων[15] ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων·[16] γίνεσθε οὖν 16
φρόνιμοι[17] ὡς οἱ ὄφεις,[18] καὶ ἀκέραιοι[19] ὡς αἱ περιστεραί.[20] Προσέχετε 17
δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια,[22] καὶ
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν[23] ὑμᾶς· καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας[24] 18
δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν[25] ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον[26] αὐτοῖς καὶ
τοῖς ἔθνεσιν. Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε[27] πῶς ἢ τί 19
λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε· οὐ γὰρ 20
ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ
λαλοῦν ἐν ὑμῖν. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ 21

[1] ζώνη, ης, ἡ, belt, girdle. [2] πήρα, ας, ἡ, leather pouch, bag. [3] χιτών, ῶνος, ὁ, tunic, garment. [4] ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. [5] ῥάβδος, ου, ἡ, staff, rod. [6] ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. [7] τροφή, ῆς, ἡ, food, nourishment. [8] κώμη, ης, ἡ, village. [9] ἐξετάζω, scrutinize, examine. [10] κἀκεῖ, and there. [11] ἐκτινάσσω, shake off or out, shake off. [12] κονιορτός, οῦ, ὁ, dust. [13] ἀνεκτός, tolerable, bearable. [14] Σόδομα, ων, τό, Sodom. [15] Γόμορρα, ας, ἡ, Gomorrah. [16] λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. [17] φρόνιμος, prudent, wise. [18] ὄφις, εως, ὁ, snake, serpent. [19] ἀκέραιος, unmixed, pure. [20] περιστερά, ᾶς, ἡ, dove. [21] προσέχω, take head of, attend to. [22] συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. [23] μαστιγόω, whip, lash. [24] ἡγεμών, όνος, ὁ, governor, leader. [25] ἕνεκεν, for the sake of, on account of. [26] μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. [27] μεριμνάω, be anxious, distracted.

πατὴρ τέκνον: καὶ ἐπαναστήσονται[1] τέκνα ἐπὶ γονεῖς,[2] καὶ
θανατώσουσιν[3] αὐτούς. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ 22
ὄνομά μου: ὁ δὲ ὑπομείνας[4] εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. Ὅταν δὲ 23
διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε[5] εἰς τὴν ἄλλην: ἀμὴν γὰρ
λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε[6] τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον 24
αὐτοῦ. Ἀρκετὸν[7] τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ 25
ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην[8] Βεελζεβοὺλ[9]
ἐκάλεσαν, πόσῳ[10] μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς[11] αὐτοῦ; Μὴ οὖν 26
φοβηθῆτε αὐτούς: οὐδὲν γάρ ἐστιν κεκαλυμμένον[12] ὃ οὐκ
ἀποκαλυφθήσεται,[13] καὶ κρυπτὸν[14] ὃ οὐ γνωσθήσεται. Ὃ λέγω ὑμῖν 27
ἐν τῇ σκοτίᾳ,[15] εἴπατε ἐν τῷ φωτί: καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε
ἐπὶ τῶν δωμάτων.[16] Καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ 28
σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι: φοβήθητε δὲ
μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν
γεέννῃ.[17] Οὐχὶ δύο στρουθία[18] ἀσσαρίου[19] πωλεῖται;[20] Καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν 29
οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ[21] τοῦ πατρὸς ὑμῶν: ὑμῶν δὲ καὶ αἱ 30
τρίχες[22] τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι[23] εἰσίν. Μὴ οὖν φοβηθῆτε: 31

[1] ἐπανίστημι, rise up against. [2] γονεύς, έως, ὁ, parent. [3] θανατόω, put to death, subdue. [4] ὑπομένω, tarry, endure. [5] φεύγω, flee, escape. [6] τελέω, finish, fulfill. [7] ἀρκετός, sufficient, enough. [8] οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. [9] Βεελζεβούλ, ὁ, Beelzebul. [10] πόσος, how many? how great? [11] οἰκειακός, one of a family. [12] καλύπτω, cover, veil. [13] ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. [14] κρυπτός, hidden, secret. [15] σκοτία, ας, ἡ, darkness. [16] δῶμα, τος, τό, house, housetop. [17] γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. [18] στρουθίον, ου, τό, sparrow, small bird. [19] ἀσσάριον, ου, τό, assarion. [20] πωλέω, sell. [21] ἄνευ, without (gen). [22] θρίξ, τριχός, ἡ, hair. [23] ἀριθμέω, number, count.

πολλῶν στρουθίων[1] διαφέρετε[2] ὑμεῖς. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει[3] ἐν 32
ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω[3] κἀγὼ ἐν αὐτῷ
ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ὅστις δʼ ἂν ἀρνήσηταί 33
με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν
τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Μὴ νομίσητε[4] ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν: οὐκ ἦλθον βαλεῖν 34
εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.[5] Ἦλθον γὰρ διχάσαι[6] ἄνθρωπον κατὰ τοῦ 35
πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα[7] κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην[8]
κατὰ τῆς πενθερᾶς[9] αὐτῆς: καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκειακοὶ[10] 36
αὐτοῦ. Ὁ φιλῶν[11] πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος: 37
καὶ ὁ φιλῶν[11] υἱὸν ἢ θυγατέρα[7] ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος: καὶ ὃς 38
οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν[12] αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ
ἔστιν μου ἄξιος. Ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν: καὶ ὁ 39
ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν[13] ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν.

Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται: καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν 40
ἀποστείλαντά με. Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου 41
μισθὸν[14] προφήτου λήψεται: καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα
δικαίου μισθὸν[14] δικαίου λήψεται. Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ[15] ἕνα τῶν 42
μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ[16] μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν

[1] στρουθίον, ου, τό, sparrow, small bird. [2] διαφέρω, differ, carry through. [3] ὁμολογέω, confess, profess. [4] νομίζω, suppose, think. [5] μάχαιρα, ης, ἡ, sword. [6] διχάζω, divide in two, set at variance. [7] θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. [8] νύμφη, ης, ἡ, bride, young woman. [9] πενθερά, ᾶς, ἡ, mother-in-law. [10] οἰκειακός, one of a family. [11] φιλέω, love, kiss. [12] σταυρός, οῦ, ὁ, cross. [13] ἕνεκεν, for the sake of, on account of. [14] μισθός, οῦ, ὁ, wages, reward. [15] ποτίζω, give drink to, cause to drink. [16] ψυχρός, cold, cold hearted.

λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν[1] αὐτοῦ.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν[2] ὁ Ἰησοῦς διατάσσων[3] τοῖς δώδεκα μαθηταῖς **11**
αὐτοῦ, μετέβη[4] ἐκεῖθεν[5] τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν
αὐτῶν.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ[6] τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ, 2
πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ 3
ἕτερον προσδοκῶμεν;[7] Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, 4
Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε: τυφλοὶ 5
ἀναβλέπουσιν,[8] καὶ χωλοὶ[9] περιπατοῦσιν, λεπροὶ[10] καθαρίζονται, καὶ
κωφοὶ[11] ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται: 6
καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ[12] ἐν ἐμοί. Τούτων δὲ 7
πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, Τί
ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι;[13] Κάλαμον[14] ὑπὸ ἀνέμου
σαλευόμενον;[15] Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; Ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς[16] 8
ἱματίοις ἠμφιεσμένον;[17] Ἰδού, οἱ τὰ μαλακὰ[16] φοροῦντες[18] ἐν τοῖς
οἴκοις τῶν βασιλείων[19] εἰσίν. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; Προφήτην; 9
Ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον[20] προφήτου. Οὗτος γάρ ἐστιν περὶ 10
οὗ γέγραπται, Ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ
προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει[21] τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. 11

[1] μισθός, οῦ, ὁ, wages, reward. [2] τελέω, finish, fulfill. [3] διατάσσω, command, give orders to. [4] μεταβαίνω, depart, leave. [5] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [6] δεσμωτήριον, ου, τό, prison, jail. [7] προσδοκάω, wait for, look for. [8] ἀναβλέπω, look up, receive sight. [9] χωλός, lame, deprived of a foot. [10] λεπρός, οῦ, ὁ, scaly, leprous. [11] κωφός, deaf, dumb. [12] σκανδαλίζω, cause to stumble. [13] θεάομαι, look at, behold. [14] κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. [15] σαλεύω, shake, excite. [16] μαλακός, soft, effeminate. [17] ἀμφιέννυμι, clothe, dress. [18] φορέω, wear, bear. [19] βασίλειος, kingly, royal. [20] περισσός, excessive, abundant. [21] κατασκευάζω, prepare, build.

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς[1] γυναικῶν μείζων
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ·[2] ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστιν. Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ 12
βαπτιστοῦ[2] ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται,[3] καὶ βιασταὶ[4]
ἁρπάζουσιν[5] αὐτήν. Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως 13
Ἰωάννου προεφήτευσαν·[6] καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἠλίας 14
ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. Τίνι δὲ ὁμοιώσω[7] 15
τὴν γενεὰν ταύτην; Ὁμοία ἐστὶν παιδίοις ἐν ἀγοραῖς[8] καθημένοις,
καὶ προσφωνοῦσιν[9] τοῖς ἑταίροις[10] αὐτῶν, καὶ λέγουσιν, Ηὐλήσαμεν 17
ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·[12] ἐθρηνήσαμεν[13] ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.[14] 18
Ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν,
Δαιμόνιον ἔχει. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ 19
λέγουσιν, Ἰδού, ἄνθρωπος φάγος[15] καὶ οἰνοπότης,[16] τελωνῶν[17] φίλος
καὶ ἁμαρτωλῶν. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν[18] τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται 20
δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν. Οὐαί σοι, Χοραζίν,[19] οὐαί σοι, 21
Βηθσαϊδά,[20] ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ[21] καὶ Σιδῶνι[22] ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ
γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι[23] ἂν ἐν σάκκῳ[24] καὶ σποδῷ[25] μετενόησαν. 22
Πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ[21] καὶ Σιδῶνι[22] ἀνεκτότερον[26] ἔσται ἐν ἡμέρᾳ

[1] γεννητός, born, begotten. [2] βαπτιστής, οῦ, ὁ, baptist, baptizer. [3] βιάζω, use force, violence. [4] βιαστής, οῦ, ὁ, violent man, forceful. [5] ἁρπάζω, seize, snatch. [6] προφητεύω, prophesy, foretell. [7] ὁμοιόω, make like, liken. [8] ἀγορά, ᾶς, ἡ, marketplace, place of assembly. [9] προσφωνέω, call to, summon. [10] ἑταῖρος, ου, ὁ, companion, friend. [11] αὐλέω, play a flute, play the flute. [12] ὀρχέομαι, dance. [13] θρηνέω, lament, mourn. [14] κόπτω, strike, smite. [15] φάγος, ου, ὁ, glutton. [16] οἰνοπότης, ου, ὁ, drunkard, excessive wine-drinker. [17] τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. [18] ὀνειδίζω, reproach, revile. [19] Χοραζίν, ἡ, Chorazin. [20] Βηθσαϊδά, ἡ, Bethsaida. [21] Τύρος, ου, ἡ, Tyre. [22] Σιδών, ῶνος, ἡ, Sidon. [23] πάλαι, long ago, of old. [24] σάκκος, ου, ὁ, sackcloth. [25] σποδός, οῦ, ἡ, ashes. [26] ἀνεκτός, tolerable, bearable.

κρίσεως, ἢ ὑμῖν. Καὶ σύ, Καπερναούμ,[1] ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, 23
ἕως Ἅδου[3] καταβιβασθήσῃ:[4] ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις[5] ἐγένοντο αἱ
δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι[6] τῆς σήμερον. Πλὴν 24
λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ Σοδόμων[5] ἀνεκτότερον[7] ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ
σοί.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐξομολογοῦμαί[8] σοι, 25
πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας[9] ταῦτα ἀπὸ
σοφῶν[10] καὶ συνετῶν,[11] καὶ ἀπεκάλυψας[12] αὐτὰ νηπίοις.[13] Ναί, ὁ 26
πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία[14] ἔμπροσθέν σου. Πάντα μοι 27
παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου: καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ
ὁ πατήρ: οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν
βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.[12] Δεῦτε[15] πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες 28
καὶ πεφορτισμένοι,[17] κἀγὼ ἀναπαύσω[18] ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγόν[19] μου 29
ἐφ᾽ ὑμᾶς καὶ μάθετε[20] ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πρᾷός[21] εἰμι καὶ ταπεινὸς[22] τῇ
καρδίᾳ: καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν[23] ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. Ὁ γὰρ ζυγός[19] 30
μου χρηστός,[24] καὶ τὸ φορτίον[25] μου ἐλαφρόν[26] ἐστιν.

[1] Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. [2] ὑψόω, lift up, exalt. [3] Ἅδης, ου, ὁ, Hades. [4] καταβιβάζω, bring down, cause to go down. [5] Σόδομα, ων, τό, Sodom. [6] μέχρι, until, as far as (gen). [7] ἀνεκτός, tolerable, bearable. [8] ἐξομολογέω, confess, profess. [9] ἀποκρύπτω, hide, conceal. [10] σοφός, wise. [11] συνετός, intelligent, clever. [12] ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. [13] νήπιος, infant, child. [14] εὐδοκία, ας, ἡ, good pleasure, good-will. [15] δεῦτε, come!. [16] κοπιάω, toil, labor. [17] φορτίζω, load, burden. [18] ἀναπαύω, refresh, take rest. [19] ζυγός, οῦ, ὁ, yoke, heavy burden. [20] μανθάνω, learn, ascertain. [21] πραΰς, gentle, mild. [22] ταπεινός, humble, downcast. [23] ἀνάπαυσις, εως, ἡ, cessation, rest. [24] χρηστός, good, kind. [25] φορτίον, ου, τό, burden, load. [26] ἐλαφρός, light, easy to bear.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασιν διὰ τῶν **12**
σπορίμων:[1] οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν,[2] καὶ ἤρξαντο τίλλειν[3]
στάχυας[4] καὶ ἐσθίειν. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ, Ἰδού, οἱ 2
μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. Ὁ δὲ εἶπεν 3
αὐτοῖς, Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυίδ, ὅτε ἐπείνασεν[2] αὐτὸς καὶ οἱ
μετ᾽ αὐτοῦ: πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους 4
τῆς προθέσεως[5] ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ᾽
αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις; Ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι 5
τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν,[6] καὶ
ἀναίτιοί[7] εἰσιν; Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. Εἰ δὲ 6
ἐγνώκειτε τί ἐστιν, Ἔλεον[8] θέλω καὶ οὐ θυσίαν,[9] οὐκ ἂν
κατεδικάσατε[10] τοὺς ἀναιτίους.[7] Κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ 8
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ μεταβὰς[11] ἐκεῖθεν[12] ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. Καὶ ἰδού, 9
ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν:[13] καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν,
λέγοντες, Εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν[14]
αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει 11
πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ[15] τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον,[16]
οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; Πόσῳ[17] οὖν διαφέρει[18] ἄνθρωπος 12

[1] σπόριμος, grain field, sown. [2] πεινάω, hunger, am hungry. [3] τίλλω, pluck, pick. [4] στάχυς, υος, ὁ, Stachys, head of grain. [5] πρόθεσις, εως, ἡ, setting forth, purpose. [6] βεβηλόω, profane, desecrate. [7] ἀναίτιος, innocent, guiltless. [8] ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. [9] θυσία, ας, ἡ, sacrifice. [10] καταδικάζω, pass sentence upon, condemn. [11] μεταβαίνω, depart, leave. [12] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [13] ξηρός, dry, withered. [14] κατηγορέω, accuse, charge. [15] ἐμπίπτω, fall into, fall in. [16] βόθυνος, ου, ὁ, pit, ditch. [17] πόσος, how many? how great? [18] διαφέρω, differ, carry through.

προβάτου. Ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν. Τότε λέγει 13
τῷ ἀνθρώπῳ, Ἔκτεινον[1] τὴν χεῖρά σου. Καὶ ἐξέτεινεν,[1] καὶ
ἀποκατεστάθη[2] ὑγιὴς[3] ὡς ἡ ἄλλη. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον[4] 14
ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. Ὁ δὲ 15
Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν[5] ἐκεῖθεν:[6] καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι
πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας, καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα 16
μὴ φανερὸν[7] αὐτὸν ποιήσωσιν: ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἠσαΐου[8] 17
τοῦ προφήτου, λέγοντος, Ἰδού, ὁ παῖς[9] μου ὃν ᾑρέτισα:[10] ὁ ἀγαπητός 18
μου εἰς ὃν εὐδόκησεν[11] ἡ ψυχή μου: θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν,
καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. Οὐκ ἐρίσει,[12] οὐδὲ κραυγάσει:[13] 19
οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις[14] τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Κάλαμον[15] 20
συντετριμμένον[16] οὐ κατεάξει,[17] καὶ λίνον[18] τυφόμενον[19] οὐ σβέσει:[20]
ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος[21] τὴν κρίσιν. Καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη 21
ἐλπιοῦσιν.

Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος,[22] τυφλὸς καὶ κωφός:[23] καὶ 22
ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν[23] καὶ λαλεῖν καὶ
βλέπειν. Καὶ ἐξίσταντο[24] πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον, Μήτι[25] οὗτός 23
ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυίδ; Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον, Οὗτος οὐκ 24
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ[26] ἄρχοντι τῶν

[1] ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. [2] ἀποκαθίστημι, restore, give back. [3] ὑγιής, whole, healthy. [4] συμβούλιον, ου, τό, counsel, council. [5] ἀναχωρέω, depart, withdraw. [6] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [7] φανερός, manifest, apparent. [8] Ἠσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. [9] παῖς, ὁ, male or female child, servant. [10] αἱρετίζω, choose. [11] εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. [12] ἐρίζω, quarrel, wrangle. [13] κραυγάζω, cry out, cry aloud. [14] πλατεῖα, ας, ἡ, street. [15] κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. [16] συντρίβω, break in pieces, crush. [17] κατάγνυμι, break in pieces. [18] λίνον, ου, τό, lamp-wick, linen garment. [19] τύφω, raise smoke. [20] σβέννυμι, quench, extinguish. [21] νῖκος, ους, τό, victory. [22] δαιμονίζομαι, am demon possessed. [23] κωφός, deaf, dumb. [24] ἐξίστημι, amaze, be amazed. [25] μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. [26] Βεελζεβούλ, ὁ, Beelzebul.

δαιμονίων. Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις[1] αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς, 25
Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα[2] καθ᾽ ἑαυτῆς ἐρημοῦται:[3] καὶ πᾶσα πόλις
ἢ οἰκία μερισθεῖσα[2] καθ᾽ ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται. Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς 26
τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐμερίσθη:[2] πῶς οὖν σταθήσεται ἡ
βασιλεία αὐτοῦ; Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ[4] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ 27
υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί.
Εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν[6] ἐφ᾽ 28
ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν 29
οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ[7] καὶ τὰ σκεύη[8] αὐτοῦ διαρπάσαι,[9] ἐὰν μὴ πρῶτον
δήσῃ τὸν ἰσχυρόν;[7] Καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.[9] Ὁ μὴ ὢν 30
μετ᾽ ἐμοῦ κατ᾽ ἐμοῦ ἐστιν: καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ σκορπίζει.[10] 31
Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία[11] ἀφεθήσεται
τοῖς ἀνθρώποις: ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία[11] οὐκ ἀφεθήσεται
τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, 32
ἀφεθήσεται αὐτῷ: ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ
ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Ἢ 33
ποιήσατε τὸ δένδρον[12] καλόν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ
ποιήσατε τὸ δένδρον[12] σαπρόν,[13] καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν:[13] ἐκ
γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον[12] γινώσκεται. Γεννήματα[14] ἐχιδνῶν,[15] πῶς 34
δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν, πονηροὶ ὄντες; Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος[16]

[1] ἐνθύμησις, εως, ἡ, deliberation, thought. [2] μερίζω, divide, part. [3] ἐρημόω, destroy, strip. [4] Βεελζεβούλ, ὁ, Beelzebul. [5] κριτής, ου, ὁ, judge. [6] φθάνω, come before another, anticipate. [7] ἰσχυρός, strong, mighty. [8] σκεῦος, ους, τό, vessel, goods (plural). [9] διαρπάζω, plunder, rob thoroughly. [10] σκορπίζω, scatter, disperse. [11] βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. [12] δένδρον, ου, τό, tree. [13] σαπρός, rotten, worthless. [14] γέννημα, τος, τό, offspring, child. [15] ἔχιδνα, ης, ἡ, viper, serpent. [16] περίσσευμα, τος, τό, superfluity, abundance.

τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ 35
θησαυροῦ[1] ἐκβάλλει ἀγαθά: καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ
θησαυροῦ[1] ἐκβάλλει πονηρά. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργόν,[2] ὃ 36
ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν
ἡμέρᾳ κρίσεως. Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν 37
λόγων σου καταδικασθήσῃ.[3]

Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες, 38
Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 39
αὐτοῖς, Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς[4] σημεῖον ἐπιζητεῖ:[5] καὶ σημεῖον
οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ[6] τοῦ προφήτου. Ὥσπερ 40
γὰρ ἦν Ἰωνᾶς[6] ἐν τῇ κοιλίᾳ[7] τοῦ κήτους[8] τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς
νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς
ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Ἄνδρες Νινευῖται[9] ἀναστήσονται ἐν τῇ 41
κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν[10] αὐτήν: ὅτι
μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα[11] Ἰωνᾶ,[6] καὶ ἰδού, πλεῖον Ἰωνᾶ[6] ὧδε. 42
Βασίλισσα[12] νότου[13] ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινεῖ[10] αὐτήν: ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων[14] τῆς γῆς ἀκοῦσαι
τὴν σοφίαν Σολομῶνος:[15] καὶ ἰδού, πλεῖον Σολομῶνος[15] ὧδε. Ὅταν 43
δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽
ἀνύδρων[16] τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν,[17] καὶ οὐχ εὑρίσκει. Τότε λέγει, 44

[1] θησαυρός, οῦ, ὁ, storehouse, treasure. [2] ἀργός, inactive, idle. [3] καταδικάζω, pass sentence upon, condemn. [4] μοιχαλίς, ίδος, ἡ, adulteress. [5] ἐπιζητέω, seek for, seek after. [6] Ἰωνᾶς, ᾶ, ὁ, Jonah. [7] κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. [8] κῆτος, ους, τό, sea monster, huge fish. [9] Νινευίτης, ου, ὁ, Ninevite. [10] κατακρίνω, condemn. [11] κήρυγμα, τος, τό, proclamation, preaching. [12] βασίλισσα, ης, ἡ, queen. [13] νότος, ου, ὁ, south wind, south. [14] πέρας, ατος, τό, limit, end. [15] Σολομών, ωνος, ὁ, Solomon. [16] ἄνυδρος, waterless, dry. [17] ἀνάπαυσις, εως, ἡ, cessation, rest.

Ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν[1] ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει
σχολάζοντα,[2] σεσαρωμένον[3] καὶ κεκοσμημένον.[4] Τότε πορεύεται καὶ 45
παραλαμβάνει μεθʼ ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ: καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ
ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα[5] τῶν πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ
ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδού, ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ 46
αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. Εἶπεν δέ τις αὐτῷ, 47
Ἰδού, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασιν, ζητοῦντές σοι
λαλῆσαι. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ εἰπόντι αὐτῷ, Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ 48
μου; Καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; Καὶ ἐκτείνας[6] τὴν χεῖρα αὐτοῦ 49
ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν, Ἰδού, ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.
Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, 50
αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ[7] καὶ μήτηρ ἐστίν.

Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ **13**
τὴν θάλασσαν. Καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε 2
αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα[8] καθῆσθαι: καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν
αἰγιαλὸν[9] εἱστήκει. Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, 3
λέγων, Ἰδού, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν 4
αὐτόν, ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ[10] καὶ

[1] ὅθεν, from where, from which. [2] σχολάζω, devote oneself to, be unoccupied. [3] σαρόω, sweep, sweep using a broom. [4] κοσμέω, adorn, put into order. [5] χείρων, worse. [6] ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. [7] ἀδελφή, ῆς, ἡ, sister. [8] ἐμβαίνω, embark. [9] αἰγιαλός, οῦ, ὁ, seashore, beach. [10] πετεινόν, ου, τό, bird.

κατέφαγεν[1] αὐτά. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη,[2] ὅπου οὐκ εἶχεν 5
γῆν πολλήν: καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν,[3] διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος[4] γῆς: 6
ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος[5] ἐκαυματίσθη,[6] καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν[7]
ἐξηράνθη.[8] Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας,[9] καὶ ἀνέβησαν αἱ 7
ἄκανθαι[9] καὶ ἀπέπνιξαν[10] αὐτά. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν 8
καλήν: καὶ ἐδίδου καρπόν, ὃ μὲν ἑκατόν,[11] ὃ δὲ ἑξήκοντα,[12] ὃ δὲ
τριάκοντα.[13] Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. 9

Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ, Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς 10
αὐτοῖς; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ 11
μυστήρια[14] τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. 12
Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται: ὅστις δὲ οὐκ
ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς 13
αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν, καὶ ἀκούοντες οὐκ
ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσιν.[15] Καὶ ἀναπληροῦται[16] αὐτοῖς ἡ 14
προφητεία[17] Ἠσαΐου,[18] ἡ λέγουσα, Ἀκοῇ[19] ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ
συνῆτε:[15] καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. Ἐπαχύνθη[20] γὰρ ἡ 15
καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν βαρέως[21] ἤκουσαν, καὶ τοὺς
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν:[22] μήποτε[23] ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ
τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσιν, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν,[15] καὶ ἐπιστρέψωσιν,

[1] κατεσθίω, eat up, devour. [2] πετρώδης, rocky, stony. [3] ἐξανατέλλω, spring up, spring up out. [4] βάθος, ους, τό, depth, deep. [5] ἀνατέλλω, cause to rise, make to rise. [6] καυματίζω, burn up, scorch. [7] ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. [8] ξηραίνω, dry up, parch. [9] ἄκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. [10] ἀποπνίγω, choke, drown. [11] ἑκατόν, hundred, 100. [12] ἑξήκοντα, sixty, 60. [13] τριάκοντα, thirty, 30. [14] μυστήριον, ου, τό, secret, mystery. [15] συνίημι, understand, consider. [16] ἀναπληρόω, fill up, fulfill. [17] προφητεία, ας, ἡ, prophecy. [18] Ἠσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. [19] ἀκοή, ῆς, ἡ, hearing, report. [20] παχύνω, fatten. [21] βαρέως, with difficulty, heavily. [22] καμμύω, close (the eyes), close. [23] μήποτε, never, lest perchance.

καὶ ἰάσομαι[1] αὐτούς. Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσιν: 16
καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ 17
προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν[2] ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον:
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν 18
παραβολὴν τοῦ σπείροντος. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς 19
βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος,[3] ἔρχεται ὁ πονηρός, καὶ ἁρπάζει[4] τὸ
ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ: οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν
σπαρείς. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη[5] σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον 20
ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν: οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν[6] ἐν 21
ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός[7] ἐστιν: γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ[8]
διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται.[9] Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας[10] σπαρείς, 22
οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα[11] τοῦ αἰῶνος τούτου
καὶ ἡ ἀπάτη[12] τοῦ πλούτου[13] συμπνίγει[14] τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος[15]
γίνεται. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν 23
λόγον ἀκούων καὶ συνιών:[3] ὃς δὴ[16] καρποφορεῖ,[17] καὶ ποιεῖ ὁ μὲν
ἑκατόν,[18] ὁ δὲ ἑξήκοντα,[19] ὁ δὲ τριάκοντα.[20]

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν[21] αὐτοῖς, λέγων, Ὡμοιώθη[22] ἡ βασιλεία 24
τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ: 25
ἐν δὲ τῷ καθεύδειν[23] τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ

[1] ἰάομαι, heal. [2] ἐπιθυμέω, desire, long for. [3] συνίημι, understand, consider. [4] ἁρπάζω, seize, snatch. [5] πετρώδης, rocky, stony. [6] ῥίζα, ης, ἡ, root, that which grows from the root. [7] πρόσκαιρος, temporary, passing. [8] διωγμός, οῦ, ὁ, persecution. [9] σκανδαλίζω, cause to stumble. [10] ἄκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. [11] μέριμνα, ης, ἡ, care, anxiety. [12] ἀπάτη, ης, ἡ, deceit, deceitfulness. [13] πλοῦτος, ου, ὁ, wealth, riches. [14] συμπνίγω, choke, choke utterly. [15] ἄκαρπος, unfruitful, barren. [16] δή, also, indeed. [17] καρποφορέω, bear fruit. [18] ἑκατόν, hundred, 100. [19] ἑξήκοντα, sixty, 60. [20] τριάκοντα, thirty, 30. [21] παρατίθημι, set before, entrust. [22] ὁμοιόω, make like, liken. [23] καθεύδω, sleep.

ἔσπειρεν ζιζάνια[1] ἀνὰ[2] μέσον τοῦ σίτου,[3] καὶ ἀπῆλθεν. Ὅτε δὲ 26
ἐβλάστησεν[4] ὁ χόρτος[5] καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ
ζιζάνια.[1] Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου[6] εἶπον αὐτῷ, 27
Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ[7] ἀγρῷ; Πόθεν[8] οὖν ἔχει
ζιζάνια;[1] Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ 28
δοῦλοι εἶπον αὐτῷ, Θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξομεν[9] αὐτά; Ὁ δὲ 29
ἔφη, Οὔ: μήποτε,[10] συλλέγοντες[9] τὰ ζιζάνια,[1] ἐκριζώσητε[11] ἅμα[12]
αὐτοῖς τὸν σῖτον.[3] Ἄφετε συναυξάνεσθαι[13] ἀμφότερα[14] μέχρι[15] τοῦ 30
θερισμοῦ:[16] καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ[16] ἐρῶ τοῖς θερισταῖς,[17]
Συλλέξατε[9] πρῶτον τὰ ζιζάνια,[1] καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας[18] πρὸς τὸ
κατακαῦσαι[19] αὐτά: τὸν δὲ σῖτον[3] συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην[20]
μου.

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν[21] αὐτοῖς, λέγων, Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία 31
τῶν οὐρανῶν κόκκῳ[22] σινάπεως,[23] ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν
τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ: ὃ μικρότερον μέν ἐστιν πάντων τῶν σπερμάτων: 32
ὅταν δὲ αὐξηθῇ,[24] μεῖζον τῶν λαχάνων[25] ἐστίν, καὶ γίνεται δένδρον,[26]
ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ[27] τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν[28] ἐν τοῖς
κλάδοις[29] αὐτοῦ.

[1] ζιζάνιον, ου, τό, tare, spurious wheat. [2] ἀνά, upwards, upon. [3] σῖτος, ου, ὁ, wheat, grain. [4] βλαστάνω, sprout, produce. [5] χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. [6] οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. [7] σός, your, yours. [8] πόθεν, from where? whence. [9] συλλέγω, collect, gather. [10] μήποτε, never, lest perchance. [11] ἐκριζόω, uproot, root out. [12] ἅμα, at the same time. [13] συναυξάνομαι, grow together. [14] ἀμφότεροι, both, both of two. [15] μέχρι, until, as far as (gen). [16] θερισμός, οῦ, ὁ, harvest, reaping. [17] θεριστής, οῦ, ὁ, reaper, harvester. [18] δέσμη, ης, ἡ, bundle. [19] κατακαίω, burn up, consume entirely. [20] ἀποθήκη, ης, ἡ, storehouse, barn. [21] παρατίθημι, set before, entrust. [22] κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. [23] σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. [24] αὐξάνω, cause to grow, increase. [25] λάχανον, ου, τό, garden herb, vegetable. [26] δένδρον, ου, τό, tree. [27] πετεινόν, ου, τό, bird. [28] κατασκηνόω, cause to dwell, settle. [29] κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch.

Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς, Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν 33
οὐρανῶν ζύμῃ,[1] ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν[2] εἰς ἀλεύρου[3] σάτα[4] τρία,
ἕως οὗ ἐζυμώθη[5] ὅλον.

Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς 34
παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς: ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ 35
προφήτου, λέγοντος, Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου,
ἐρεύξομαι[6] κεκρυμμένα[2] ἀπὸ καταβολῆς[7] κόσμου.

Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς: καὶ προσῆλθον 36
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Φράσον[8] ἡμῖν τὴν παραβολὴν
τῶν ζιζανίων[9] τοῦ ἀγροῦ. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ὁ σπείρων 37
τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου: ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ 38
κόσμος: τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας: τὰ δὲ
ζιζάνιά[9] εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ: ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά ἐστιν ὁ 39
διάβολος: ὁ δὲ θερισμὸς[10] συντέλεια[11] τοῦ αἰῶνός ἐστιν: οἱ δὲ θερισταὶ
ἄγγελοί εἰσιν. Ὥσπερ οὖν συλλέγεται[13] τὰ ζιζάνια[9] καὶ πυρὶ καίεται,[14] 40
οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ[11] τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς 41
τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν[13] ἐκ τῆς
βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα[15] καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν
ἀνομίαν,[16] καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον[17] τοῦ πυρός: ἐκεῖ 42

[1] ζύμη, ης, ἡ, leaven, ferment. [2] κρύπτω, conceal, hide. [3] ἄλευρον, ου, τό, wheat flour, meal. [4] σάτον, ου, τό, seah (a Hebrew measure). [5] ζυμόω, leaven, ferment. [6] ἐρεύγομαι, utter, proclaim. [7] καταβολή, ῆς, ἡ, foundation, depositing. [8] φράζω, explain, interpret. [9] ζιζάνιον, ου, τό, tare, spurious wheat. [10] θερισμός, οῦ, ὁ, harvest, reaping. [11] συντέλεια, ας, ἡ, completion, end. [12] θεριστής, οῦ, ὁ, reaper, harvester. [13] συλλέγω, collect, gather. [14] καίω, burn, ignite. [15] σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. [16] ἀνομία, ας, ἡ, lawlessness, iniquity. [17] κάμινος, ου, ἡ, furnace.

ἔσται ὁ κλαυθμὸς[1] καὶ ὁ βρυγμὸς[2] τῶν ὀδόντων.[3] Τότε οἱ δίκαιοι 43
ἐκλάμψουσιν[4] ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων
ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ[5] κεκρυμμένῳ[6] ἐν 44
τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψεν:[6] καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ
ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ,[7] καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ[8] 45
ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας:[9] ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον[10] μαργαρίτην,[9] 46
ἀπελθὼν πέπρακεν[11] πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ[12] βληθείσῃ εἰς τὴν 47
θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους[13] συναγαγούσῃ: ἥν, ὅτε ἐπληρώθη, 48
ἀναβιβάσαντες[14] ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν,[15] καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν[16] τὰ
καλὰ εἰς ἀγγεῖα,[17] τὰ δὲ σαπρὰ[18] ἔξω ἔβαλον. Οὕτως ἔσται ἐν τῇ 49
συντελείᾳ[19] τοῦ αἰῶνος: ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσιν[20]
τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν 50
κάμινον[21] τοῦ πυρός: ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς[1] καὶ ὁ βρυγμὸς[2] τῶν
ὀδόντων.[3]

[1] κλαυθμός, οῦ, ὁ, weeping, lamentation. [2] βρυγμός, οῦ, ὁ, biting, gnashing of teeth. [3] ὀδούς, ὁ, tooth. [4] ἐκλάμπω, shine (forth), shine forth. [5] θησαυρός, οῦ, ὁ, storehouse, treasure. [6] κρύπτω, conceal, hide. [7] πωλέω, sell. [8] ἔμπορος, ου, ὁ, merchant, trader. [9] μαργαρίτης, ου, ὁ, pearl. [10] πολύτιμος, very precious, costly. [11] πιπράσκω, sell. [12] σαγήνη, ης, ἡ, dragnet, fishing net. [13] γένος, ους, τό, race, kind. [14] ἀναβιβάζω, bring up, draw up. [15] αἰγιαλός, οῦ, ὁ, seashore, beach. [16] συλλέγω, collect, gather. [17] ἀγγεῖον, ου, τό, vessel, flask. [18] σαπρός, rotten, worthless. [19] συντέλεια, ας, ἡ, completion, end. [20] ἀφορίζω, separate, set apart. [21] κάμινος, ου, ἡ, furnace.

Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Συνήκατε[1] ταῦτα πάντα; Λέγουσιν αὐτῷ, Ναί, 51
κύριε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς[2] 52
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ,[3]
ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ[4] αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.[5]

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν[6] ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν[7] 53
ἐκεῖθεν:[8] καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα[9] αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ 54
συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι[10] αὐτοὺς καὶ λέγειν, Πόθεν[11]
τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος 55
υἱός; Οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς[13] καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; Καὶ αἱ ἀδελφαὶ[14] αὐτοῦ 56
οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσίν; Πόθεν[11] οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα; Καὶ 57
ἐσκανδαλίζοντο[15] ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐκ ἔστιν
προφήτης ἄτιμος,[16] εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι[9] αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 58
Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλάς, διὰ τὴν ἀπιστίαν[17] αὐτῶν.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρῴδης ὁ τετράρχης[18] τὴν ἀκοὴν[19] Ἰησοῦ, **14**
καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν[20] αὐτοῦ, Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής:[21] 2
αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν
ἐν αὐτῷ. Ὁ γὰρ Ἡρῴδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸν καὶ 3

[1] συνίημι, understand, consider. [2] μαθητεύω, be a disciple, make a disciple. [3] οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. [4] θησαυρός, οῦ, ὁ, storehouse, treasure. [5] παλαιός, old, ancient. [6] τελέω, finish, fulfill. [7] μεταίρω, go away, depart. [8] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [9] πατρίς, ίδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. [10] ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. [11] πόθεν, from where? whence. [12] τέκτων, ονος, ὁ, builder, carpenter. [13] Ἰωσῆς, ῆτος, ὁ, Joses. [14] ἀδελφή, ῆς, ἡ, sister. [15] σκανδαλίζω, cause to stumble. [16] ἄτιμος, without honor, dishonored. [17] ἀπιστία, ας, ἡ, unbelief, unfaithfulness. [18] τετράρχης, ου, ὁ, tetrarch. [19] ἀκοή, ῆς, ἡ, hearing, report. [20] παῖς, ὁ, male or female child, servant. [21] βαπτιστής, οῦ, ὁ, baptist, baptizer. [22] ἐνεργέω, work, effect.

ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ Ἡρῳδιάδα[1] τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν 4
αὐτήν. Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς 5
προφήτην αὐτὸν εἶχον. Γενεσίων[2] δὲ ἀγομένων τοῦ Ἡρῴδου, 6
ὠρχήσατο[3] ἡ θυγάτηρ[4] τῆς Ἡρῳδιάδος[1] ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσεν[5] τῷ
Ἡρῴδῃ: ὅθεν[6] μεθ' ὅρκου[7] ὡμολόγησεν[8] αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται. 7
Ἡ δέ, προβιβασθεῖσα[9] ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, Δός μοι, φησίν, ὧδε 8
ἐπὶ πίνακι[10] τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.[11] Καὶ ἐλυπήθη[12] ὁ 9
βασιλεύς, διὰ δὲ τοὺς ὅρκους[7] καὶ τοὺς συνανακειμένους[13] ἐκέλευσεν
δοθῆναι: καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν[15] τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. 10
Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι,[10] καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ:[16]
καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 12
ἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν[17] αὐτό: καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ
Ἰησοῦ.

Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν[18] ἐκεῖθεν[19] ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον 13
τόπον κατ' ἰδίαν: καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ[20]
ἀπὸ τῶν πόλεων. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ 14
ἐσπλαγχνίσθη[21] ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους[22] αὐτῶν.
Ὀψίας[23] δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, 15

[1] Ἡρῳδιάς, άδος, ἡ, Herodias. [2] γενέσια, ων, τό, birthday celebration. [3] ὀρχέομαι, dance. [4] θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. [5] ἀρέσκω, please, serve. [6] ὅθεν, from where, from which. [7] ὅρκος, ου, ὁ, oath. [8] ὁμολογέω, confess, profess. [9] προβιβάζω, cause to come forward, prompt. [10] πίναξ, ακος, ἡ, board, dish. [11] βαπτιστής, οῦ, ὁ, baptist, baptizer. [12] λυπέω, grieve, pain. [13] συνανάκειμαι, recline at table with. [14] κελεύω, order, command. [15] ἀποκεφαλίζω, behead. [16] κοράσιον, ου, τό, girl, little girl. [17] θάπτω, bury. [18] ἀναχωρέω, depart, withdraw. [19] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [20] πεζῇ, by land, on foot. [21] σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. [22] ἄρρωστος, sick, ill. [23] ὄψιος, late.

Ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν·[1] ἀπόλυσον τοὺς
ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας[2] ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς
βρώματα.[3] Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· 16
δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ 17
μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.[4] Ὁ δὲ εἶπεν, Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. 18
Καὶ κελεύσας[5] τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι[6] ἐπὶ τοὺς χόρτους,[7] λαβὼν 19
τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,[4] ἀναβλέψας[8] εἰς τὸν οὐρανόν,
εὐλόγησεν, καὶ κλάσας[9] ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ
μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν·[10] καὶ 20
ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων,[11] δώδεκα κοφίνους[12] πλήρεις.[13] 21
Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ[14] πεντακισχίλιοι,[15] χωρὶς γυναικῶν
καὶ παιδίων.

Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν[16] ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι[17] εἰς τὸ πλοῖον, 22
καὶ προάγειν[18] αὐτὸν εἰς τὸ πέραν,[19] ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. 23
Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατʼ ἰδίαν
προσεύξασθαι· ὀψίας[20] δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη 24
μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον[21] ὑπὸ τῶν κυμάτων·[22] ἦν
γὰρ ἐναντίος[23] ὁ ἄνεμος. Τετάρτῃ[24] δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθεν 25
πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Καὶ ἰδόντες 26

[1] παρέρχομαι, pass by, go by. [2] κώμη, ης, ἡ, village. [3] βρῶμα, τος, τό, food, food of any kind. [4] ἰχθύς, ύος, ὁ, fish. [5] κελεύω, order, command. [6] ἀνακλίνω, lay upon, lay down. [7] χόρτος, ου, ὁ, grass, hay. [8] ἀναβλέπω, look up, receive sight. [9] κλάω, break. [10] χορτάζω, eat until full, be filled. [11] κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. [12] κόφινος, ου, ὁ, basket, large basket. [13] πλήρης, full. [14] ὡσεί, like, about. [15] πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. [16] ἀναγκάζω, force, compel. [17] ἐμβαίνω, embark. [18] προάγω, lead forth, go before. [19] πέραν, on the other side of, beyond (gen). [20] ὄψιος, late. [21] βασανίζω, torment, torture. [22] κῦμα, τος, τό, wave. [23] ἐναντίος, opposite, hostile. [24] τέταρτος, fourth.

αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα ἐταράχθησαν,[1]
λέγοντες ὅτι Φάντασμά[2] ἐστιν: καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. Εὐθέως 27
δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Θαρσεῖτε:[3] ἐγώ εἰμι: μὴ
φοβεῖσθε. Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν, Κύριε, εἰ σὺ εἶ, 28
κέλευσόν[4] με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. Ὁ δὲ εἶπεν, Ἐλθέ. Καὶ 29
καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα,
ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν[5] ἐφοβήθη: 30
καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι[6] ἔκραξεν, λέγων, Κύριε, σῶσόν με. 31
Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας[7] τὴν χεῖρα ἐπελάβετο[8] αὐτοῦ, καὶ λέγει
αὐτῷ, Ὀλιγόπιστε,[9] εἰς τί ἐδίστασας;[10] Καὶ ἐμβάντων[11] αὐτῶν εἰς τὸ 32
πλοῖον, ἐκόπασεν[12] ὁ ἄνεμος: οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες 33
προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες, Ἀληθῶς[13] θεοῦ υἱὸς εἶ.

Καὶ διαπεράσαντες[14] ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ.[15] Καὶ ἐπιγνόντες 34
αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν
περίχωρον[16] ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς[17]
ἔχοντας: καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου[18] 36
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ: καὶ ὅσοι ἥψαντο διεσώθησαν.[19]

[1] ταράσσω, trouble, agitate. [2] φάντασμα, τος, τό, apparition, ghost. [3] θαρσέω, of good courage, of good cheer. [4] κελεύω, order, command. [5] ἰσχυρός, strong, mighty. [6] καταποντίζω, sink in the sea, am drowned. [7] ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. [8] ἐπιλαμβάνομαι, take hold of, seize. [9] ὀλιγόπιστος, of little faith. [10] διστάζω, doubt, waver. [11] ἐμβαίνω, embark. [12] κοπάζω, stop, abate. [13] ἀληθῶς, truly, really. [14] διαπεράω, cross over, pass through. [15] Γεννησαρέτ, ἡ, Gennesaret. [16] περίχωρος, ου, ἡ, neighboring. [17] κακῶς, badly, evilly. [18] κράσπεδον, ου, τό, border, tassel. [19] διασώζω, save, bring safely to.

Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ **15**
Φαρισαῖοι, λέγοντες, Διὰ τί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσιν[1] τὴν 2
παράδοσιν[2] τῶν πρεσβυτέρων; Οὐ γὰρ νίπτονται[3] τὰς χεῖρας αὐτῶν,
ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Διὰ τί καὶ ὑμεῖς 3
παραβαίνετε[1] τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν[2] ὑμῶν; Ὁ γὰρ 4
θεὸς ἐνετείλατο,[4] λέγων, Τίμα[5] τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα: καί, Ὁ
κακολογῶν[6] πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω:[7] ὑμεῖς δὲ λέγετε, 5
Ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, Δῶρον,[8] ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς,[9]
καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ[5] τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ: καὶ 6
ἠκυρώσατε[10] τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν[2] ὑμῶν: 7
ὑποκριταί,[11] καλῶς προεφήτευσεν[12] περὶ ὑμῶν Ἠσαΐας,[13] λέγων, 8
Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσίν[14] με
τιμᾷ,[5] ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω[15] ἀπέχει[16] ἀπ᾽ ἐμοῦ. Μάτην[17] δὲ 9
σέβονταί[18] με, διδάσκοντες διδασκαλίας[19] ἐντάλματα[20] ἀνθρώπων. 10
Καὶ προσκαλεσάμενος[21] τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς, Ἀκούετε καὶ
συνίετε.[22] Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ[23] τὸν ἄνθρωπον: 11
ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ[23] τὸν
ἄνθρωπον. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ, Οἶδας 12
ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν; Ὁ δὲ 13
ἀποκριθεὶς εἶπεν, Πᾶσα φυτεία,[24] ἣν οὐκ ἐφύτευσεν[25] ὁ πατήρ μου ὁ

[1] παραβαίνω, go aside, transgress. [2] παράδοσις, εως, ἡ, tradition, instruction. [3] νίπτω, wash. [4] ἐντέλλομαι, command, give orders. [5] τιμάω, honor, value at a price. [6] κακολογέω, speak evil of, revile. [7] τελευτάω, die, end. [8] δῶρον, ου, τό, gift, present. [9] ὠφελέω, profit, help. [10] ἀκυρόω, revoke, invalidate. [11] ὑποκριτής, οῦ, ὁ, hypocrite, pretender. [12] προφητεύω, prophesy, foretell. [13] Ἠσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. [14] χεῖλος, ους, τό, lip, edge. [15] πόρρω, far (away), far. [16] ἀπέχω, received, obtain. [17] μάτην, in vain, no end. [18] σέβομαι, reverence, worship. [19] διδασκαλία, ας, ἡ, teaching, doctrine. [20] ἔνταλμα, τος, τό, precept, commandment. [21] προσκαλέω, summon. [22] συνίημι, understand, consider. [23] κοινόω, make common, defile. [24] φυτεία, ας, ἡ, plant. [25] φυτεύω, plant.

οὐράνιος,[1] ἐκριζωθήσεται.[2] Ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί[3] εἰσιν τυφλοὶ 14
τυφλῶν· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ,[4] ἀμφότεροι[5] εἰς βόθυνον[6]
πεσοῦνται. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Φράσον[7] ἡμῖν τὴν 15
παραβολὴν ταύτην. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἀκμὴν[8] καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί[9] 16
ἐστε; Οὔπω[10] νοεῖτε[11] ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον[12] εἰς τὸ στόμα εἰς 17
τὴν κοιλίαν[13] χωρεῖ,[14] καὶ εἰς ἀφεδρῶνα[15] ἐκβάλλεται; Τὰ δὲ 18
ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα[16]
κοινοῖ[17] τὸν ἄνθρωπον. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ[18] 19
πονηροί, φόνοι,[19] μοιχεῖαι,[20] πορνεῖαι,[21] κλοπαί,[22] ψευδομαρτυρίαι,[23]
βλασφημίαι·[24] ταῦτά ἐστιν τὰ κοινοῦντα[17] τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ 20
ἀνίπτοις[25] χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ[17] τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν[26] ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν[27] εἰς τὰ μέρη Τύρου[28] καὶ 21
Σιδῶνος.[29] Καὶ ἰδού, γυνὴ Χαναναία[30] ἀπὸ τῶν ὁρίων[31] ἐκείνων 22
ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν[32] αὐτῷ, λέγουσα, Ἐλέησόν[33] με, κύριε, υἱὲ
Δαυίδ· ἡ θυγάτηρ[34] μου κακῶς[35] δαιμονίζεται.[36] Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη 23
αὐτῇ λόγον. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων αὐτόν,
λέγοντες, Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν[37] ἡμῶν. Ὁ δὲ 24
ἀποκριθεὶς εἶπεν, Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ

[1] οὐράνιος, heavenly, in heaven. [2] ἐκριζόω, uproot, root out. [3] ὁδηγός, οῦ, ὁ, leader, guide. [4] ὁδηγέω, lead, guide. [5] ἀμφότεροι, both, both of two. [6] βόθυνος, ου, ὁ, pit, ditch. [7] φράζω, explain, interpret. [8] ἀκμήν, ἡ, even yet, still. [9] ἀσύνετος, without understanding, unintelligent. [10] οὔπω, not yet. [11] νοέω, understand, consider. [12] εἰσπορεύομαι, enter, journey into. [13] κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. [14] χωρέω, make room for, hold. [15] ἀφεδρών, ῶνος, ὁ, toilet, latrine. [16] κἀκεῖνος, and he, and she. [17] κοινόω, make common, defile. [18] διαλογισμός, οῦ, ὁ, reasoning, questioning. [19] φόνος, ου, ὁ, murder, slaughter. [20] μοιχεία, ας, ἡ, adultery. [21] πορνεία, ας, ἡ, fornication, idolatry. [22] κλοπή, ῆς, ἡ, theft, thieving. [23] ψευδομαρτυρία, ας, ἡ, false witness, false testimony. [24] βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. [25] ἄνιπτος, unwashed. [26] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [27] ἀναχωρέω, depart, withdraw. [28] Τύρος, ου, ἡ, Tyre. [29] Σιδών, ῶνος, ἡ, Sidon. [30] Χαναναῖος, ὁ, Canaanite. [31] ὅριον, ου, τό, boundary, region. [32] κραυγάζω, cry out, cry aloud. [33] ἐλεέω, have mercy, pity. [34] θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. [35] κακῶς, badly, evilly. [36] δαιμονίζομαι, am demon possessed. [37] ὄπισθεν, behind, after.

ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνησεν αὐτῷ 25
λέγουσα, Κύριε, βοήθει[1] μοι. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Οὐκ ἔστιν 26
καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.[2] Ἡ 27
δὲ εἶπεν, Ναί, κύριε: καὶ γὰρ τὰ κυνάρια[2] ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων[3] τῶν
πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης[4] τῶν κυρίων αὐτῶν. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ 28
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, Ὦ[5] γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις: γενηθήτω σοι
ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη[6] ἡ θυγάτηρ[7] αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Καὶ μεταβὰς[8] ἐκεῖθεν[9] ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς 29
Γαλιλαίας: καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. Καὶ προσῆλθον 30
αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς,[10] τυφλούς, κωφούς,
κυλλούς,[12] καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔρριψαν[13] αὐτοὺς παρὰ τοὺς
πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς: ὥστε τοὺς ὄχλους 31
θαυμάσαι, βλέποντας κωφοὺς[11] λαλοῦντας, κυλλοὺς[12] ὑγιεῖς,[14]
χωλοὺς[10] περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας: καὶ ἐδόξασαν τὸν
θεὸν Ἰσραήλ.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος[15] τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν, 32
Σπλαγχνίζομαι[16] ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν[17]
μοι, καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν: καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις[18] οὐ
θέλω, μήποτε[19] ἐκλυθῶσιν[20] ἐν τῇ ὁδῷ. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ 33

[1] βοηθέω, come to the aid of. [2] κυνάριον, ου, τό, little dog. [3] ψιχίον, ου, τό, crumb, scrap. [4] τράπεζα, ης, ἡ, table. [5] ὦ, Oh! omega. [6] ἰάομαι, heal. [7] θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. [8] μεταβαίνω, depart, leave. [9] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [10] χωλός, lame, deprived of a foot. [11] κωφός, deaf, dumb. [12] κυλλός, crippled, lame. [13] ῥίπτω, throw, cast. [14] ὑγιής, whole, healthy. [15] προσκαλέω, summon. [16] σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. [17] προσμένω, wait longer, remain. [18] νῆστις, ὁ, not eating, hungry. [19] μήποτε, never, lest perchance. [20] ἐκλύω, am unstrung, become weak.

μαθηταὶ αὐτοῦ, Πόθεν[1] ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ[2] ἄρτοι τοσοῦτοι,[3] ὥστε
χορτάσαι[4] ὄχλον τοσοῦτον;[3] Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πόσους[5] 34
ἄρτους ἔχετε; Οἱ δὲ εἶπον, Ἑπτά, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.[6] Καὶ ἐκέλευσεν[7] 35
τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν[8] ἐπὶ τὴν γῆν: καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ 36
τοὺς ἰχθύας,[9] εὐχαριστήσας ἔκλασεν,[10] καὶ ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ 37
ἐχορτάσθησαν:[4] καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων,[11] ἑπτὰ
σπυρίδας[12] πλήρεις.[13] Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι[14] ἄνδρες, 38
χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη[15] εἰς 39
τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια[16] Μαγδαλά.[17]

Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι[18] πειράζοντες **16**
ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι[19] αὐτοῖς. Ὁ δὲ 2
ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ὀψίας[20] γενομένης λέγετε, Εὐδία:[21]
πυρράζει[22] γὰρ ὁ οὐρανός. Καὶ πρωΐ,[23] Σήμερον χειμών:[24] πυρράζει[22] 3
γὰρ στυγνάζων[25] ὁ οὐρανός. Ὑποκριταί,[26] τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ
οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν,[27] τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ
δύνασθε; Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς[28] σημεῖον ἐπιζητεῖ:[29] καὶ 4
σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ[30] τοῦ προφήτου.
Καὶ καταλιπὼν[31] αὐτούς, ἀπῆλθεν.

[1] πόθεν, from where? whence. [2] ἐρημία, ας, ἡ, wilderness, desert. [3] τοσοῦτος, so great, so much. [4] χορτάζω, eat until full, be filled. [5] πόσος, how many? how great? [6] ἰχθύδιον, ου, τό, small fish, little fish. [7] κελεύω, order, command. [8] ἀναπίπτω, recline, lie down. [9] ἰχθύς, ύος, ὁ, fish. [10] κλάω, break. [11] κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. [12] σπυρίς, ίδος, ἡ, large basket, plaited basket. [13] πλήρης, full. [14] τετρακισχίλιοι, four thousand, 4000. [15] ἐμβαίνω, embark. [16] ὅριον, ου, τό, boundary, region. [17] Μαγδαλά, ἡ, Magdala. [18] Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. [19] ἐπιδείκνυμι, show, prove. [20] ὄψιος, late. [21] εὐδία, ας, ἡ, fair weather, tranquillity. [22] πυρράζω, be (fiery) red, am red. [23] πρωΐ, early in the morning, at dawn. [24] χειμών, ῶνος, ὁ, winter, storm. [25] στυγνάζω, become gloomy, be shocked or sad. [26] ὑποκριτής, οῦ, ὁ, hypocrite, pretender. [27] διακρίνω, discriminate, judge. [28] μοιχαλίς, ίδος, ἡ, adulteress. [29] ἐπιζητέω, seek for, seek after. [30] Ἰωνᾶς, ᾶ, ὁ, Jonah. [31] καταλείπω, leave, leave behind.

Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν[1] ἐπελάθοντο[2] ἄρτους 5
λαβεῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε[3] ἀπὸ τῆς 6
ζύμης[4] τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.[5] Οἱ δὲ διελογίζοντο[6] ἐν 7
ἑαυτοῖς, λέγοντες ὅτι Ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν 8
αὐτοῖς, Τί διαλογίζεσθε[6] ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι,[7] ὅτι ἄρτους οὐκ
ἐλάβετε; Οὔπω[8] νοεῖτε,[9] οὐδὲ μνημονεύετε[10] τοὺς πέντε ἄρτους τῶν 9
πεντακισχιλίων,[11] καὶ πόσους[12] κοφίνους[13] ἐλάβετε; Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ 10
ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων,[14] καὶ πόσας[12] σπυρίδας[15] ἐλάβετε; Πῶς 11
οὐ νοεῖτε,[9] ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν[3] ἀπὸ τῆς ζύμης[4]
τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων;[5] Τότε συνῆκαν[16] ὅτι οὐκ εἶπεν 12
προσέχειν[3] ἀπὸ τῆς ζύμης[4] τοῦ ἄρτου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν
Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.[5]

Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας[17] τῆς Φιλίππου ἠρώτα τοὺς 13
μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων, Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου; Οἱ δὲ εἶπον, Οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν·[18] ἄλλοι 14
δὲ Ἠλίαν· ἕτεροι δὲ Ἱερεμίαν,[19] ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. Λέγει αὐτοῖς, 15
Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν, 16
Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς 17
εἶπεν αὐτῷ, Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ

[1] πέραν, on the other side of, beyond (gen). [2] ἐπιλανθάνομαι, forget, neglect. [3] προσέχω, take head of, attend to. [4] ζύμη, ης, ἡ, leaven, ferment. [5] Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. [6] διαλογίζομαι, debate, reason. [7] ὀλιγόπιστος, of little faith. [8] οὔπω, not yet. [9] νοέω, understand, consider. [10] μνημονεύω, remember, make mention of. [11] πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. [12] πόσος, how many? how great? [13] κόφινος, ου, ὁ, basket, large basket. [14] τετρακισχίλιοι, four thousand, 4000. [15] σπυρίς, ίδος, ἡ, large basket, plaited basket. [16] συνίημι, understand, consider. [17] Καισάρεια, ας, ἡ, Caesarea. [18] βαπτιστής, οῦ, ὁ, baptist, baptizer. [19] Ἱερεμίας, ου, ὁ, Jeremiah.

ἀπεκάλυψέν[1] σοι, ἀλλ’ ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Κἀγὼ δέ σοι 18
λέγω, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ[2] οἰκοδομήσω μου
τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι[3] ᾍδου[4] οὐ κατισχύσουσιν[5] αὐτῆς. Καὶ 19
δώσω σοὶ τὰς κλεῖς[6] τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν: καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ
τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς: καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς
γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τότε διεστείλατο[7] τοῖς 20
μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ χριστός.

Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν 21
ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων
καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ
ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. Καὶ προσλαβόμενος[8] αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο 22
ἐπιτιμᾷν αὐτῷ λέγων, Ἵλεώς[9] σοι, κύριε: οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. Ὁ 23
δὲ στραφεὶς[10] εἶπεν τῷ Πέτρῳ, Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ,
σκάνδαλόν[11] μου εἶ: ὅτι οὐ φρονεῖς[12] τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν
ἀνθρώπων. Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Εἴ τις θέλει 24
ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω[13] ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν[14]
αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ 25
σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν: ὃς δ’ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν[15]
ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν: τί γὰρ ὠφελεῖται[16] ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον 26

[1] ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. [2] πέτρα, ας, ἡ, rock. [3] πύλη, ης, ἡ, gate, porch. [4] ᾍδης, ου, ὁ, Hades. [5] κατισχύω, overpower, prevail. [6] κλείς, κλειδός, ἡ, key. [7] διαστέλλομαι, set apart, fig. to distinguish. [8] προσλαμβάνω, take to myself, welcome. [9] ἵλεως, gracious, merciful. [10] στρέφω, turn, am converted. [11] σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. [12] φρονέω, think, judge. [13] ἀπαρνέομαι, deny, refuse. [14] σταυρός, οῦ, ὁ, cross. [15] ἕνεκεν, for the sake of, on account of. [16] ὠφελέω, profit, help.

ὅλον κερδήσῃ,[1] τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;[2] Ἢ τί δώσει ἄνθρωπος
ἀντάλλαγμα[3] τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 27
ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ
τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν[4] αὐτοῦ. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, 28
εἰσίν τινες ὧδε ἑστῶτες, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται[5] θανάτου, ἕως ἂν
ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Καὶ μεθ’ ἡμέρας ἓξ[6] παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον **17**
καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει[7] αὐτοὺς εἰς ὄρος
ὑψηλὸν[8] κατ’ ἰδίαν. Καὶ μετεμορφώθη[9] ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ 2
ἔλαμψεν[10] τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ
ἐγένοντο λευκὰ[11] ὡς τὸ φῶς. Καὶ ἰδού, ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ 3
Ἠλίας, μετ’ αὐτοῦ συλλαλοῦντες.[12] Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν 4
τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι: εἰ θέλεις, ποιήσωμεν
ὧδε τρεῖς σκηνάς,[13] σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ μίαν Ἠλίᾳ. Ἔτι 5
αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδού, νεφέλη[14] φωτεινὴ[15] ἐπεσκίασεν[16] αὐτούς: καὶ
ἰδού, φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης,[14] λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ
ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα:[17] αὐτοῦ ἀκούετε. Καὶ ἀκούσαντες οἱ 6
μαθηταὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.[18] 7
Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν καὶ εἶπεν, Ἐγέρθητε καὶ μὴ
φοβεῖσθε. Ἐπάραντες[19] δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ 8

[1] κερδαίνω, gain, win. [2] ζημιόω, suffer loss, inflict loss upon. [3] ἀντάλλαγμα, τος, τό, exchange, purchasing price. [4] πρᾶξις, εως, ἡ, deed, function. [5] γεύομαι, taste, experience. [6] ἕξ, six, 6. [7] ἀναφέρω, bring up, offer. [8] ὑψηλός, high, lofty. [9] μεταμορφόω, change the form, transform. [10] λάμπω, shine. [11] λευκός, white, bright. [12] συλλαλέω, talk with, discuss. [13] σκηνή, ῆς, ἡ, tent, tabernacle. [14] νεφέλη, ης, ἡ, cloud. [15] φωτεινός, bright, full of light. [16] ἐπισκιάζω, overshadow, envelop. [17] εὐδοκέω, think it good, be well pleased with. [18] σφόδρα, exceedingly, greatly. [19] ἐπαίρω, lift up, raise.

μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.

Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο[1] αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 9
λέγων, Μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα,[2] ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ
νεκρῶν ἀναστῇ. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, 10
Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; Ὁ δὲ 11
Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ
ἀποκαταστήσει[3] πάντα: λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλίας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ 12
ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλὰ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν: οὕτως καὶ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ᾽ αὐτῶν. Τότε συνῆκαν[4] οἱ 13
μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ[5] εἶπεν αὐτοῖς.

Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος 14
γονυπετῶν[6] αὐτὸν καὶ λέγων, Κύριε, ἐλέησόν[7] μου τὸν υἱόν, ὅτι 15
σεληνιάζεται[8] καὶ κακῶς[9] πάσχει: πολλάκις[10] γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ,
καὶ πολλάκις[10] εἰς τὸ ὕδωρ. Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς 16
σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς 17
εἶπεν, Ὦ[11] γενεὰ ἄπιστος[12] καὶ διεστραμμένη,[13] ἕως πότε ἔσομαι μεθ᾽
ὑμῶν; Ἕως πότε ἀνέξομαι[14] ὑμῶν; Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. Καὶ 18
ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ
ἐθεραπεύθη ὁ παῖς[15] ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. Τότε προσελθόντες οἱ 19

[1] ἐντέλλομαι, command, give orders. [2] ὅραμα, τος, τό, vision, spectacle. [3] ἀποκαθίστημι, restore, give back. [4] συνίημι, understand, consider. [5] βαπτιστής, οῦ, ὁ, baptist, baptizer. [6] γονυπετέω, fall on the knees, kneel down. [7] ἐλεέω, have mercy, pity. [8] σεληνιάζομαι, be an epileptic, am a lunatic. [9] κακῶς, badly, evilly. [10] πολλάκις, often, many times. [11] ὦ, Oh! omega. [12] ἄπιστος, unbelieving, faithless. [13] διαστρέφω, distort, pervert. [14] ἀνέχομαι, endure, bear with. [15] παῖς, ὁ, male or female child, servant.

μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ᾽ ἰδίαν εἶπον, Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν
ἐκβαλεῖν αὐτό; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Διὰ τὴν ἀπιστίαν[1] ὑμῶν. 20
Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον[2] σινάπεως,[3] ἐρεῖτε
τῷ ὄρει τούτῳ, Μετάβηθι[4] ἐντεῦθεν[5] ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται·[4] καὶ
οὐδὲν ἀδυνατήσει[6] ὑμῖν. Τοῦτο δὲ τὸ γένος[7] οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν 21
προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.[8]

Ἀναστρεφομένων[9] δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 22
Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ 23
ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. Καὶ
ἐλυπήθησαν[10] σφόδρα.[11]

Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναούμ,[12] προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα[13] 24
λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπον, Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ[14] τὰ
δίδραχμα;[13] Λέγει, Ναί. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, 25
προέφθασεν[15] αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; Οἱ
βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον;[16] Ἀπὸ τῶν
υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;[17] Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, Ἀπὸ τῶν 26
ἀλλοτρίων.[17] Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἄρα γε[18] ἐλεύθεροί[19] εἰσιν οἱ υἱοί. 27
Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν[20] αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν
βάλε ἄγκιστρον,[21] καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν[22] ἆρον· καὶ

[1] ἀπιστία, ας, ἡ, unbelief, unfaithfulness. [2] κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. [3] σίναπι, εως, τό, mustard plant, mustard. [4] μεταβαίνω, depart, leave. [5] ἐντεῦθεν, hence, on each side. [6] ἀδυνατέω, be unable, be impossible. [7] γένος, ους, τό, race, kind. [8] νηστεία, ας, ἡ, fasting, fast. [9] ἀναστρέφω, return, live. [10] λυπέω, grieve, pain. [11] σφόδρα, exceedingly, greatly. [12] Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. [13] δίδραχμον, ου, τό, double drachma, double-drachma. [14] τελέω, finish, fulfill. [15] προφθάνω, anticipate, come before. [16] κῆνσος, ου, ὁ, government tax, poll tax. [17] ἀλλότριος, strange, foreign. [18] γέ, indeed, at least. [19] ἐλεύθερος, free, delivered from obligation. [20] σκανδαλίζω, cause to stumble. [21] ἄγκιστρον, ου, τό, fish hook. [22] ἰχθύς, ύος, ὁ, fish.

ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα:[1] ἐκεῖνον λαβὼν δὸς
αὐτοῖς ἀντὶ[2] ἐμοῦ καὶ σοῦ.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες, Τίς ἄρα[3] **18**
μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ 2
Ἰησοῦς παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶπεν, Ἀμὴν λέγω 3
ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε[4] καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅστις οὖν ταπεινώσει[5] ἑαυτὸν ὡς τὸ 4
παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 5
Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἓν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ
δέχεται: ὃς δ᾽ ἂν σκανδαλίσῃ[6] ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν 6
πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει[7] αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ[8] μύλος[9] ὀνικὸς[10]
εἰς τὸν τράχηλον[11] αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ[12] ἐν τῷ πελάγει[13] τῆς
θαλάσσης. Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων:[14] ἀνάγκη[15] γάρ 7
ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα:[14] πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι᾽ οὗ τὸ
σκάνδαλον[14] ἔρχεται. Εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει[6] σε, 8
ἔκκοψον[16] αὐτὰ καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ: καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν
ζωὴν χωλὸν[17] ἢ κυλλόν,[18] ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι
εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει[6] σε, ἔξελε[19] 9
αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ: καλόν σοι ἐστὶν μονόφθαλμον[20] εἰς τὴν

[1] στατήρ, ῆρος, ὁ, stater (a coin), Jewish shekel. [2] ἀντί, instead of, in place of. [3] ἆρα, so? (introduces a question). [4] στρέφω, turn, am converted. [5] ταπεινόω, humble, humiliate. [6] σκανδαλίζω, cause to stumble. [7] συμφέρω, bring together, it is profitable. [8] κρεμάννυμι, hang, hang up. [9] μύλος, ου, ὁ, mill, millstone. [10] ὀνικός, of or for an ass. [11] τράχηλος, ου, ὁ, neck. [12] καταποντίζω, sink in the sea, am drowned. [13] πέλαγος, ους, τό, open sea, depths of the sea. [14] σκάνδαλον, ου, τό, cause of stumbling, snare. [15] ἀνάγκη, ης, ἡ, necessity, distress. [16] ἐκκόπτω, cut out, cut off. [17] χωλός, lame, deprived of a foot. [18] κυλλός, crippled, lame. [19] ἐξαιρέω, take out, deliver. [20] μονόφθαλμος, one-eyed.

ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν[1]
τοῦ πυρός. Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε[2] ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων, 10
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς
βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Ἦλθεν 11
γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός. Τί ὑμῖν δοκεῖ; Ἐὰν 12
γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν[3] πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν:
οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα,[4] ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ
πλανώμενον; Καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι 13
χαίρει ἐπʼ αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα[4] τοῖς μὴ
πεπλανημένοις. Οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς 14
ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων.

Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον[5] αὐτὸν 15
μεταξὺ[6] σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας[7] τὸν
ἀδελφόν σου: ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, 16
ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα: ἐὰν δὲ 17
παρακούσῃ[8] αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ: ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας
παρακούσῃ,[8] ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς[9] καὶ ὁ τελώνης.[10] Ἀμὴν λέγω 18
ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ: καὶ
ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. Πάλιν 19
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν[11] ἐπὶ τῆς γῆς περὶ

[1] γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. [2] καταφρονέω, think little of, despise. [3] ἑκατόν, hundred, 100. [4] ἐννέα, nine, 9. [5] ἐλέγχω, convict, reprove. [6] μεταξύ, between, after. [7] κερδαίνω, gain, win. [8] παρακούω, overhear, listen. [9] ἐθνικός, Gentile, pagan. [10] τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. [11] συμφωνέω, agree with, agree together.

παντὸς πράγματος[1] οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ
πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Οὗ[2] γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι 20
εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν, Κύριε, ποσάκις[3] ἁμαρτήσει εἰς 21
ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; Ἕως ἑπτάκις;[4] Λέγει αὐτῷ ὁ 22
Ἰησοῦς, Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις,[4] ἀλλ᾽ ἕως ἑβδομηκοντάκις[5] ἑπτά. 23
Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη[6] ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς
ἠθέλησεν συνᾶραι[7] λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. Ἀρξαμένου δὲ 24
αὐτοῦ συναίρειν,[7] προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης[8] μυρίων[9]
ταλάντων.[10] Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέλευσεν[11] αὐτὸν ὁ 25
κύριος αὐτοῦ πραθῆναι,[12] καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα, καὶ
πάντα ὅσα εἶχεν, καὶ ἀποδοθῆναι. Πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει 26
αὐτῷ, λέγων, Κύριε, μακροθύμησον[13] ἐπ᾽ ἐμοί, καὶ πάντα σοι
ἀποδώσω. Σπλαγχνισθεὶς[14] δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν 27
αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον[15] ἀφῆκεν αὐτῷ. Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος 28
εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων[16] αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν[17] δηνάρια,
καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγεν,[19] λέγων, Ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις. 29
Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος[16] αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ παρεκάλει
αὐτόν, λέγων, Μακροθύμησον[13] ἐπ᾽ ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. Ὁ δὲ 30

[1] πρᾶγμα, τος, τό, deed, matter. [2] οὗ, where, when. [3] ποσάκις, how often? how often. [4] ἑπτάκις, seven times. [5] ἑβδομηκοντάκις, seventy times. [6] ὁμοιόω, make like, liken. [7] συναίρω, settle accounts, make a reckoning. [8] ὀφειλέτης, ου, ὁ, debtor, sinner. [9] μυρίοι, ten thousand, innumerable. [10] τάλαντον, ου, τό, talent, talent of silver or gold. [11] κελεύω, order, command. [12] πιπράσκω, sell. [13] μακροθυμέω, be patient, suffer long. [14] σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. [15] δάνειον, ου, τό, loan, debt. [16] σύνδουλος, ου, ὁ, fellow slave, fellow servant. [17] ἑκατόν, hundred, 100. [18] δηνάριον, ου, ὁ, denarius. [19] πνίγω, choke, strangle.

οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακήν, ἕως οὗ ἀποδῷ
τὸ ὀφειλόμενον. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι[1] αὐτοῦ τὰ γενόμενα 31
ἐλυπήθησαν[2] σφόδρα·[3] καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν[4] τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν
πάντα τὰ γενόμενα. Τότε προσκαλεσάμενος[5] αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ 32
λέγει αὐτῷ, Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν[6] ἐκείνην ἀφῆκά σοι,
ἐπεὶ[7] παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι[8] τὸν σύνδουλόν[1] σου, 33
ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα;[8] Καὶ ὀργισθεὶς[9] ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν 34
αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς,[10] ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. 35
Οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος[11] ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε
ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα
αὐτῶν.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν[13] ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν[14] **19**
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια[15] τῆς Ἰουδαίας πέραν[16] τοῦ
Ἰορδάνου.[17] Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν 2
αὐτοὺς ἐκεῖ. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτόν, 3
καὶ λέγοντες αὐτῷ, Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;[18] Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐκ 4
ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν[19] καὶ θῆλυ[20] ἐποίησεν
αὐτούς, καὶ εἶπεν, Ἕνεκεν[21] τούτου καταλείψει[22] ἄνθρωπος τὸν 5

[1] σύνδουλος, ου, ὁ, fellow slave, fellow servant. [2] λυπέω, grieve, pain. [3] σφόδρα, exceedingly, greatly. [4] διασαφέω, report, explain. [5] προσκαλέω, summon. [6] ὀφειλή, ῆς, ἡ, debt, duty. [7] ἐπεί, when, since. [8] ἐλεέω, have mercy, pity. [9] ὀργίζω, irritate, provoke. [10] βασανιστής, οῦ, ὁ, jailer, torturer. [11] ἐπουράνιος, heavenly, celestial. [12] παράπτωμα, τος, τό, trespass, falling away. [13] τελέω, finish, fulfill. [14] μεταίρω, go away, depart. [15] ὅριον, ου, τό, boundary, region. [16] πέραν, on the other side of, beyond (gen). [17] Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. [18] αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. [19] ἄρσην, male. [20] θῆλυς, female, woman. [21] ἕνεκεν, for the sake of, on account of. [22] καταλείπω, leave, leave behind.

πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται[1] τῇ γυναικὶ αὐτοῦ,
καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν; Ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο, ἀλλὰ σὰρξ 6
μία. Ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν,[2] ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.[3] Λέγουσιν 7
αὐτῷ, Τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο[4] δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου,[5] καὶ
ἀπολῦσαι αὐτήν; Λέγει αὐτοῖς ὅτι Μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν[6] 8
ὑμῶν ἐπέτρεψεν[7] ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν: ἀπ᾽ ἀρχῆς δὲ οὐ
γέγονεν οὕτως. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, 9
μὴ ἐπὶ πορνείᾳ,[8] καὶ γαμήσῃ[9] ἄλλην, μοιχᾶται:[10] καὶ ὁ ἀπολελυμένην
γαμήσας[9] μοιχᾶται.[10] Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Εἰ οὕτως 10
ἐστὶν ἡ αἰτία[11] τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει[12]
γαμῆσαι.[9] Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ πάντες χωροῦσιν[13] τὸν λόγον 11
τοῦτον, ἀλλ᾽ οἷς δέδοται. Εἰσὶν γὰρ εὐνοῦχοι,[14] οἵτινες ἐκ κοιλίας[15] 12
μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως: καί εἰσιν εὐνοῦχοι,[14] οἵτινες
εὐνουχίσθησαν[16] ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων: καί εἰσιν εὐνοῦχοι,[14] οἵτινες
εὐνούχισαν[16] ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ δυνάμενος
χωρεῖν[13] χωρείτω.[13]

Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ 13
προσεύξηται: οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, 14
Ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε[17] αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με: τῶν γὰρ

[1] προσκολλάω, join closely, cleave to. [2] συζεύγνυμι, join together, unite. [3] χωρίζω, separate, depart. [4] ἐντέλλομαι, command, give orders. [5] ἀποστάσιον, ου, τό, certificate of divorce, repudiation. [6] σκληροκαρδία, ας, ἡ, hardness of heart. [7] ἐπιτρέπω, permit, allow. [8] πορνεία, ας, ἡ, fornication, idolatry. [9] γαμέω, marry. [10] μοιχάομαι, commit adultery with, commit adultery. [11] αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. [12] συμφέρω, bring together, it is profitable. [13] χωρέω, make room for, hold. [14] εὐνοῦχος, ου, ὁ, eunuch, keeper of the bed-chamber. [15] κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. [16] εὐνουχίζω, make a eunuch of, castrate. [17] κωλύω, forbid, hinder.

τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς 15
χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.[1] Καὶ ἰδού, εἷς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ, 16
Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον; Ὁ δὲ 17
εἶπεν αὐτῷ, Τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. Εἰ
δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, τήρησον τὰς ἐντολάς. Λέγει αὐτῷ, 18
Ποίας; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Τὸ Οὐ φονεύσεις:[2] οὐ μοιχεύσεις:[3] οὐ
κλέψεις:[4] οὐ ψευδομαρτυρήσεις:[5] τίμα[6] τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα: 19
καί, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον[7] σου ὡς σεαυτόν. Λέγει αὐτῷ ὁ 20
νεανίσκος,[8] Πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός[9] μου: τί ἔτι
ὑστερῶ;[10] Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Εἰ θέλεις τέλειος[11] εἶναι, ὕπαγε, 21
πώλησόν[12] σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν[13]
ἐν οὐρανῷ: καὶ δεῦρο,[14] ἀκολούθει μοι. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος[8] τὸν 22
λόγον ἀπῆλθεν λυπούμενος:[15] ἦν γὰρ ἔχων κτήματα[16] πολλά.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι δυσκόλως 23
πλούσιος[18] εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πάλιν δὲ 24
λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν[19] ἐστιν κάμηλον[20] διὰ τρυπήματος[21] ῥαφίδος
διελθεῖν, ἢ πλούσιον[18] εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. 25
Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐξεπλήσσοντο[23] σφόδρα,[24] λέγοντες,
Τίς ἄρα[25] δύναται σωθῆναι; Ἐμβλέψας[26] δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, 26

[1] ἐκεῖθεν, from there, from that place. [2] φονεύω, kill, murder. [3] μοιχεύω, commit adultery. [4] κλέπτω, steal. [5] ψευδομαρτυρέω, bear false witness, testify falsely. [6] τιμάω, honor, value at a price. [7] πλησίον, near, neighbor (as a noun). [8] νεανίσκος, ου, ὁ, youth, young man. [9] νεότης, ητος, ἡ, youth, youthfulness. [10] ὑστερέω, lack, need. [11] τέλειος, complete, perfect. [12] πωλέω, sell. [13] θησαυρός, οῦ, ὁ, storehouse, treasure. [14] δεῦρο, until now, come here! [15] λυπέω, grieve, pain. [16] κτῆμα, ος, τό, possession, piece of property. [17] δυσκόλως, with difficulty, hardly. [18] πλούσιος, rich. [19] εὐκοπώτερον, easier. [20] κάμηλος, ου, ὁ, camel. [21] τρύπημα, ατος, τό, hole, eye of a needle. [22] ῥαφίς, ίδος, ἡ, needle. [23] ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded. [24] σφόδρα, exceedingly, greatly. [25] ἆρα, so? (introduces a question). [26] ἐμβλέπω, look at, look into.

Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν[1] ἐστιν, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά.
Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Ἰδού, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα 27
καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι: τί ἄρα[2] ἔσται ἡμῖν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν 28
αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ
παλιγγενεσίᾳ[3] ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης
αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς
δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφούς, ἢ 29
ἀδελφάς,[4] ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν[5]
τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα[6] λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον
κληρονομήσει.[7] Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι 30
πρῶτοι.

Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ,[8] **20**
ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα[9] πρωῒ[10] μισθώσασθαι[11] ἐργάτας[12] εἰς τὸν ἀμπελῶνα
αὐτοῦ. Καὶ συμφωνήσας[14] μετὰ τῶν ἐργατῶν[12] ἐκ δηναρίου[15] τὴν 2
ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα[13] αὐτοῦ. Καὶ ἐξελθὼν 3
περὶ τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ[16] ἀργούς:[17] καὶ 4
ἐκείνοις εἶπεν, Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα,[13] καὶ ὃ ἐὰν ᾖ
δίκαιον δώσω ὑμῖν. Οἱ δὲ ἀπῆλθον. Πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην[18] καὶ 5
ἐνάτην[19] ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.[20] Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην[21] ὥραν 6

[1] ἀδύνατος, impossible, unable. [2] ἆρα, so? (introduces a question). [3] παλιγγενεσία, ας, ἡ, renewal, rebirth. [4] ἀδελφή, ῆς, ἡ, sister. [5] ἕνεκεν, for the sake of, on account of. [6] ἑκατονταπλασίων, hundred times, hundredfold. [7] κληρονομέω, inherit, obtain. [8] οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. [9] ἅμα, at the same time. [10] πρωΐ, early in the morning, at dawn. [11] μισθόω, hire, hire out. [12] ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. [13] ἀμπελών, ῶνος, ὁ, vineyard. [14] συμφωνέω, agree with, agree together. [15] δηνάριον, ου, ὁ, denarius. [16] ἀγορά, ᾶς, ἡ, marketplace, place of assembly. [17] ἀργός, inactive, idle. [18] ἕκτος, sixth. [19] ἔνατος, ninth. [20] ὡσαύτως, likewise. [21] ἑνδέκατος, eleventh.

ἐξελθών, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς,[1] καὶ λέγει αὐτοῖς, Τί ὧδε
ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;[1] Λέγουσιν αὐτῷ, Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς 7
ἐμισθώσατο.[2] Λέγει αὐτοῖς, Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα,[3]
καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε. Ὀψίας[4] δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ 8
ἀμπελῶνος[3] τῷ ἐπιτρόπῳ[5] αὐτοῦ, Κάλεσον τοὺς ἐργάτας,[6] καὶ
ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν,[7] ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν
πρώτων. Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην[8] ὥραν ἔλαβον ἀνὰ[9] 9
δηνάριον.[10] Ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν[11] ὅτι πλείονα λήψονται: 10
καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ[9] δηνάριον.[10] Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον[12] κατὰ 11
τοῦ οἰκοδεσπότου,[13] λέγοντες ὅτι Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν 12
ἐποίησαν, καὶ ἴσους[14] ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασιν[15] τὸ
βάρος[16] τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα.[17] Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ 13
αὐτῶν, Ἑταῖρε,[18] οὐκ ἀδικῶ[19] σε: οὐχὶ δηναρίου[10] συνεφώνησάς[20] μοι; 14
Ἆρον τὸ σὸν[21] καὶ ὕπαγε: θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ
σοί. Ἢ οὐκ ἔξεστίν μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; Εἰ ὁ ὀφθαλμός 15
σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι 16
πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι: πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί,[22] ὀλίγοι δὲ
ἐκλεκτοί.[23] Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα παρέλαβεν τοὺς 17
δώδεκα μαθητὰς κατ᾽ ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰδού, 18
ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

[1] ἀργός, inactive, idle. [2] μισθόω, hire, hire out. [3] ἀμπελών, ῶνος, ὁ, vineyard. [4] ὄψιος, late. [5] ἐπίτροπος, ου, ὁ, guardian, steward. [6] ἐργάτης, ου, ὁ, workman, laborer. [7] μισθός, οῦ, ὁ, wages, reward. [8] ἑνδέκατος, eleventh. [9] ἀνά, upwards, upon. [10] δηνάριον, ου, ὁ, denarius. [11] νομίζω, suppose, think. [12] γογγύζω, mutter, murmur. [13] οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. [14] ἴσος, equal, identical. [15] βαστάζω, bear, carry. [16] βάρος, ους, τό, burden, weight. [17] καύσων, ωνος, ὁ, burning heat, scorching heat. [18] ἑταῖρος, ου, ὁ, companion, friend. [19] ἀδικέω, do wrong, harm. [20] συμφωνέω, agree with, agree together. [21] σός, your, yours. [22] κλητός, called, summoned. [23] ἐκλεκτός, chosen, elect.

παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ
κατακρινοῦσιν[1] αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν 19
εἰς τὸ ἐμπαῖξαι[2] καὶ μαστιγῶσαι[3] καὶ σταυρῶσαι: καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἀναστήσεται.

Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου[4] μετὰ τῶν υἱῶν 20
αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ’ αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, Τί 21
θέλεις; Λέγει αὐτῷ, Εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ
δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων[5] σου, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. 22
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε
πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, ἢ τὸ βάπτισμα[6] ὃ ἐγὼ
βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; Λέγουσιν αὐτῷ, Δυνάμεθα. Καὶ λέγει 23
αὐτοῖς, Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα[6] ὃ ἐγὼ
βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε: τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ
εὐωνύμων[5] μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ’ οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ
πατρός μου. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα[7] ἠγανάκτησαν[8] περὶ τῶν δύο 24
ἀδελφῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος[9] αὐτοὺς εἶπεν, Οἴδατε ὅτι 25
οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν[10] αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι
κατεξουσιάζουσιν[11] αὐτῶν. Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν: ἀλλ’ ὃς ἐὰν 26
θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι ἔσται ὑμῶν διάκονος: καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν 27
ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος: ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 28

[1] κατακρίνω, condemn. [2] ἐμπαίζω, mock. [3] μαστιγόω, whip, lash. [4] Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. [5] εὐώνυμος, of good name, euph. for left. [6] βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. [7] δέκα, ten, 10. [8] ἀγανακτέω, be indignant, am angry. [9] προσκαλέω, summon. [10] κατακυριεύω, exercise dominion over, lord over. [11] κατεξουσιάζω, exercise authority over.

οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ λύτρον[1] ἀντὶ[2] πολλῶν.

Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἰεριχώ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος 29
πολύς. Καὶ ἰδού, δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες 30
ὅτι Ἰησοῦς παράγει,[3] ἔκραξαν, λέγοντες, Ἐλέησον[4] ἡμᾶς, κύριε, υἱὸς
Δαυίδ. Ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν.[5] Οἱ δὲ μεῖζον 31
ἔκραζον, λέγοντες, Ἐλέησον[4] ἡμᾶς, κύριε, υἱὸς Δαυίδ. Καὶ στὰς ὁ 32
Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτούς, καὶ εἶπεν, Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; 33
Λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. 34
Σπλαγχνισθεὶς[6] δὲ ὁ Ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν: καὶ
εὐθέως ἀνέβλεψαν[7] αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθσφαγὴ[8] πρὸς τὸ **21**
ὄρος τῶν Ἐλαιῶν,[9] τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητάς, λέγων 2
αὐτοῖς, Πορεύθητε εἰς τὴν κώμην[10] τὴν ἀπέναντι[11] ὑμῶν, καὶ εὐθέως
εὑρήσετε ὄνον[12] δεδεμένην, καὶ πῶλον[13] μετ᾽ αὐτῆς: λύσαντες
ἀγάγετέ μοι. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι Ὁ κύριος αὐτῶν 3
χρείαν ἔχει: εὐθέως δὲ ἀποστέλλει αὐτούς. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, 4
ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος, Εἴπατε τῇ 5
θυγατρὶ[14] Σιών, Ἰδού, ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι, πραῢς[15] καὶ

[1] λύτρον, ου, τό, price of release, ransom. [2] ἀντί, instead of, in place of. [3] παράγω, pass by, depart. [4] ἐλεέω, have mercy, pity. [5] σιωπάω, be silent, keep silence. [6] σπλαγχνίζομαι, have compassion, have pity on. [7] ἀναβλέπω, look up, receive sight. [8] Βηθφαγή, ἡ, Bethphage. [9] ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. [10] κώμη, ης, ἡ, village. [11] ἀπέναντι, over against, before. [12] ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. [13] πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. [14] θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. [15] πραΰς, gentle, mild.

ἐπιβεβηκὼς[1] ἐπὶ ὄνον[2] καὶ πῶλον[3] υἱὸν ὑποζυγίου.[4] Πορευθέντες δὲ 6
οἱ μαθηταί, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν[5] αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 7
ἤγαγον τὴν ὄνον[2] καὶ τὸν πῶλον:[3] καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω[6] αὐτῶν τὰ
ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισεν[7] ἐπάνω[6] αὐτῶν. Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος 8
ἔστρωσαν[8] ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ: ἄλλοι δὲ ἔκοπτον[9] κλάδους[10]
ἀπὸ τῶν δένδρων,[11] καὶ ἐστρώννυον[8] ἐν τῇ ὁδῷ. Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ 9
προάγοντες[12] καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, Ὡσαννὰ[13] τῷ
υἱῷ Δαυίδ: εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. Ὡσαννὰ[13] ἐν
τοῖς ὑψίστοις.[14] Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη[15] 10
πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα, Τίς ἐστιν οὗτος; Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, Οὗτός 11
ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρὲτ[16] τῆς Γαλιλαίας.

Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς 12
πωλοῦντας[17] καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας[18] τῶν
κολλυβιστῶν[19] κατέστρεψεν,[20] καὶ τὰς καθέδρας[21] τῶν πωλούντων[17]
τὰς περιστεράς.[22] Καὶ λέγει αὐτοῖς, Γέγραπται, Ὁ οἶκός μου οἶκος 13
προσευχῆς κληθήσεται: ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον[23]
λῃστῶν.[24] Καὶ προσῆλθον αὐτῷ χωλοὶ[25] καὶ τυφλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ: καὶ 14
ἐθεράπευσεν αὐτούς. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ 15
θαυμάσια[26] ἃ ἐποίησεν, καὶ τοὺς παῖδας[27] κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ

[1] ἐπιβαίνω, go aboard, set foot. [2] ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. [3] πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. [4] ὑποζύγιον, ου, τό, donkey, ass. [5] προστάσσω, command, order. [6] ἐπάνω, above, over (gen). [7] ἐπικαθίζω, sit, sit down. [8] στρωννύω, spread, furnish. [9] κόπτω, strike, smite. [10] κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. [11] δένδρον, ου, τό, tree. [12] προάγω, lead forth, go before. [13] ὡσαννά, hosanna. [14] ὕψιστος, highest, most high. [15] σείω, shake. [16] Ναζαρέτ, ἡ, Nazareth. [17] πωλέω, sell. [18] τράπεζα, ης, ἡ, table. [19] κολλυβιστής, οῦ, ὁ, moneychanger, money-changer. [20] καταστρέφω, overturn, destroy. [21] καθέδρα, ας, ἡ, seat, chair. [22] περιστερά, ᾶς, ἡ, dove. [23] σπήλαιον, ου, τό, cave, den. [24] λῃστής, οῦ, ὁ, robber, brigand. [25] χωλός, lame, deprived of a foot. [26] θαυμάσιος, wonderful, remarkable. [27] παῖς, ὁ, male or female child, servant.

λέγοντας, Ὡσαννὰ[1] τῷ υἱῷ Δαυίδ, ἠγανάκτησαν,[2] καὶ εἶπον αὐτῷ, 16
Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Ναί: οὐδέποτε[3]
ἀνέγνωτε ὅτι Ἐκ στόματος νηπίων[4] καὶ θηλαζόντων[5] κατηρτίσω[6]
αἶνον;[7] Καὶ καταλιπὼν[8] αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, 17
καὶ ηὐλίσθη[10] ἐκεῖ.

Πρωΐας[11] δὲ ἐπανάγων[12] εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασεν.[13] Καὶ ἰδὼν συκῆν[14] 18
μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ
φύλλα[15] μόνον: καὶ λέγει αὐτῇ, Μηκέτι[16] ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς
τὸν αἰῶνα. Καὶ ἐξηράνθη[17] παραχρῆμα[18] ἡ συκῆ.[14] Καὶ ἰδόντες οἱ 20
μαθηταὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες, Πῶς παραχρῆμα[18] ἐξηράνθη[17] ἡ συκῆ
; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε 21
πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε,[19] οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς[14] ποιήσετε, ἀλλὰ
κἂν[20] τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, Ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,
γενήσεται. Καὶ πάντα ὅσα ἐὰν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ, 22
πιστεύοντες, λήψεσθε.

Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς 23
καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες, Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα
ποιεῖς; Καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ 24
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ

[1] ὠσαννά, hosanna. [2] ἀγανακτέω, be indignant, am angry. [3] οὐδέποτε, never. [4] νήπιος, infant, child. [5] θηλάζω, suckle, nurse. [6] καταρτίζω, mend, fit. [7] αἶνος, ου, ὁ, praise. [8] καταλείπω, leave, leave behind. [9] Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. [10] αὐλίζομαι, spend the night, lodge. [11] πρωΐα, ας, ἡ, early morning. [12] ἐπανάγω, put out (to sea), return. [13] πεινάω, hunger, am hungry. [14] συκῆ, ῆς, ἡ, fig tree. [15] φύλλον, ου, τό, leaf. [16] μηκέτι, no longer. [17] ξηραίνω, dry up, parch. [18] παραχρῆμα, immediately, instantly. [19] διακρίνω, discriminate, judge. [20] κἄν, and if, even if.

μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. Τὸ βάπτισμα[1] 25
Ἰωάννου πόθεν[2] ἦν; Ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; Οἱ δὲ διελογίζοντο[3]
παρʼ ἑαυτοῖς, λέγοντες, Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, Διὰ τί
οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων, 26
φοβούμεθα τὸν ὄχλον: πάντες γὰρ ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην ὡς
προφήτην. Καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπον, Οὐκ οἴδαμεν. Ἔφη 27
αὐτοῖς καὶ αὐτός, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. 28
Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; Ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν τῷ
πρώτῳ εἶπεν, Τέκνον, ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί[4] μου.
Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Οὐ θέλω: ὕστερον[5] δὲ μεταμεληθείς,[6] 29
ἀπῆλθεν. Καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως.[7] Ὁ δὲ 30
ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἐγώ, κύριε: καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. Τίς ἐκ τῶν δύο 31
ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρός; Λέγουσιν αὐτῷ, Ὁ πρῶτος. Λέγει
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι[8] καὶ αἱ πόρναι[9]
προάγουσιν[10] ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Ἦλθεν γὰρ πρὸς 32
ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ: οἱ δὲ
τελῶναι[8] καὶ αἱ πόρναι[9] ἐπίστευσαν αὐτῷ: ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ
μετεμελήθητε[6] ὕστερον[5] τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

[1] βάπτισμα, τος, τό, baptism, rite or ceremony of baptism. [2] πόθεν, from where? whence. [3] διαλογίζομαι, debate, reason. [4] ἀμπελών, ῶνος, ὁ, vineyard. [5] ὕστερον, lastly, afterward. [6] μεταμέλομαι, regret, repent. [7] ὡσαύτως, likewise. [8] τελώνης, ου, ὁ, tax collector, collector of taxes. [9] πόρνη, ης, ἡ, prostitute. [10] προάγω, lead forth, go before.

Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. Ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης,[1] ὅστις 33
ἐφύτευσεν[2] ἀμπελῶνα,[3] καὶ φραγμὸν[4] αὐτῷ περιέθηκεν,[5] καὶ ὤρυξεν[6]
ἐν αὐτῷ ληνόν,[7] καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον,[8] καὶ ἐξέδοτο[9] αὐτὸν
γεωργοῖς,[10] καὶ ἀπεδήμησεν.[11] Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, 34
ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργούς,[10] λαβεῖν τοὺς
καρποὺς αὐτοῦ. Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ[10] τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν 35
μὲν ἔδειραν,[12] ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.[13] Πάλιν 36
ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων: καὶ ἐποίησαν
αὐτοῖς ὡσαύτως.[14] Ὕστερον[15] δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν 37
αὐτοῦ, λέγων, Ἐντραπήσονται[16] τὸν υἱόν μου. Οἱ δὲ γεωργοὶ[10] 38
ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος:[17] δεῦτε,
ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ κατάσχωμεν[19] τὴν κληρονομίαν[20] αὐτοῦ. 39
Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος[3] καὶ ἀπέκτειναν. 40
Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος,[3] τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς[10]
ἐκείνοις; Λέγουσιν αὐτῷ, Κακοὺς κακῶς[21] ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν 41
ἀμπελῶνα[3] ἐκδώσεται[9] ἄλλοις γεωργοῖς,[10] οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ
τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 42
Οὐδέποτε[22] ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν[23] οἱ
οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας:[24] παρὰ κυρίου
ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ[25] ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν; Διὰ τοῦτο 43

[1] οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. [2] φυτεύω, plant. [3] ἀμπελών, ῶνος, ὁ, vineyard. [4] φραγμός, οῦ, ὁ, wall, fence. [5] περιτίθημι, place around, put around. [6] ὀρύσσω, dig, dig out. [7] ληνός, οῦ, ἡ, wine press, winepress. [8] πύργος, ου, ὁ, tower, fortified structure. [9] ἐκδίδωμι, rent, let out for hire. [10] γεωργός, οῦ, ὁ, farmer, worker of the soil. [11] ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. [12] δέρω, beat, flay. [13] λιθοβολέω, pelt with stones, stone. [14] ὡσαύτως, likewise. [15] ὕστερον, lastly, afterward. [16] ἐντρέπω, turn about, reverence. [17] κληρονόμος, ου, ὁ, heir, inheritor. [18] δεῦτε, come!. [19] κατέχω, hold back, hold fast. [20] κληρονομία, ας, ἡ, inheritance. [21] κακῶς, badly, evilly. [22] οὐδέποτε, never. [23] ἀποδοκιμάζω, reject, reject after testing. [24] γωνία, ας, ἡ, angle, corner. [25] θαυμαστός, wonderful, marvelous.

λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ᾽ ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ
δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν 44
λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται:[1] ἐφ᾽ ὃν δ᾽ ἂν πέσῃ, λικμήσει[2] αὐτόν. 45
Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ
ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει. Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, 46
ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ[3] ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων, **22**
Ὡμοιώθη[4] ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις
ἐποίησεν γάμους[5] τῷ υἱῷ αὐτοῦ: καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ 3
καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους,[5] καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. 4
Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων, Εἴπατε τοῖς κεκλημένοις.
Ἰδού, τὸ ἄριστόν[6] μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί[7] μου καὶ τὰ σιτιστὰ[8]
τεθυμένα,[9] καὶ πάντα ἕτοιμα:[10] δεῦτε[11] εἰς τοὺς γάμους.[5] Οἱ δὲ 5
ἀμελήσαντες[12] ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν
ἐμπορίαν[13] αὐτοῦ: οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ 6
ὕβρισαν[14] καὶ ἀπέκτειναν. Καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὠργίσθη,[15] 7
καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα[16] αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς[17]
ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν.[18] Τότε λέγει τοῖς δούλοις 8
αὐτοῦ, Ὁ μὲν γάμος[5] ἕτοιμός[10] ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν
ἄξιοι. Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους[19] τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν 9

[1] συνθλάω, break, break in pieces. [2] λικμάω, crush, scatter. [3] ἐπειδή, since, because. [4] ὁμοιόω, make like, liken. [5] γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. [6] ἄριστον, ου, τό, breakfast. [7] ταῦρος, ου, ὁ, bull, ox. [8] σιτιστός, fattened. [9] θύω, sacrifice, kill. [10] ἕτοιμος, ready, prepared. [11] δεῦτε, come!. [12] ἀμελέω, neglect, be unconcerned. [13] ἐμπορία, ας, ἡ, business, trade. [14] ὑβρίζω, mistreat, insult. [15] ὀργίζω, irritate, provoke. [16] στράτευμα, τος, τό, expedition, army. [17] φονεύς, έως, ὁ, murderer. [18] ἐμπρήθω, burn, set on fire. [19] διέξοδος, ου, ἡ, outlet, way out.

εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.[1] Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι 10
εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον, πονηρούς τε καὶ
ἀγαθούς: καὶ ἐπλήσθη[2] ὁ γάμος[1] ἀνακειμένων.[3] Εἰσελθὼν δὲ ὁ 11
βασιλεὺς θεάσασθαι[4] τοὺς ἀνακειμένους[3] εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ
ἐνδεδυμένον[5] ἔνδυμα[6] γάμου:[1] καὶ λέγει αὐτῷ, Ἑταῖρε,[7] πῶς εἰσῆλθες 12
ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα[6] γάμου;[1] Ὁ δὲ ἐφιμώθη.[8] Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς 13
τοῖς διακόνοις, Δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας, ἄρατε αὐτὸν καὶ
ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον:[9] ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς[10] καὶ ὁ
βρυγμὸς[11] τῶν ὀδόντων.[12] Πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί,[13] ὀλίγοι δὲ 14
ἐκλεκτοί.[14]

Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον[15] ἔλαβον ὅπως αὐτὸν 15
παγιδεύσωσιν[16] ἐν λόγῳ. Καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς 16
αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν,[17] λέγοντες, Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι
ἀληθὴς[18] εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει
σοι περὶ οὐδενός: οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. Εἰπὲ οὖν 17
ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; Ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον[20] Καίσαρι, ἢ οὔ; Γνοὺς δὲ 18
ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν[21] αὐτῶν εἶπεν, Τί με πειράζετε, ὑποκριταί;[22] 19
Ἐπιδείξατέ[23] μοι τὸ νόμισμα[24] τοῦ κήνσου.[20] Οἱ δὲ προσήνεγκαν
αὐτῷ δηνάριον.[25] Καὶ λέγει αὐτοῖς, Τίνος ἡ εἰκὼν[26] αὕτη καὶ ἡ 20

[1] γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. [2] πλήθω, fill. [3] ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). [4] θεάομαι, look at, behold. [5] ἐνδύω, put on, clothe. [6] ἔνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). [7] ἑταῖρος, ου, ὁ, companion, friend. [8] φιμόω, muzzle, silence. [9] ἐξώτερος, outer, outside. [10] κλαυθμός, οῦ, ὁ, weeping, lamentation. [11] βρυγμός, οῦ, ὁ, biting, gnashing of teeth. [12] ὀδούς, ὁ, tooth. [13] κλητός, called, summoned. [14] ἐκλεκτός, chosen, elect. [15] συμβούλιον, ου, τό, counsel, council. [16] παγιδεύω, ensnare, entrap. [17] Ἡρῳδιανοί, ῶν, ὁ, Herodian, Herodians. [18] ἀληθής, true, unconcealed. [19] μέλει, it is a care, it concerns. [20] κῆνσος, ου, ὁ, government tax, poll tax. [21] πονηρία, ας, ἡ, iniquity, wickedness. [22] ὑποκριτής, οῦ, ὁ, hypocrite, pretender. [23] ἐπιδείκνυμι, show, prove. [24] νόμισμα, τος, τό, coin, money. [25] δηνάριον, ου, ὁ, denarius. [26] εἰκών, όνος, ἡ, image, likeness.

ἐπιγραφή;[1] Λέγουσιν αὐτῷ, Καίσαρος.[2] Τότε λέγει αὐτοῖς, Ἀπόδοτε 21
οὖν τὰ Καίσαρος[2] Καίσαρι,[2] καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. Καὶ ἀκούσαντες 22
ἐθαύμασαν: καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι,[3] οἱ λέγοντες μὴ 23
εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες, Διδάσκαλε, 24
Μωσῆς εἶπεν, Ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει[4] ὁ
ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ
ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ἦσαν δὲ παρʼ ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί: καὶ ὁ πρῶτος 25
γαμήσας[5] ἐτελεύτησεν:[6] καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκεν τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως 26
τῶν ἑπτά. Ὕστερον[7] δὲ πάντων ἀπέθανεν καὶ ἡ γυνή. Ἐν τῇ οὖν 27
ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; Πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. 29
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς
γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε 30
γαμοῦσιν,[5] οὔτε ἐκγαμίζονται,[8] ἀλλʼ ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ
εἰσιν. Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν 31
ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, λέγοντος, Ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς 32
Ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ
ζώντων. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο[9] ἐπὶ τῇ διδαχῇ 33
αὐτοῦ.

[1] ἐπιγραφή, ῆς, ἡ, inscription, title. [2] Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. [3] Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. [4] ἐπιγαμβρεύω, marry as next of kin. [5] γαμέω, marry. [6] τελευτάω, die, end. [7] ὕστερον, lastly, afterward. [8] ἐκγαμίζω, give in marriage, marry. [9] ἐκπλήσσω, am thunderstruck, astounded.

Οἱ δὲ Φαρισαῖοι, ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν[1] τοὺς Σαδδουκαίους,[2] 34
συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικός,[3] 35
πειράζων αὐτόν, καὶ λέγων, Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ 36
νόμῳ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου, ἐν 37
ὅλῃ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ[4] σου. 38
Αὕτη ἐστὶν πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, 39
Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον[5] σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν 40
ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.[6]

Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, 41
Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; Τίνος υἱός ἐστιν; Λέγουσιν αὐτῷ,
Τοῦ Δαυίδ. Λέγει αὐτοῖς, Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν 43
καλεῖ, λέγων, Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, 44
ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον[7] τῶν ποδῶν σου; Εἰ οὖν 45
Δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν; Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο 46
αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον: οὐδὲ ἐτόλμησέν[8] τις ἀπ' ἐκείνης τῆς
ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, λέγων, **23**
Ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας[9] ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι: πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ 3
ποιεῖτε: κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ

[1] φιμόω, muzzle, silence. [2] Σαδδουκαῖος, ου, ὁ, Sadducee. [3] νομικός, pertaining to the law. [4] διάνοια, ας, ἡ, mind, understanding. [5] πλησίον, near, neighbor (as a noun). [6] κρεμάννυμι, hang, hang up. [7] ὑποπόδιον, ου, τό, footstool. [8] τολμάω, dare, endure. [9] καθέδρα, ας, ἡ, seat, chair.

ποιοῦσιν. Δεσμεύουσιν[1] γὰρ φορτία[2] βαρέα[3] καὶ δυσβάστακτα,[4] καὶ 4
ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους[5] τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύλῳ[6] αὐτῶν
οὐ θέλουσιν κινῆσαι[7] αὐτά. Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς 5
τὸ θεαθῆναι[8] τοῖς ἀνθρώποις: πλατύνουσιν[9] δὲ τὰ φυλακτήρια[10]
αὐτῶν, καὶ μεγαλύνουσιν[11] τὰ κράσπεδα[12] τῶν ἱματίων αὐτῶν: 6
φιλοῦσίν[13] τε τὴν πρωτοκλισίαν[14] ἐν τοῖς δείπνοις,[15] καὶ τὰς
πρωτοκαθεδρίας[16] ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς[17] ἐν ταῖς 7
ἀγοραῖς,[18] καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, Ῥαββί, ῥαββί: ὑμεῖς δὲ 8
μὴ κληθῆτε Ῥαββί: εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητής,[19] ὁ χριστός:
πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ 9
τῆς γῆς: εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μηδὲ 10
κληθῆτε καθηγηταί:[19] εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητής,[19] ὁ χριστός. 11
Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. Ὅστις δὲ ὑψώσει[20] ἑαυτόν, 12
ταπεινωθήσεται:[21] καὶ ὅστις ταπεινώσει[21] ἑαυτόν, ὑψωθήσεται.[20]

Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,[22] ὅτι κατεσθίετε[23] 13
τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν,[24] καὶ προφάσει[25] μακρὰ[26] προσευχόμενοι: διὰ
τοῦτο λήψεσθε περισσότερον[27] κρίμα.[28] Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ 14
Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,[22] ὅτι κλείετε[29] τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων: ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς

[1] δεσμεύω, bind together, tie into a bundle. [2] φορτίον, ου, τό, burden, load. [3] βαρύς, heavy, burdensome. [4] δυσβάστακτος, hard to bear, difficult to carry. [5] ὦμος, ου, ὁ, shoulder. [6] δάκτυλος, ου, ὁ, finger. [7] κινέω, move, stir. [8] θεάομαι, look at, behold. [9] πλατύνω, broaden, enlarge. [10] φυλακτήριον, ου, τό, leather prayerband or case, amulet. [11] μεγαλύνω, make or declare great, enlarge. [12] κράσπεδον, ου, τό, border, tassel. [13] φιλέω, love, kiss. [14] πρωτοκλισία, ας, ἡ, chief place. [15] δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. [16] πρωτοκαθεδρία, ας, ἡ, chief seat, seat of honor. [17] ἀσπασμός, οῦ, ὁ, greeting, salutation. [18] ἀγορά, ᾶς, ἡ, marketplace, place of assembly. [19] καθηγητής, οῦ, ὁ, teacher, leader. [20] ὑψόω, lift up, exalt. [21] ταπεινόω, humble, humiliate. [22] ὑποκριτής, οῦ, ὁ, hypocrite, pretender. [23] κατεσθίω, eat up, devour. [24] χήρα, ας, ἡ, widow. [25] πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext. [26] μακρός, long, far distant. [27] περισσός, excessive, abundant. [28] κρίμα, ος, τό, judgment, verdict. [29] κλείω, shut, shut up.

εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,[1] ὅτι περιάγετε[2] τὴν 15
θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν[3] ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον,[4] καὶ ὅταν
γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης[5] διπλότερον[6] ὑμῶν.

Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ[7] τυφλοί, οἱ λέγοντες, Ὃς ἂν ὀμόσῃ[8] ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν 16
ἐστιν: ὃς δ᾽ ἂν ὀμόσῃ[8] ἐν τῷ χρυσῷ[9] τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. Μωροὶ[10] καὶ 17
τυφλοί: τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσός,[9] ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων[11] τὸν
χρυσόν;[9] Καί, Ὃς ἐὰν ὀμόσῃ[8] ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ,[12] οὐδέν ἐστιν: ὃς δ᾽ 18
ἂν ὀμόσῃ[8] ἐν τῷ δώρῳ[13] τῷ ἐπάνω[14] αὐτοῦ, ὀφείλει. Μωροὶ[10] καὶ 19
τυφλοί: τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον,[13] ἢ τὸ θυσιαστήριον[12] τὸ ἁγιάζον[11] τὸ
δῶρον;[13] Ὁ οὖν ὀμόσας[8] ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ[12] ὀμνύει[8] ἐν αὐτῷ καὶ ἐν 20
πᾶσιν τοῖς ἐπάνω[14] αὐτοῦ: καὶ ὁ ὀμόσας[8] ἐν τῷ ναῷ ὀμνύει[8] ἐν αὐτῷ 21
καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν: καὶ ὁ ὀμόσας[8] ἐν τῷ οὐρανῷ ὀμνύει[8] 22
ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω[14] αὐτοῦ.

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,[1] ὅτι ἀποδεκατοῦτε[15] 23
τὸ ἡδύοσμον[16] καὶ τὸ ἄνηθον[17] καὶ τὸ κύμινον,[18] καὶ ἀφήκατε τὰ
βαρύτερα[19] τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον[20] καὶ τὴν πίστιν:
ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα[21] μὴ ἀφιέναι. Ὁδηγοὶ[7] τυφλοί, οἱ 24

[1] ὑποκριτής, οῦ, ὁ, hypocrite, pretender. [2] περιάγω, lead around, go about. [3] ξηρός, dry, withered. [4] προσήλυτος, ου, ὁ, proselyte, convert. [5] γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. [6] διπλοῦς, double, two-fold. [7] ὁδηγός, οῦ, ὁ, leader, guide. [8] ὀμνύω, swear, take an oath. [9] χρυσός, οῦ, ὁ, gold, anything made of gold. [10] μωρός, foolish, stupid. [11] ἁγιάζω, make holy, consecrate. [12] θυσιαστήριον, ου, τό, altar. [13] δῶρον, ου, τό, gift, present. [14] ἐπάνω, above, over (gen). [15] ἀποδεκατόω, tithe, collect a tithe. [16] ἡδύοσμον, ου, τό, mint, peppermint. [17] ἄνηθον, ου, τό, dill, anise. [18] κύμινον, ου, τό, cummin, cumin. [19] βαρύς, heavy, burdensome. [20] ἔλεος, ους, ὁ, pity, mercy. [21] κἀκεῖνος, and he, and she.

διϋλίζοντες[1] τὸν κώνωπα,[2] τὴν δὲ κάμηλον[3] καταπίνοντες.[4]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,[5] ὅτι καθαρίζετε τὸ 25
ἔξωθεν[6] τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος,[7] ἔσωθεν[8] δὲ γέμουσιν[9] ἐξ
ἁρπαγῆς[10] καὶ ἀδικίας.[11] Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ 26
ἐντὸς[12] τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος,[7] ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς[13]
αὐτῶν καθαρόν.[14]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,[5] ὅτι παρομοιάζετε[15] 27
τάφοις[16] κεκονιαμένοις,[17] οἵτινες ἔξωθεν[6] μὲν φαίνονται ὡραῖοι,[18]
ἔσωθεν[8] δὲ γέμουσιν[9] ὀστέων[19] νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.[20] 28
Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν[6] μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι,
ἔσωθεν[8] δὲ μεστοί[21] ἐστε ὑποκρίσεως[22] καὶ ἀνομίας.[23]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί,[5] ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς 29
τάφους[16] τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε[24] τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, 30
καὶ λέγετε, Εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν
κοινωνοὶ[25] αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. Ὥστε μαρτυρεῖτε 31
ἑαυτοῖς ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων[26] τοὺς προφήτας: καὶ ὑμεῖς 32
πληρώσατε τὸ μέτρον[27] τῶν πατέρων ὑμῶν. Ὄφεις,[28] γεννήματα[29] 33

[1] διϋλίζω, filter out, strain out. [2] κώνωψ, ωπος, ὁ, gnat, mosquito. [3] κάμηλος, ου, ὁ, camel. [4] καταπίνω, drink down, swallow. [5] ὑποκριτής, οῦ, ὁ, hypocrite, pretender. [6] ἔξωθεν, from without, outside (gen). [7] παροψίς, ίδος, ἡ, dish, plate. [8] ἔσωθεν, from within, within. [9] γέμω, fill, am full of. [10] ἁρπαγή, ῆς, ἡ, plunder, robbery. [11] ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. [12] ἐντός, inside, among. [13] ἐκτός, aside from, besides. [14] καθαρός, clean, pure. [15] παρομοιάζω, be like, resemble. [16] τάφος, ου, ὁ, grave, tomb. [17] κονιάω, whitewash. [18] ὡραῖος, beautiful, fair. [19] ὀστέον, τό, bone. [20] ἀκαθαρσία, ας, ἡ, uncleanness, impurity. [21] μεστός, full. [22] ὑπόκρισις, εως, ἡ, hypocrisy. [23] ἀνομία, ας, ἡ, lawlessness, iniquity. [24] κοσμέω, adorn, put into order. [25] κοινωνός, οῦ, ὁ, partner, sharer. [26] φονεύω, kill, murder. [27] μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. [28] ὄφις, εως, ὁ, snake, serpent. [29] γέννημα, τος, τό, offspring, child.

ἐχιδνῶν,[1] πῶς φύγητε[2] ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης;[3] Διὰ τοῦτο, ἰδού, 34
ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς[4] καὶ γραμματεῖς:
καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν
μαστιγώσετε[5] ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς
πόλιν: ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον[6] ἐπὶ τῆς 35
γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου[7]
υἱοῦ Βαραχίου,[8] ὃν ἐφονεύσατε[9] μεταξὺ[10] τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ
θυσιαστηρίου.[11] Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἥξει[12] πάντα ταῦτα ἐπὶ τὴν 36
γενεὰν ταύτην.

Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτένουσα τοὺς προφήτας καὶ 37
λιθοβολοῦσα[13] τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις[14] ἠθέλησα
ἐπισυναγαγεῖν[15] τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον[16] ἐπισυνάγει[15] ὄρνις[17] τὰ
νοσσία[18] ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας,[19] καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Ἰδού, 38
ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε 39
ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ: καὶ προσῆλθον οἱ **24**
μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι[20] αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς[21] τοῦ ἱεροῦ. Ὁ δὲ 2
Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα; Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ
μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται.[22]

[1] ἔχιδνα, ης, ἡ, viper, serpent. [2] φεύγω, flee, escape. [3] γέεννα, ης, ἡ, gehenna, Gehenna. [4] σοφός, wise. [5] μαστιγόω, whip, lash. [6] ἐκχέω, pour out, shed. [7] Ζαχαρίας, ου, ὁ, Zacharias, Zechariah. [8] Βαραχίας, ου, ὁ, Barachiah. [9] φονεύω, kill, murder. [10] μεταξύ, between, after. [11] θυσιαστήριον, ου, τό, altar. [12] ἥκω, have come, am present. [13] λιθοβολέω, pelt with stones, stone. [14] ποσάκις, how often? how often. [15] ἐπισυνάγω, gather, gather together. [16] τρόπος, ου, ὁ, manner, way. [17] ὄρνις, ιθος, ἡ, hen, bird. [18] νοσσίον, ου, τό, young bird, nestling. [19] πτέρυξ, υγος, ἡ, wing. [20] ἐπιδείκνυμι, show, prove. [21] οἰκοδομή, ῆς, ἡ, building, edification. [22] καταλύω, destroy, lodge.

Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν,[1] προσῆλθον αὐτῷ οἱ 3
μαθηταὶ κατ’ ἰδίαν, λέγοντες, Εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; Καὶ τί τὸ
σημεῖον τῆς σῆς[2] παρουσίας,[3] καὶ τῆς συντελείας[4] τοῦ αἰῶνος; Καὶ 4
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. 5
Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, Ἐγώ εἰμι ὁ
χριστός: καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. Μελλήσετε δὲ ἀκούειν 6
πολέμους[5] καὶ ἀκοὰς[6] πολέμων:[5] ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε:[7] δεῖ γὰρ πάντα
γενέσθαι, ἀλλ’ οὔπω[8] ἐστὶν τὸ τέλος. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ 7
ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν: καὶ ἔσονται λιμοὶ[9] καὶ λοιμοὶ[10] καὶ
σεισμοὶ[11] κατὰ τόπους. Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.[12] Τότε 8
παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς. Καὶ ἔσεσθε
μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου. Καὶ τότε 10
σκανδαλισθήσονται[13] πολλοί, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν, καὶ
μισήσουσιν ἀλλήλους. Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται[14] ἐγερθήσονται, 11
καὶ πλανήσουσιν πολλούς. Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι[15] τὴν ἀνομίαν,[16] 12
ψυγήσεται[17] ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν: ὁ δὲ ὑπομείνας[18] εἰς τέλος, οὗτος 13
σωθήσεται. Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν 14
ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ[19] εἰς μαρτύριον[20] πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν: καὶ τότε ἥξει
τὸ τέλος.

[1] ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. [2] σός, your, yours. [3] παρουσία, ας, ἡ, presence, coming. [4] συντέλεια, ας, ἡ, completion, end. [5] πόλεμος, ου, ὁ, war, battle. [6] ἀκοή, ῆς, ἡ, hearing, report. [7] θροέω, disturb, agitate. [8] οὔπω, not yet. [9] λιμός, οῦ, ὁ, hunger, famine. [10] λοιμός, οῦ, ὁ, pestilence, plague. [11] σεισμός, οῦ, ὁ, earthquake, storm. [12] ὠδίν, ῖνος, ἡ, birth pang, agony. [13] σκανδαλίζω, cause to stumble. [14] ψευδοπροφήτης, ου, ὁ, false prophet. [15] πληθύνω, multiply, increase. [16] ἀνομία, ας, ἡ, lawlessness, iniquity. [17] ψύχω, cool, grow cold. [18] ὑπομένω, tarry, endure. [19] οἰκουμένη, ης, ἡ, inhabited world. [20] μαρτύριον, ου, τό, testimony, witness. [21] ἥκω, have come, am present.

Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα[1] τῆς ἐρημώσεως,[2] τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ 15
τοῦ προφήτου, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ – ὁ ἀναγινώσκων νοείτω[3] – τότε 16
οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν[4] ἐπὶ τὰ ὄρη: ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος[5] μὴ 17
καταβαινέτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ: καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ 18
ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ[6] 19
ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις[7] ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 20
Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ[8] ὑμῶν χειμῶνος,[9] μηδὲ
σαββάτῳ. Ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἵα[10] οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς 21
κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται. Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν[11] 22
αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ: διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς[12]
κολοβωθήσονται[11] αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, Ἰδού, 23
ὧδε ὁ χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. Ἐγερθήσονται γὰρ 24
ψευδόχριστοι[13] καὶ ψευδοπροφῆται,[14] καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα
καὶ τέρατα,[15] ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.[12] Ἰδού, 25
προείρηκα[16] ὑμῖν. Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, Ἰδού, ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, 26
μὴ ἐξέλθητε: Ἰδού, ἐν τοῖς ταμείοις,[17] μὴ πιστεύσητε. Ὥσπερ γὰρ ἡ 27
ἀστραπὴ[18] ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν[19] καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν,[20]
οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία[21] τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπου γὰρ ἐὰν 28
ᾖ τὸ πτῶμα,[22] ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.[23]

[1] βδέλυγμα, τος, τό, detestable thing, abomination. [2] ἐρήμωσις, εως, ἡ, desolation, devastation. [3] νοέω, understand, consider. [4] φεύγω, flee, escape. [5] δῶμα, τος, τό, house, housetop. [6] γαστήρ, τρος, ἡ, belly, womb. [7] θηλάζω, suckle, nurse. [8] φυγή, ῆς, ἡ, flight. [9] χειμών, ῶνος, ὁ, winter, storm. [10] οἷος, such as, of what kind. [11] κολοβόω, curtail, shorten. [12] ἐκλεκτός, chosen, elect. [13] ψευδόχριστος, ου, ὁ, false Christ or Messiah, false Christ. [14] ψευδοπροφήτης, ου, ὁ, false prophet. [15] τέρας, ατος, τό, wonder, portent. [16] προλέγω, say beforehand, forewarn. [17] ταμεῖον, ου, τό, inner room, storeroom. [18] ἀστραπή, ῆς, ἡ, lightning, brightness. [19] ἀνατολή, ῆς, ἡ, east, dawn. [20] δυσμή, ῆς, ἡ, the western region. [21] παρουσία, ας, ἡ, presence, coming. [22] πτῶμα, τος, τό, dead body, corpse. [23] ἀετός, οῦ, ὁ, eagle, vulture.

Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος 29
σκοτισθήσεται,[1] καὶ ἡ σελήνη[2] οὐ δώσει τὸ φέγγος[3] αὐτῆς, καὶ οἱ
ἀστέρες[4] πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται.[5] Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ 30
ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ: καὶ τότε κόψονται[6] πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς,
καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν[7] τοῦ
οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς 31
ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος[8] φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσιν
τοὺς ἐκλεκτοὺς[10] αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων[11]
οὐρανῶν ἕως ἄκρων[11] αὐτῶν.

Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς[12] μάθετε[13] τὴν παραβολήν: ὅταν ἤδη ὁ κλάδος[14] 32
αὐτῆς γένηται ἁπαλός,[15] καὶ τὰ φύλλα[16] ἐκφύῃ,[17] γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς
τὸ θέρος:[18] οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι 33
ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ[19] ἡ γενεὰ 34
αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ 35
παρελεύσονται,[19] οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.[19] Περὶ δὲ τῆς 36
ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν,
εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος. Ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,[20] οὕτως 37
ἔσται καὶ ἡ παρουσία[21] τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν 38

[1] σκοτίζω, darken. [2] σελήνη, ης, ἡ, moon. [3] φέγγος, ους, τό, light, brightness. [4] ἀστήρ, ος, ὁ, star. [5] σαλεύω, shake, excite. [6] κόπτω, strike, smite. [7] νεφέλη, ης, ἡ, cloud. [8] σάλπιγξ, ιγγος, ἡ, trumpet. [9] ἐπισυνάγω, gather, gather together. [10] ἐκλεκτός, chosen, elect. [11] ἄκρον, ου, τό, high point, boundary. [12] συκῆ, ῆς, ἡ, fig tree. [13] μανθάνω, learn, ascertain. [14] κλάδος, ου, ὁ, branch (of a tree), branch. [15] ἁπαλός, tender. [16] φύλλον, ου, τό, leaf. [17] ἐκφύω, put forth, cause to sprout. [18] θέρος, ους, τό, summer. [19] παρέρχομαι, pass by, go by. [20] Νῶε, ὁ, Noah. [21] παρουσία, ας, ἡ, presence, coming.

ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ[1] τρώγοντες[2] καὶ πίνοντες,
γαμοῦντες[3] καὶ ἐκγαμίζοντες,[4] ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε[5] εἰς τὴν
κιβωτόν,[6] καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς[1] καὶ ἦρεν 39
ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία[7] τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Τότε 40
δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ: ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. 41
Δύο ἀλήθουσαι[8] ἐν τῷ μύλωνι:[9] μία παραλαμβάνεται, καὶ μία
ἀφίεται. Γρηγορεῖτε[10] οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν 42
ἔρχεται. Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης[11] ποίᾳ 43
φυλακῇ ὁ κλέπτης[12] ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν[10] ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασεν[13]
διορυγῆναι[14] τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι:[15] 44
ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Τίς ἄρα[16] ἐστὶν ὁ 45
πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος,[17] ὃν κατέστησεν[18] ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ
τῆς θεραπείας[19] αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν[20] ἐν καιρῷ; 46
Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει
ποιοῦντα οὕτως. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν 47
αὐτοῦ καταστήσει[18] αὐτόν. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ 48
καρδίᾳ αὐτοῦ, Χρονίζει[21] ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπτειν[22] 49
τοὺς συνδούλους,[23] ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων,[24] ἥξει[25] 50
ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ,[26] καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ
οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει[27] αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν 51

[1] κατακλυσμός, οῦ, ὁ, flood, deluge. [2] τρώγω, gnaw, crunch. [3] γαμέω, marry. [4] ἐκγαμίζω, give in marriage, marry. [5] Νῶε, ὁ, Noah. [6] κιβωτός, οῦ, ἡ, wooden box, ark. [7] παρουσία, ας, ἡ, presence, coming. [8] ἀλήθω, grind. [9] μυλών, mill-house. [10] γρηγορέω, watch, keep watch. [11] οἰκοδεσπότης, ου, ὁ, householder, head of a household. [12] κλέπτης, ου, ὁ, thief. [13] ἐάω, permit, allow. [14] διορύσσω, break through, break in. [15] ἕτοιμος, ready, prepared. [16] ἆρα, so? (introduces a question). [17] φρόνιμος, prudent, wise. [18] καθίστημι, set, constitute. [19] θεραπεία, ας, ἡ, treatment, healing. [20] τροφή, ῆς, ἡ, food, nourishment. [21] χρονίζω, spend or take time, delay. [22] τύπτω, smite, beat. [23] σύνδουλος, ου, ὁ, fellow slave, fellow servant. [24] μεθύω, be drunken, am drunk. [25] ἥκω, have come, am present. [26] προσδοκάω, wait for, look for. [27] διχοτομέω, cut in two, scourge severely.

ὑποκριτῶν[1] θήσει: ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς[2] καὶ ὁ βρυγμὸς[3] τῶν
ὀδόντων.[4]

Τότε ὁμοιωθήσεται[5] ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα[6] παρθένοις,[7] αἵτινες **25**
λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας[8] αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν[9] τοῦ νυμφίου.
Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι,[11] καὶ αἱ πέντε μωραί.[12] Αἵτινες 2
μωραί,[12] λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας[8] αὐτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν
ἔλαιον:[13] αἱ δὲ φρόνιμοι[11] ἔλαβον ἔλαιον[13] ἐν τοῖς ἀγγείοις[14] αὐτῶν 4
μετὰ τῶν λαμπάδων[8] αὐτῶν. Χρονίζοντος[15] δὲ τοῦ νυμφίου,[10] 5
ἐνύσταξαν[16] πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.[17] Μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ[18] 6
γέγονεν, Ἰδού, ὁ νυμφίος[10] ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν[9] αὐτοῦ. 7
Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι[7] ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν[19] τὰς
λαμπάδας[8] αὐτῶν. Αἱ δὲ μωραὶ[12] ταῖς φρονίμοις[11] εἶπον, Δότε ἡμῖν ἐκ 8
τοῦ ἐλαίου[13] ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες[8] ἡμῶν σβέννυνται.[20] 9
Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι,[11] λέγουσαι, Μήποτε[21] οὐκ ἀρκέσῃ[22]
ἡμῖν καὶ ὑμῖν: πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας[23] καὶ
ἀγοράσατε ἑαυταῖς. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ 10
νυμφίος:[10] καὶ αἱ ἕτοιμοι[24] εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους,[25] καὶ
ἐκλείσθη[26] ἡ θύρα. Ὕστερον[27] δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι,[7] 11
λέγουσαι, Κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἀμὴν 12

[1] ὑποκριτής, οῦ, ὁ, hypocrite, pretender. [2] κλαυθμός, οῦ, ὁ, weeping, lamentation. [3] βρυγμός, οῦ, ὁ, biting, gnashing of teeth. [4] ὀδούς, ὁ, tooth. [5] ὁμοιόω, make like, liken. [6] δέκα, ten, 10. [7] παρθένος, ου, ἡ, virgin. [8] λαμπάς, άδος, ἡ, torch, lamp. [9] ἀπάντησις, εως, ἡ, meeting, act of meeting. [10] νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. [11] φρόνιμος, prudent, wise. [12] μωρός, foolish, stupid. [13] ἔλαιον, ου, τό, olive oil. [14] ἀγγεῖον, ου, τό, vessel, flask. [15] χρονίζω, spend or take time, delay. [16] νυστάζω, become drowsy, doze. [17] καθεύδω, sleep. [18] κραυγή, ῆς, ἡ, outcry, crying. [19] κοσμέω, adorn, put into order. [20] σβέννυμι, quench, extinguish. [21] μήποτε, never, lest perchance. [22] ἀρκέω, assist, suffice. [23] πωλέω, sell. [24] ἕτοιμος, ready, prepared. [25] γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. [26] κλείω, shut, shut up. [27] ὕστερον, lastly, afterward.

λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε[1] οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν 13
ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν[2] ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ 14
παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ: καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε 15
τάλαντα,[3] ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν: καὶ
ἀπεδήμησεν[2] εὐθέως. Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα[3] λαβὼν 16
εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα.[3] Ὡσαύτως[4] 17
καὶ ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν[5] καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. Ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν 18
ἀπελθὼν ὤρυξεν[6] ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψεν[7] τὸ ἀργύριον[8] τοῦ κυρίου
αὐτοῦ. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, 19
καὶ συναίρει[9] μετ' αὐτῶν λόγον. Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα 20
λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα,[3] λέγων, Κύριε, πέντε
τάλαντά[3] μοι παρέδωκας: ἴδε, ἄλλα πέντε τάλαντα[3] ἐκέρδησα[5] ἐπ'
αὐτοῖς. Ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, Εὖ,[10] δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, 21
ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω:[11] εἴσελθε εἰς τὴν
χαρὰν τοῦ κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα[3] λαβὼν 22
εἶπεν, Κύριε, δύο τάλαντά[3] μοι παρέδωκας: ἴδε, ἄλλα δύο τάλαντα[3]
ἐκέρδησα[5] ἐπ' αὐτοῖς. Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, Εὖ,[10] δοῦλε ἀγαθὲ 23
καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω:[11] εἴσελθε
εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον[3] 24

[1] γρηγορέω, watch, keep watch. [2] ἀποδημέω, go abroad, go on a journey. [3] τάλαντον, ου, τό, talent, talent of silver or gold. [4] ὡσαύτως, likewise. [5] κερδαίνω, gain, win. [6] ὀρύσσω, dig, dig out. [7] ἀποκρύπτω, hide, conceal. [8] ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. [9] συναίρω, settle accounts, make a reckoning. [10] εὖ, well, well done. [11] καθίστημι, set, constitute.

εἰληφὼς εἶπεν, Κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς[1] εἶ ἄνθρωπος, θερίζων[2]
ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν[3] οὐ διεσκόρπισας:[4] καὶ 25
φοβηθείς, ἀπελθὼν ἔκρυψα[5] τὸ τάλαντόν[6] σου ἐν τῇ γῇ: ἴδε, ἔχεις τὸ
σόν.[7] Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, Πονηρὲ δοῦλε καὶ 26
ὀκνηρέ,[8] ᾔδεις ὅτι θερίζω[2] ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν[3] οὐ
διεσκόρπισα:[4] ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν[9] μου τοῖς τραπεζίταις,[10] 27
καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην[11] ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.[12] Ἄρατε οὖν ἀπ’ 28
αὐτοῦ τὸ τάλαντον,[6] καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα[13] τάλαντα.[6] Τῷ γὰρ 29
ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται: ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος,
καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ’ αὐτοῦ. Καὶ τὸν ἀχρεῖον[14] δοῦλον ἐκβάλετε 30
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον.[15] Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς[16] καὶ ὁ βρυγμὸς[17]
τῶν ὀδόντων.[18]

Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ 31
ἅγιοι ἄγγελοι μετ’ αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ 32
συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ[19] αὐτοὺς
ἀπ’ ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν[20] ἀφορίζει[19] τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν
ἐρίφων:[21] καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια[22] 33
ἐξ εὐωνύμων.[23] Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, Δεῦτε,[24] οἱ 34
εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε[25] τὴν ἡτοιμασμένην

[1] σκληρός, hard, rough. [2] θερίζω, reap, gather. [3] ὅθεν, from where, from which. [4] διασκορπίζω, scatter, separate. [5] κρύπτω, conceal, hide. [6] τάλαντον, ου, τό, talent, talent of silver or gold. [7] σός, your, yours. [8] ὀκνηρός, lazy, idle. [9] ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. [10] τραπεζίτης, ου, ὁ, money changer, banker. [11] κομίζω, receive, bring. [12] τόκος, ου, ὁ, interest, usury. [13] δέκα, ten, 10. [14] ἀχρεῖος, useless, worthless. [15] ἐξώτερος, outer, outside. [16] κλαυθμός, οῦ, ὁ, weeping, lamentation. [17] βρυγμός, οῦ, ὁ, biting, gnashing of teeth. [18] ὀδούς, ὁ, tooth. [19] ἀφορίζω, separate, set apart. [20] ποιμήν, ένος, ὁ, shepherd. [21] ἔριφος, ου, ὁ, young goat, kid. [22] ἐρίφιον, ου, τό, goat, kid. [23] εὐώνυμος, of good name, euph. for left. [24] δεῦτε, come!. [25] κληρονομέω, inherit, obtain.

ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς[1] κόσμου. Ἐπείνασα[2] γάρ, καὶ 35
ἐδώκατέ μοι φαγεῖν: ἐδίψησα,[3] καὶ ἐποτίσατέ[4] με: ξένος[5] ἤμην, καὶ
συνηγάγετέ με: γυμνός,[6] καὶ περιεβάλετέ[7] με: ἠσθένησα, καὶ 36
ἐπεσκέψασθέ[8] με: ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. Τότε 37
ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες, Κύριε, πότε σὲ εἴδομεν
πεινῶντα,[2] καὶ ἐθρέψαμεν;[9] Ἢ διψῶντα,[3] καὶ ἐποτίσαμεν;[4] Πότε δέ 38
σε εἴδομεν ξένον,[5] καὶ συνηγάγομεν; Ἢ γυμνόν,[6] καὶ περιεβάλομεν;[7] 39
Πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ,[10] ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε; Καὶ 40
ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον
ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων,[11] ἐμοὶ
ἐποιήσατε. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων,[12] Πορεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ, οἱ 41
κατηραμένοι,[13] εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ
καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπείνασα[2] γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν: 42
ἐδίψησα,[3] καὶ οὐκ ἐποτίσατέ[4] με: ξένος[5] ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με: 43
γυμνός,[6] καὶ οὐ περιεβάλετέ[7] με: ἀσθενής,[10] καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ
ἐπεσκέψασθέ[8] με. Τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοί, λέγοντες, Κύριε, 44
πότε σὲ εἴδομεν πεινῶντα,[2] ἢ διψῶντα,[3] ἢ ξένον,[5] ἢ γυμνόν,[6] ἢ ἀσθενῆ,
ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι; Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, 45
λέγων, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν
ἐλαχίστων,[11] οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς 46

[1] καταβολή, ῆς, ἡ, foundation, depositing. [2] πεινάω, hunger, am hungry. [3] διψάω, thirst, thirst for. [4] ποτίζω, give drink to, cause to drink. [5] ξένος, strange, stranger. [6] γυμνός, naked, wearing only under-garments. [7] περιβάλλω, put around, clothe. [8] ἐπισκέπτομαι, visit, have a care for. [9] τρέφω, make to grow, nourish. [10] ἀσθενής, weak, infirm. [11] ἐλάχιστος, least, smallest. [12] εὐώνυμος, of good name, euph. for left. [13] καταράομαι, curse.

κόλασιν[1] αἰώνιον: οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν[2] ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν **26**
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ Πάσχα[3] γίνεται, 2
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι. Τότε 3
συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ
λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν[4] τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου Καϊάφα,[5] καὶ 4
συνεβουλεύσαντο[6] ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ[7] κρατήσωσιν καὶ
ἀποκτείνωσιν. Ἔλεγον δέ, Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ,[8] ἵνα μὴ θόρυβος[9] γένηται 5
ἐν τῷ λαῷ. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ[10] ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος 6
τοῦ λεπροῦ,[11] προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον[12] μύρου[13] ἔχουσα 7
βαρυτίμου,[14] καὶ κατέχεεν[15] ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου.[16] 8
Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν,[17] λέγοντες, Εἰς τί ἡ
ἀπώλεια[18] αὕτη; Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον[13] πραθῆναι[19] πολλοῦ, 9
καὶ δοθῆναι πτωχοῖς. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Τί κόπους[20] 10
παρέχετε[21] τῇ γυναικί; Ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. Πάντοτε 11
γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. 12
Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον[13] τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ
ἐνταφιάσαι[22] με ἐποίησεν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ 13
εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν

[1] κόλασις, εως, ἡ, punishment, chastisement. [2] τελέω, finish, fulfill. [3] πάσχα, τό, passover, passover feast. [4] αὐλή, ῆς, ἡ, courtyard, enclosed open space. [5] Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. [6] συμβουλεύω, plot, advise. [7] δόλος, ου, ὁ, guile, deceit. [8] ἑορτή, ῆς, ἡ, feast, festival. [9] θόρυβος, ου, ὁ, uproar, riot. [10] Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. [11] λεπρός, οῦ, ὁ, scaly, leprous. [12] ἀλάβαστρον, ου, τό, alabaster jar. [13] μύρον, ου, τό, ointment, perfume. [14] βαρύτιμος, very expensive, very precious. [15] καταχέω, pour out, down. [16] ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). [17] ἀγανακτέω, be indignant, am angry. [18] ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin. [19] πιπράσκω, sell. [20] κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. [21] παρέχω, offer, afford. [22] ἐνταφιάζω, prepare for burial, bury.

αὕτη εἰς μνημόσυνον[1] αὐτῆς. Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ 14
λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης,[2] πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπεν, Τί 15
θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; Οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ
τριάκοντα[3] ἀργύρια,[4] καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν[5] ἵνα αὐτὸν 16
παραδῷ.

Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων[6] προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες 17
αὐτῷ, Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσομέν σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;[7] Ὁ δὲ εἶπεν, 18
Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα,[8] καὶ εἴπατε αὐτῷ, Ὁ
διδάσκαλος λέγει, Ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν: πρός σε ποιῶ τὸ
Πάσχα[7] μετὰ τῶν μαθητῶν μου. Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς 19
συνέταξεν[9] αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ Πάσχα.[7] Ὀψίας[10] δὲ 20
γενομένης ἀνέκειτο[11] μετὰ τῶν δώδεκα. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν, 21
Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Καὶ λυπούμενοι[12] 22
σφόδρα[13] ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν, Μήτι[14] ἐγώ εἰμι,
κύριε; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ὁ ἐμβάψας[15] μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ 23
τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, 24
καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ: οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται: καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ
ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν εἶπεν, 25
Μήτι[14] ἐγώ εἰμι, ῥαββί; Λέγει αὐτῷ, Σὺ εἶπας. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, 26

[1] μνημόσυνον, ου, τό, memory, memorial. [2] Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. [3] τριάκοντα, thirty, 30. [4] ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. [5] εὐκαιρία, ας, ἡ, fitting time, favorable opportunity. [6] ἄζυμος, unleavened, paschal feast. [7] πάσχα, τό, passover, passover feast. [8] δεῖνα, ὁ, certain one, so and so. [9] συντάσσω, arrange, direct. [10] ὄψιος, late. [11] ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). [12] λυπέω, grieve, pain. [13] σφόδρα, exceedingly, greatly. [14] μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. [15] ἐμβάπτω, dip, dip into. [16] τρύβλιον, ου, τό, bowl, dish.

λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν[1] καὶ ἐδίδου
τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπεν, Λάβετε, φάγετε: τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. 27
Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων,
Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες: τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς 28
διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον[2] εἰς ἄφεσιν[3] ἁμαρτιῶν. Λέγω 29
δὲ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος[4] τῆς
ἀμπέλου,[5] ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

Καὶ ὑμνήσαντες[6] ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.[7] 30

Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε[8] ἐν ἐμοὶ 31
ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ: γέγραπται γάρ, Πατάξω[9] τὸν ποιμένα,[10] καὶ
διασκορπισθήσεται[11] τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.[12] Μετὰ δὲ τὸ 32
ἐγερθῆναί με, προάξω[13] ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ 33
Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται[8] ἐν σοί, ἐγὼ δὲ
οὐδέποτε[14] σκανδαλισθήσομαι.[8] Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω σοι 34
ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτί, πρὶν[15] ἀλέκτορα[16] φωνῆσαι, τρὶς[17] ἀπαρνήσῃ[18]
με. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κἂν[19] δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε 35
ἀπαρνήσωμαι.[18] Ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

[1] κλάω, break. [2] ἐκχέω, pour out, shed. [3] ἄφεσις, εως, ἡ, release, forgiveness. [4] γέννημα, τος, τό, offspring, child. [5] ἄμπελος, ου, ἡ, vine. [6] ὑμνέω, sing to, praise. [7] ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. [8] σκανδαλίζω, cause to stumble. [9] πατάσσω, strike, smite. [10] ποιμήν, ένος, ὁ, shepherd. [11] διασκορπίζω, scatter, separate. [12] ποίμνη, ης, ἡ, flock. [13] προάγω, lead forth, go before. [14] οὐδέποτε, never. [15] πρίν, before, formerly. [16] ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. [17] τρίς, thrice, three times. [18] ἀπαρνέομαι, deny, refuse. [19] κἄν, and if, even if.

Τότε ἔρχεται μετʼ αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον[1] λεγόμενον Γεθσημανῆ,[2] 36
καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, Καθίσατε αὐτοῦ,[3] ἕως οὗ ἀπελθὼν
προσεύξωμαι ἐκεῖ. Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς 37
Ζεβεδαίου,[4] ἤρξατο λυπεῖσθαι[5] καὶ ἀδημονεῖν.[6] Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ 38
Ἰησοῦς, Περίλυπός[7] ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου: μείνατε ὧδε καὶ
γρηγορεῖτε[8] μετʼ ἐμοῦ. Καὶ προσελθὼν μικρόν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον 39
αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων, Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστιν,
παρελθέτω[9] ἀπʼ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο: πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω,
ἀλλʼ ὡς σύ. Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς 40
καθεύδοντας,[10] καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε[11] μίαν
ὥραν γρηγορῆσαι[8] μετʼ ἐμοῦ; Γρηγορεῖτε[8] καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ 41
εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.[12] Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον,[13] ἡ δὲ σὰρξ
ἀσθενής.[14] Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο, λέγων, Πάτερ 42
μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν[9] ἀπʼ ἐμοῦ, ἐὰν μὴ
αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. Καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς 43
πάλιν καθεύδοντας:[10] ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.[15] 44
Καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν
λόγον εἰπών. Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει 45
αὐτοῖς, Καθεύδετε[10] τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε.[16] Ἰδού, ἤγγικεν ἡ
ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. 46

[1] χωρίον, ου, τό, place, field. [2] Γεθσημανῆ, ἡ, Gethsemane. [3] αὐτοῦ, there, here. [4] Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. [5] λυπέω, grieve, pain. [6] ἀδημονέω, distressed, troubled. [7] περίλυπος, very sad, very sorrowful. [8] γρηγορέω, watch, keep watch. [9] παρέρχομαι, pass by, go by. [10] καθεύδω, sleep. [11] ἰσχύω, be strong, able. [12] πειρασμός, οῦ, ὁ, temptation, trial. [13] πρόθυμος, willing, ready. [14] ἀσθενής, weak, infirm. [15] βαρέω, burden, weigh down. [16] ἀναπαύω, refresh, take rest.

Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν. Ἰδού, ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.

Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδού, Ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα, ἦλθεν καὶ μετ' 47
αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν[1] καὶ ξύλων,[2] ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων
καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. Ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς 48
σημεῖον, λέγων, Ὃν ἂν φιλήσω,[3] αὐτός ἐστιν: κρατήσατε αὐτόν. Καὶ 49
εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν, Χαῖρε, ῥαββί: καὶ κατεφίλησεν[4]
αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἑταῖρε,[5] ἐφ' ᾧ πάρει;[6] Τότε 50
προσελθόντες ἐπέβαλον[7] τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν
αὐτόν. Καὶ ἰδού, εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ, ἐκτείνας[8] τὴν χεῖρα, ἀπέσπασεν 51
τὴν μάχαιραν[1] αὐτοῦ, καὶ πατάξας[10] τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως
ἀφεῖλεν[11] αὐτοῦ τὸ ὠτίον.[12] Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀπόστρεψόν[13] 52
σου τὴν μάχαιραν[1] εἰς τὸν τόπον αὐτῆς: πάντες γὰρ οἱ λαβόντες
μάχαιραν[1] ἐν μαχαίρᾳ[1] ἀποθανοῦνται. Ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι 53
παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα
λεγεῶνας[14] ἀγγέλων; Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτως δεῖ 54
γενέσθαι; Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, Ὡς ἐπὶ 55
λῃστὴν[15] ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν[1] καὶ ξύλων[2] συλλαβεῖν[16] με; Καθ'
ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην[17] διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ
ἐκρατήσατέ με. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ 56
τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.[18]

[1] μάχαιρα, ης, ἡ, sword. [2] ξύλον, ου, τό, wood, tree. [3] φιλέω, love, kiss. [4] καταφιλέω, kiss fervently, kiss affectionately. [5] ἑταῖρος, ου, ὁ, companion, friend. [6] πάρειμι, be present, have arrived. [7] ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. [8] ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. [9] ἀποσπάω, draw away, withdraw. [10] πατάσσω, strike, smite. [11] ἀφαιρέω, take away, smite off. [12] ὠτίον, ου, τό, ear. [13] ἀποστρέφω, turn away, turn back. [14] λεγεών, ῶνος, ἡ, legion, very large number. [15] λῃστής, οῦ, ὁ, robber, brigand. [16] συλλαμβάνω, take, conceive. [17] καθέζομαι, sit down, am sitting. [18] φεύγω, flee, escape.

Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον[1] πρὸς Καϊάφαν[2] τὸν ἀρχιερέα, 57
ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν. Ὁ δὲ Πέτρος 58
ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν,[3] ἕως τῆς αὐλῆς[4] τοῦ ἀρχιερέως: καὶ
εἰσελθὼν ἔσω[5] ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν,[6] ἰδεῖν τὸ τέλος. Οἱ δὲ 59
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὸ συνέδριον[7] ὅλον ἐζήτουν
ψευδομαρτυρίαν[8] κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως θανατώσωσιν[9] αὐτόν, καὶ 60
οὐχ εὗρον. Καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων[10] προσελθόντων, οὐχ εὗρον.
Ὕστερον[11] δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες[10] εἶπον, Οὗτος ἔφη, 61
Δύναμαι καταλῦσαι[12] τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν
οἰκοδομῆσαι αὐτόν. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, Οὐδὲν 62
ἀποκρίνῃ; Τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;[13] Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.[14] 63
Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, Ἐξορκίζω[15] σε κατὰ τοῦ θεοῦ
τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Λέγει 64
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Σὺ εἶπας. Πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν
τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον
ἐπὶ τῶν νεφελῶν[16] τοῦ οὐρανοῦ. Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν[17] τὰ 65
ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων ὅτι Ἐβλασφήμησεν: τί ἔτι χρείαν ἔχομεν
μαρτύρων; Ἴδε, νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν[18] αὐτοῦ. Τί ὑμῖν 66
δοκεῖ; Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἔνοχος[19] θανάτου ἐστίν. Τότε 67
ἐνέπτυσαν[20] εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν[21] αὐτόν: οἱ δὲ

[1] ἀπάγω, lead away, lead. [2] Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. [3] μακρόθεν, from afar, afar. [4] αὐλή, ῆς, ἡ, courtyard, enclosed open space. [5] ἔσω, within, inside. [6] ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. [7] συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. [8] ψευδομαρτυρία, ας, ἡ, false witness, false testimony. [9] θανατόω, put to death, subdue. [10] ψευδόμαρτυς, υρος, ὁ, false witness. [11] ὕστερον, lastly, afterward. [12] καταλύω, destroy, lodge. [13] καταμαρτυρέω, bear witness against, testify against. [14] σιωπάω, be silent, keep silence. [15] ἐξορκίζω, put under oath, adjure. [16] νεφέλη, ης, ἡ, cloud. [17] διαρρήσσω, tear asunder. [18] βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. [19] ἔνοχος, involved in, liable. [20] ἐμπτύω, spit upon. [21] κολαφίζω, strike with the fist, treat roughly.

ἐρράπισαν,[1] λέγοντες, Προφήτευσον[2] ἡμῖν, χριστέ. Τίς ἐστιν ὁ 68
παίσας[3] σε;

Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ:[4] καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία 69
παιδίσκη,[5] λέγουσα, Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου.[6] Ὁ δὲ 70
ἠρνήσατο ἔμπροσθεν αὐτῶν πάντων, λέγων, Οὐκ οἶδα τί λέγεις. 71
Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα,[7] εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει
αὐτοῖς ἐκεῖ, Καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου.[8] Καὶ πάλιν 72
ἠρνήσατο μεθ’ ὅρκου[9] ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. Μετὰ μικρὸν δὲ 73
προσελθόντες οἱ ἑστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ, Ἀληθῶς[10] καὶ σὺ ἐξ
αὐτῶν εἶ: καὶ γὰρ ἡ λαλιά[11] σου δῆλόν[12] σε ποιεῖ. Τότε ἤρξατο 74
καταθεματίζειν[13] καὶ ὀμνύειν[14] ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. Καὶ
εὐθέως ἀλέκτωρ[15] ἐφώνησεν. Καὶ ἐμνήσθη[16] ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος 75
τοῦ Ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ ὅτι Πρὶν[17] ἀλέκτορα[15] φωνῆσαι, τρὶς[18]
ἀπαρνήσῃ[19] με. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.[20]

Πρωΐας[21] δὲ γενομένης, συμβούλιον[22] ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ **27**
πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι[23] αὐτόν: καὶ 2
δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον[24] καὶ παρέδωκαν αὐτὸν Ποντίῳ[25]
Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.[26]

[1] ῥαπίζω, slap, strike. [2] προφητεύω, prophesy, foretell. [3] παίω, strike, hit. [4] αὐλή, ῆς, ἡ, courtyard, enclosed open space. [5] παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant. [6] Γαλιλαῖος, Galilean. [7] πυλών, ῶνος, ὁ, vestibule, gateway. [8] Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. [9] ὅρκος, ου, ὁ, oath. [10] ἀληθῶς, truly, really. [11] λαλιά, ᾶς, ἡ, speech, way of talking. [12] δῆλος, clear, evident. [13] καταθεματίζω, curse, devote to destruction. [14] ὀμνύω, swear, take an oath. [15] ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. [16] μιμνήσκομαι, remember, recall. [17] πρίν, before, formerly. [18] τρίς, thrice, three times. [19] ἀπαρνέομαι, deny, refuse. [20] πικρῶς, bitterly. [21] πρωΐα, ας, ἡ, early morning. [22] συμβούλιον, ου, τό, counsel, council. [23] θανατόω, put to death, subdue. [24] ἀπάγω, lead away, lead. [25] Πόντιος, ου, ὁ, Pontius. [26] ἡγεμών, όνος, ὁ, governor, leader.

Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη,[1] μεταμεληθεὶς[2] 3
ἀπέστρεψεν[3] τὰ τριάκοντα[4] ἀργύρια[5] τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς
πρεσβυτέροις, λέγων, Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον.[6] Οἱ δὲ εἶπον, 4
Τί πρὸς ἡμᾶς; Σὺ ὄψει. Καὶ ῥίψας[7] τὰ ἀργύρια[5] ἐν τῷ ναῷ, 5
ἀνεχώρησεν·[8] καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.[9] Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ 6
ἀργύρια[5] εἶπον, Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν,[10] ἐπεὶ[11]
τιμὴ αἵματός ἐστιν. Συμβούλιον[12] δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν 7
τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως,[13] εἰς ταφὴν[14] τοῖς ξένοις.[15] Διὸ ἐκλήθη ὁ 8
ἀγρὸς ἐκεῖνος Ἀγρὸς Αἵματος, ἕως τῆς σήμερον. Τότε ἐπληρώθη τὸ 9
ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου[16] τοῦ προφήτου, λέγοντος, Καὶ ἔλαβον τὰ
τριάκοντα[4] ἀργύρια,[5] τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου,[17] ὃν ἐτιμήσαντο[17]
ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ· καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως,[13] 10
καθὰ[18] συνέταξέν[19] μοι κύριος.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος·[20] καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ 11
ἡγεμών,[20] λέγων, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη
αὐτῷ, Σὺ λέγεις. Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι[21] αὐτὸν ὑπὸ τῶν 12
ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Τότε λέγει 13
αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Οὐκ ἀκούεις πόσα[22] σου καταμαρτυροῦσιν;[23] Καὶ 14
οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα

[1] κατακρίνω, condemn. [2] μεταμέλομαι, regret, repent. [3] ἀποστρέφω, turn away, turn back. [4] τριάκοντα, thirty, 30. [5] ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. [6] ἀθῷος, innocent, guiltless. [7] ῥίπτω, throw, cast. [8] ἀναχωρέω, depart, withdraw. [9] ἀπάγχω, choke, strangle. [10] Κορβᾶν, gift to God, corban. [11] ἐπεί, when, since. [12] συμβούλιον, ου, τό, counsel, council. [13] κεραμεύς, έως, ὁ, potter. [14] ταφή, ῆς, ἡ, burial, burial place. [15] ξένος, strange, stranger. [16] Ἰερεμίας, ου, ὁ, Jeremiah. [17] τιμάω, honor, value at a price. [18] καθά, just as, as. [19] συντάσσω, arrange, direct. [20] ἡγεμών, όνος, ὁ, governor, leader. [21] κατηγορέω, accuse, charge. [22] πόσος, how many? how great? [23] καταμαρτυρέω, bear witness against, testify against.

λίαν.[1] Κατὰ δὲ ἑορτὴν[2] εἰώθει[3] ὁ ἡγεμὼν[4] ἀπολύειν ἕνα τῷ ὄχλῳ 15
δέσμιον,[5] ὃν ἤθελον. Εἶχον δὲ τότε δέσμιον[5] ἐπίσημον,[6] λεγόμενον 16
Βαραββᾶν.[7] Συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τίνα 17
θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; Βαραββᾶν,[7] ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν;
Ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον[8] παρέδωκαν αὐτόν. Καθημένου δὲ αὐτοῦ 18
ἐπὶ τοῦ βήματος,[9] ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα,
Μηδέν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ: πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ’
ὄναρ[10] δι’ αὐτόν. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς 20
ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν,[7] τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. 21
Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν[4] εἶπεν αὐτοῖς, Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο
ἀπολύσω ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶπον, Βαραββᾶν.[7] Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τί 22
οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; Λέγουσιν αὐτῷ πάντες,
Σταυρωθήτω. Ὁ δὲ ἡγεμὼν[4] ἔφη, Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Οἱ δὲ 23
περισσῶς[11] ἔκραζον, λέγοντες, Σταυρωθήτω. Ἰδὼν δὲ ὁ Πιλάτος ὅτι 24
οὐδὲν ὠφελεῖ,[12] ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος[13] γίνεται, λαβὼν ὕδωρ,
ἀπενίψατο[14] τὰς χεῖρας ἀπέναντι[15] τοῦ ὄχλου, λέγων, Ἀθῷός[16] εἰμι
ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου: ὑμεῖς ὄψεσθε. Καὶ ἀποκριθεὶς 25
πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν, Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ’ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. 26
Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν:[7] τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας
παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

[1] λίαν, greatly, very. [2] ἑορτή, ῆς, ἡ, feast, festival. [3] εἴωθα, be accustomed, to maintain a custom. [4] ἡγεμών, όνος, ὁ, governor, leader. [5] δέσμιος, ου, ὁ, prisoner, one bound. [6] ἐπίσημος, splendid, outstanding. [7] Βαραββᾶς, ᾶ, ὁ, Barabbas. [8] φθόνος, ου, ὁ, envy, grudge. [9] βῆμα, τος, τό, judgment seat. [10] ὄναρ, τό, dream. [11] περισσῶς, abundantly, exceedingly. [12] ὠφελέω, profit, help. [13] θόρυβος, ου, ὁ, uproar, riot. [14] ἀπονίπτω, wash dirt off. [15] ἀπέναντι, over against, before. [16] ἀθῷος, innocent, guiltless. [17] φραγελλόω, flog, scourge.

Τότε οἱ στρατιῶται[1] τοῦ ἡγεμόνος,[2] παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ 27
πραιτώριον,[3] συνήγαγον ἐπ᾽ αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν:[4] καὶ 28
ἐκδύσαντες[5] αὐτόν, περιέθηκαν[6] αὐτῷ χλαμύδα[7] κοκκίνην.[8] Καὶ 29
πλέξαντες[9] στέφανον[10] ἐξ ἀκανθῶν,[11] ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ, καὶ κάλαμον[12] ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ: καὶ γονυπετήσαντες[13]
ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον[14] αὐτῷ, λέγοντες, Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν
Ἰουδαίων: καὶ ἐμπτύσαντες[15] εἰς αὐτόν, ἔλαβον τὸν κάλαμον,[12] καὶ 30
ἔτυπτον[16] εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν[14] αὐτῷ, 31
ἐξέδυσαν[5] αὐτὸν τὴν χλαμύδα,[7] καὶ ἐνέδυσαν[17] αὐτὸν τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον[18] αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον,[19] ὀνόματι Σίμωνα: τοῦτον 32
ἠγγάρευσαν[20] ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν[21] αὐτοῦ. Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον 33
λεγόμενον Γολγοθᾶ,[22] ὅ ἐστιν λεγόμενος Κρανίου[23] Τόπος, ἔδωκαν 34
αὐτῷ πιεῖν ὄξος[24] μετὰ χολῆς[25] μεμιγμένον:[26] καὶ γευσάμενος[27] οὐκ
ἤθελεν πιεῖν. Σταυρώσαντες δὲ αὐτόν, διεμερίσαντο[28] τὰ ἱμάτια 35
αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον.[29] Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. Καὶ 36
ἐπέθηκαν ἐπάνω[30] τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν[31] αὐτοῦ
γεγραμμένην, Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Τότε 38
σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταί,[32] εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ

[1] στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. [2] ἡγεμών, όνος, ὁ, governor, leader. [3] πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). [4] σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. [5] ἐκδύω, take off, put off. [6] περιτίθημι, place around, put around. [7] χλαμύς, ύδος, ἡ, mantle, robe. [8] κόκκινος, scarlet, crimson. [9] πλέκω, plait, weave. [10] στέφανος, ου, ὁ, crown, garland. [11] ἄκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. [12] κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. [13] γονυπετέω, fall on the knees, kneel down. [14] ἐμπαίζω, mock. [15] ἐμπτύω, spit upon. [16] τύπτω, smite, beat. [17] ἐνδύω, put on, clothe. [18] ἀπάγω, lead away, lead. [19] Κυρηναῖος, ου, ὁ, Cyrenian, belonging to Cyrene. [20] ἀγγαρεύω, compel, press into service. [21] σταυρός, οῦ, ὁ, cross. [22] Γολγοθᾶ, ἡ, Golgotha. [23] κρανίον, ου, τό, skull. [24] ὄξος, ους, τό, sour wine, vinegar. [25] χολή, ῆς, ἡ, a bitter herb, gall. [26] μίγνυμι, mix, mingle. [27] γεύομαι, taste, experience. [28] διαμερίζω, divide, distribute. [29] κλῆρος, ου, ὁ, lot, portion. [30] ἐπάνω, above, over (gen). [31] αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. [32] λῃστής, οῦ, ὁ, robber, brigand.

εὐωνύμων.[1] Οἱ δὲ παραπορευόμενοι[2] ἐβλασφήμουν αὐτόν, κινοῦντες 39
τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες, Ὁ καταλύων[4] τὸν ναὸν καὶ ἐν 40
τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν: εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.[5] Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες 41
μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ Φαρισαίων ἔλεγον, 42
Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. Εἰ βασιλεὺς Ἰσραήλ
ἐστιν, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ,[5] καὶ πιστεύσομεν ἐπ᾽ αὐτῷ. 43
Πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν: ῥυσάσθω[7] νῦν αὐτόν, εἰ θέλει αὐτόν. Εἶπεν
γὰρ ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός. Τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ[8] οἱ συσταυρωθέντες[9] 44
αὐτῷ ὠνείδιζον[10] αὐτόν.

Ἀπὸ δὲ ἕκτης[11] ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας 45
ἐνάτης.[12] Περὶ δὲ τὴν ἐνάτην[12] ὥραν ἀνεβόησεν[13] ὁ Ἰησοῦς φωνῇ 46
μεγάλῃ, λέγων, Ἠλί,[14] Ἠλί,[14] λιμὰ[15] σαβαχθανί;[16] Τοῦτ᾽ ἔστιν, Θεέ
μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;[17] Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων 47
ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἠλίαν φωνεῖ οὗτος. Καὶ εὐθέως δραμὼν[18] εἷς 48
ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον,[19] πλήσας[20] τε ὄξους,[21] καὶ περιθεὶς[22]
καλάμῳ,[23] ἐπότιζεν[24] αὐτόν. Οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, Ἄφες, ἴδωμεν εἰ 49
ἔρχεται Ἠλίας σώσων αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ 50
μεγάλῃ ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα. Καὶ ἰδού, τὸ καταπέτασμα[25] τοῦ ναοῦ 51

[1] εὐώνυμος, of good name, euph. for left. [2] παραπορεύομαι, go beside, go past. [3] κινέω, move, stir. [4] καταλύω, destroy, lodge. [5] σταυρός, οῦ, ὁ, cross. [6] ἐμπαίζω, mock. [7] ῥύομαι, rescue, save. [8] λῃστής, οῦ, ὁ, robber, brigand. [9] συσταυρόω, crucify together with. [10] ὀνειδίζω, reproach, revile. [11] ἕκτος, sixth. [12] ἔνατος, ninth. [13] ἀναβοάω, cry out, shout upwards. [14] ἠλί, Eli, my God. [15] λιμά, why. [16] σαβαχθανί, thou hast forsaken me. [17] ἐγκαταλείπω, leave behind, forsake. [18] τρέχω, run, exercise myself. [19] σπόγγος, ου, ὁ, sponge. [20] πλήθω, fill. [21] ὄξος, ους, τό, sour wine, vinegar. [22] περιτίθημι, place around, put around. [23] κάλαμος, ου, ὁ, reed, reed-pen. [24] ποτίζω, give drink to, cause to drink. [25] καταπέτασμα, τος, τό, curtain or veil, veil.

ἐσχίσθη[1] εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν[2] ἕως κάτω:[3] καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη:[4] καὶ αἱ
πέτραι[5] ἐσχίσθησαν:[1] καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν: καὶ πολλὰ 52
σώματα τῶν κεκοιμημένων[6] ἁγίων ἠγέρθη: καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν 53
μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν[7] αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ
ἐνεφανίσθησαν[8] πολλοῖς. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος[9] καὶ οἱ μετʼ αὐτοῦ 54
τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν[10] καὶ τὰ γενόμενα,
ἐφοβήθησαν σφόδρα,[11] λέγοντες, Ἀληθῶς[12] θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. 55
Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν[13] θεωροῦσαι, αἵτινες
ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ, ἐν 56
αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνή,[14] καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ[15]
μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.[16]

Ὀψίας[17] δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος[18] ἀπὸ Ἀριμαθαίας,[19] 57
τοὔνομα[20] Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσεν[21] τῷ Ἰησοῦ: οὗτος 58
προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Τότε ὁ
Πιλάτος ἐκέλευσεν[22] ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα. Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ 59
Ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν[23] αὐτὸ σινδόνι[24] καθαρᾷ,[25] καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ 60
καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν[26] ἐν τῇ πέτρᾳ:[5] καὶ
προσκυλίσας[27] λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν. Ἦν δὲ 61
ἐκεῖ Μαρία ἡ Μαγδαληνή,[14] καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι

[1] σχίζω, split, separate. [2] ἄνωθεν, from above, again. [3] κάτω, down, below. [4] σείω, shake. [5] πέτρα, ας, ἡ, rock. [6] κοιμάομαι, sleep, fall asleep. [7] ἔγερσις, εως, ἡ, resurrection, waking up. [8] ἐμφανίζω, manifest, disclose. [9] ἑκατοντάρχης, centurion. [10] σεισμός, οῦ, ὁ, earthquake, storm. [11] σφόδρα, exceedingly, greatly. [12] ἀληθῶς, truly, really. [13] μακρόθεν, from afar, afar. [14] Μαγδαληνή, ῆς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. [15] Ἰωσῆς, ῆτος, ὁ, Joses. [16] Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. [17] ὄψιος, late. [18] πλούσιος, rich. [19] Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. [20] τοὔνομα, by name. [21] μαθητεύω, be a disciple, make a disciple. [22] κελεύω, order, command. [23] ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. [24] σινδών, όνος, ἡ, fine cloth, linen cloth. [25] καθαρός, clean, pure. [26] λατομέω, hew out of a rock, hew stones. [27] προσκυλίω, roll up to, roll to. [28] ἀπέναντι, over against, before.

τοῦ τάφου.[1]

Τῇ δὲ ἐπαύριον,[2] ἥτις ἐστὶν μετὰ τὴν Παρασκευήν,[3] συνήχθησαν οἱ 62
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον, λέγοντες, Κύριε, 63
ἐμνήσθημεν[4] ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος[5] εἶπεν ἔτι ζῶν, Μετὰ τρεῖς ἡμέρας
ἐγείρομαι. Κέλευσον[6] οὖν ἀσφαλισθῆναι[7] τὸν τάφον[1] ἕως τῆς τρίτης 64
ἡμέρας: μήποτε[8] ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς κλέψωσιν[9] αὐτόν,
καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ, Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν: καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη
πλάνη[10] χείρων[11] τῆς πρώτης. Ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Ἔχετε 65
κουστωδίαν:[12] ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε[7] ὡς οἴδατε. Οἱ δὲ πορευθέντες 66
ἠσφαλίσαντο[7] τὸν τάφον,[1] σφραγίσαντες[13] τὸν λίθον, μετὰ τῆς
κουστωδίας.[12]

Ὀψὲ[14] δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ[15] εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθεν **28**
Μαρία ἡ Μαγδαληνή,[16] καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον.[1] 2
Καὶ ἰδού, σεισμὸς[17] ἐγένετο μέγας: ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ
οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισεν[18] τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ
ἐκάθητο ἐπάνω[19] αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα[20] αὐτοῦ ὡς ἀστραπή,[21] καὶ τὸ 3
ἔνδυμα[22] αὐτοῦ λευκὸν[23] ὡσεὶ[24] χιών.[25] Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ 4
ἐσείσθησαν[26] οἱ τηροῦντες καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ[24] νεκροί. Ἀποκριθεὶς δὲ 5

[1] τάφος, ου, ὁ, grave, tomb. [2] ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. [3] παρασκευή, ῆς, ἡ, preparation. [4] μιμνήσκομαι, remember, recall. [5] πλάνος, deceiver, misleading. [6] κελεύω, order, command. [7] ἀσφαλίζω, make secure, fasten. [8] μήποτε, never, lest perchance. [9] κλέπτω, steal. [10] πλάνη, ης, ἡ, wandering, error. [11] χείρων, worse. [12] κουστωδία, ας, ἡ, guard. [13] σφραγίζω, seal, set a seal upon. [14] ὀψέ, long after, late. [15] ἐπιφώσκω, dawn, begin. [16] Μαγδαληνή, ῆς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. [17] σεισμός, οῦ, ὁ, earthquake, storm. [18] ἀποκυλίω, roll away. [19] ἐπάνω, above, over (gen). [20] ἰδέα, ας, ἡ, form, outward appearance. [21] ἀστραπή, ῆς, ἡ, lightning, brightness. [22] ἔνδυμα, τος, τό, apparel (esp. the outer robe). [23] λευκός, white, bright. [24] ὡσεί, like, about. [25] χιών, όνος, ἡ, snow. [26] σείω, shake.

ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναιξίν, Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς: οἶδα γὰρ ὅτι
Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. Οὐκ ἔστιν ὧδε: ἠγέρθη γάρ, 6
καθὼς εἶπεν. Δεῦτε,[1] ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο[2] ὁ κύριος. Καὶ ταχὺ 7
πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν
νεκρῶν: καὶ ἰδού, προάγει[4] ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν: ἐκεῖ αὐτὸν
ὄψεσθε: ἰδού, εἶπον ὑμῖν. Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ[3] ἀπὸ τοῦ μνημείου 8
μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον[5] ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδού, 9
Ἰησοῦς ἀπήντησεν[6] αὐταῖς, λέγων, Χαίρετε. Αἱ δὲ προσελθοῦσαι
ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. Τότε λέγει 10
αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς: Μὴ φοβεῖσθε: ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς
μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ ἐκεῖ με ὄψονται.

Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού, τινὲς τῆς κουστωδίας[7] ἐλθόντες εἰς τὴν 11
πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. Καὶ 12
συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν[8] τε λαβόντες,
ἀργύρια[9] ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις,[10] λέγοντες, Εἴπατε ὅτι Οἱ 13
μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν[11] αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.
Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος,[13] ἡμεῖς πείσομεν αὐτόν, 14
καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους[14] ποιήσομεν. Οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια[9] 15
ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ διεφημίσθη[15] ὁ λόγος οὗτος παρὰ

[1] δεῦτε, come!. [2] κεῖμαι, lie, be laid. [3] ταχύ, quickly, speedily. [4] προάγω, lead forth, go before. [5] τρέχω, run, exercise myself. [6] ἀπαντάω, meet, encounter. [7] κουστωδία, ας, ἡ, guard. [8] συμβούλιον, ου, τό, counsel, council. [9] ἀργύριον, ου, τό, silver, shekel. [10] στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. [11] κλέπτω, steal. [12] κοιμάομαι, sleep, fall asleep. [13] ἡγεμών, όνος, ὁ, governor, leader. [14] ἀμέριμνος, free from care, free from anxiety. [15] διαφημίζω, spread abroad, report.

Ἰουδαίοις μέχρι[1] τῆς σήμερον.

Οἱ δὲ ἕνδεκα[2] μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ[3] 16
ἐτάξατο[4] αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ: οἱ 17
δὲ ἐδίστασαν.[5] Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς, λέγων, 18
Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πορευθέντες 19
μαθητεύσατε[6] πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: διδάσκοντες 20
αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην[7] ὑμῖν: καὶ ἰδού, ἐγὼ μεθ’ ὑμῶν
εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας[8] τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν.

[1] μέχρι, until, as far as (gen). [2] ἕνδεκα, eleven, 11. [3] οὗ, where, when. [4] τάσσω, arrange, appoint. [5] διστάζω, doubt, waver. [6] μαθητεύω, be a disciple, make a disciple. [7] ἐντέλλομαι, command, give orders. [8] συντέλεια, ας, ἡ, completion, end.